

DÜŞÜNCELERİN GÜNBATIMI

E.M.CIORAN

JAGUAR

EMIL MICHEL CIORAN

1911 yılında, o zamanlar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na bağlı olan Răşinari isimli Rumen kasabasında dünyaya geldi. 1928'de Bükreş Üniversitesi'nde felsefe eğitimine başladı; fakat felsefe eğitimini, üniversiteyi ve hatta üzerine tez yazsa da hayatın trajedisini kavrayamadığını söylediği Bergson'u hiçbir zaman sevemedi. Buna karşılık üniversite yıllarında, ömür boyu dost kalacağı Eugène Ionesco ve Mircea Eliade ile tanıştı. 1933'te burslu olarak Almanya'ya gitti ve buradaki eğitimi sırasında sistematik felsefeyle olan tüm bağlarını koparıp Susan Sontag'ın deyimiyle "Kierkegaard, Nietzsche ve Wittgenstein çizgisinin en seçkin ismi" olma yolunda ilk adımını attı. İlk kitabı *Umutsuzluğun Doruklarında* (Jaguar Kitap, 2019) (Pe Culmile Disperarii) 1934'te, daha sonraları faşistlikle suçlanmasına neden olacak *Romanya'nın Dönüşümü* (Schimbarea la fata a Romaniei) ise 1936'da yayımlandı. Bir yıllık lise öğretmenliği sırasında *Gözyaşları ve Azizler*'i (Lacrimi şi Sfinţi) yazdı ve Fransa'ya gitti. Bu kitap sebebiyle ailesinin ve arkadaş çevresinin olumsuz tepkisiyle karşılaştı. Hiçbir zaman yazmayacağı bir tez karşılığında Sorbonne'un kütüphane ve yemekhanesinden yararlanmaya başladı. Paris'in, ömrü boyunca neredeyse hiç çıkmayacağı Quartier Latin bölgesindeki öğrenci yurtlarında ve evlerinde yaşamaya başladı. Bu sırada, Café de Flore'da Sartre'ın toplantılarına katıldı; fakat onunla hiçbir zaman konuşmadı. 1942'de, ömrünün sonuna dek birlikte yaşayacağı, İngilizce öğretmeni Simone Boué ile tanıştı. Fransızca yazdığı ilk kitabı *Çürümenin Kitabı* (Précis de décomposition) 1949'da yayımlandı ve Cioran 1986'ya dek Fransızca yazmaya devam etti. Sonrasında, başta *Gözyaşları ve Azizler* (Jaguar Kitap, 2015) olmak üzere, Rumence yazdığı ilk kitaplarını Fransızcada yeniden yazdı. 17 yaşındayken başlayan uykusuzluk hastalığı sebebiyle gecelerini uyumak yerine okuyarak ve yürüyerek geçirdi. Cioran, hayatının son yıllarında Alzheimer hastalığına yakalandı ve 1995'te öldü.

İSMET BİRKAN

Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Fransız Dili okudu, Sorbonne ve Toulouse üniversitelerinde Fransız dili, edebiyatı ve uygarlığı üzerine öğrenim gördü. 1984'teki emekliliğine dek Gazi Eğitim Enstitüsü'nde çalıştı ve ardından Hacettepe Üniversitesi Felsefe bölümünde yüksek lisans yaptı. 1992 yılından 2004'e kadar aynı üniversitenin Mütercim-Tercümanlık ve Devlet Konservatuvarı Müzikoloji bölümlerinde felsefe, estetik, sanat tarihi alanlarında öğretim görevlisi olarak çalıştı. Fransız *Palmes Académiques* nişanına layık görüldü. Fransızca ve İngilizceden otuzu aşkın önemli eseri Türkçeye kazandırdı.

Düşüncelerin Günbatımı
E. M. Cioran

Kitabın Özgün Adı
Amurgul gândurilor

© E. M. Cioran, 1940
© Jaguar Kitap, 2025

1. Baskı: Haziran 2025
ISBN: 978-625-7027-60-1

Fransızcadan Çeviren
© İsmet Birkan

Editör
Berk Çetin

Sayfa Tasarım
Hakan Güngör

Baskı-Cilt
Ana Basın Yayın San. Tic. A. Ş.
Sertifika No: 52729

Bu kitabın yayın hakları Jaguar Kitap'a aittir. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

JAGUAR KİTAP
Cemal Nadir Sk. No: 16/77
Cağaloğlu / İstanbul
Tel: 0 212 522 94 22
www.jaguarkitap.com
iletisim@jaguarkitap.com
Sertifika No: 49851

/jaguaryayinlari /jaguarkitap /jaguarkitap

DÜŞÜNCELERİN GÜNBATIMI

E. M. CIORAN

Fransızcadan Çeviren
İsmet Birkan

"...onu acının ekmeği ve suyuyla besleyin."

Eski Ahit, Tarihler, 18:26

BİRİNCİ BÖLÜM

Evrenin hiçbir anlamı olmadığını söyleyin, kimseyi kızdırmış olmazsınız; ama aynı şeyi bir insan hakkında söyleyin, mutlaka itiraz edilecek, hatta iş size karşı önlem almaya kadar götürülecektir.

Hepimiz böyleyiz: Genel bir ilke söz konusu oldu mu, kendimizi hemen "konu dışı" ilan ederek istisna konumuna yükseltmekte hiç beis görmeyiz. Evrenin anlamı yoksa, bu cümlenin lanetinden yakayı kurtarabilen biri var mıdır? Hayatın bütün sırrı döner dolaşır işte buraya gelir: Onun da hiçbir anlamı yoktur, ama her birimiz yine de onda anlam buluruz.

Yalnızlık yalnız olmayı değil, varolan tek kişi olmayı öğretir.

Tanrı gerçeklerini korusa iyi eder. Bazen basit bir omuz silkme hepsini yıkmaya yeter; zira düşüncelerimiz onları yıkıma götüreli çok zaman oldu. Bir solucan bile uykusunda rahatsız olurdu, yeter ki metafizik tedirginlik yeteneği bulunsun.

Tanrı düşüncesi intihara engeldir, ama ölüme değil. [İntihar] nabzını Hiçlik'in dehşetinde ararken, kendisini korkutan karanlığı ehlileştiremezdi.

Diogenes kalpazanmış, diyorlar. –Mutlak hakikate inanmayanın her şeyi "kalp" yapmaya hakkı vardır.

İsa Mesih'ten sonra doğmuş olsaydı, bir aziz olurdu Diogenes. *Kiniklere ve iki bin yıllık Hıristiyanlığa* duyduğumuz hayranlık bizi nereye götürebilirdi? Şefkatli bir Diogenes'e.

Platon, Diogenes için "deli bir Sokrates" demiş. Sokrates'i kurtarmak kolay değil.

İçimdeki sessiz telaş yüksek sesle ifade edilseydi, her jest bir ağlama duvarı önünde secde etmek olurdu. Doğdum doğalı yas tutuyorum ben, bu dünyanın yasını.

Unutulmayan her şey tözümüzü yıpratır: Vicdan azabı unutmanın tam tersidir. Bu yüzden başkaldırır, sizi bir bakışta yok edecek eski bir canavar gibi, ya da tüm anlarınızı kandaki erimiş kurşun gibi duygularla doldurur.

Sıradan insanlar vicdan azabını herhangi bir olay vesilesiyle duyarlar; saiklerini açıkça görür, bu saiklerin nereden geldiğini bilirler. Onlara "nöbet"ten bahsetmek boşunadır, lüzumsuz bir acının kuvvetini anlamayacaklardır.

Metafizik vicdan azabı sebepsiz bir derttir, hayatın kenarında etik bir tedirginliktir. Pişman olacağınız hiçbir hatanız yoktur, ama vicdan azabı çekersiniz. Hiçbir şey hatırlamazsınız, ama geçmiş bir elem sonsuzluğuyla istila eder sizi. Hiçbir kötülük yapmış değilsinizdir, ama evrenin kötülüğünden

kendinizi sorumlu hissedersiniz. Tereddüt sayıklamasında Şeytan'ın hissettiği. Etik problemlere ve çözümlerin dolaysız dehşetine tutulmuş Kötülük ilkesi.

Kötülük'e ne denli kayıtsızlık gösterirseniz, özcül vicdan azabına o denli yaklaşırsınız. Bu azap bazen bulanık, muğlak olabilir; işte o zaman İyilik'in orada olmayışının ağırlığını taşırsınız.

Mor, vicdan azabının rengidir. (Ondaki gariplik, uçarılıkla melankoli arasındaki çekişmeden ve melankolinin galip çıkmasından ileri gelir.)

Vicdan azabı pişmanlığın etik şeklidir. (Pişmanlık problem olur, ama üzgünlük olmaz.) Şiddetli acı mertebesine yükseltilmiş bir pişmanlık.

Hiçbir şeyi çözmez, ama her şey onunla *başlar*. Ahlak, vicdan azabının ilk ürperişinde ortaya çıkar.

Acı verici bir dinamizm onu görkemli ve övüngen bir ruh israfı yapar. Sadece deniz ve sigara dumanı onun görüntüsünü bize yansıtır.

Günah, vicdan azabının dinsel ifadesidir; pişmanlık ise şiirsel ifadesi: İkincisi alt, birincisi üst sınırdır.

Kendi sebep olduğunuz bir şeye ah vah ediyorsunuz... Olaylara başka bir biçim vermekte serbesttiniz, fakat kötülüğün veya kabalığın cazibesi etik tefekküre galip geldi. Vicdan azabında ilahiyatla kabalığın bir karışımı vardır, ikircimliği de buradan gelir.

Zamanın akışının geri çevrilemezliği, hiçbir yerde hiçbir zaman vicdan azabında hissedildiğinden daha acı verici hissedilmez. "Onarılamazlık" bu geri çevrilemezliğin ahlaki yorumundan ibarettir.

Kötülük bize zamanın şeytani tözünün örtüsünü açar: iyilik, oluş'un ebedilik potansiyeli. Kötülük terk ediştir, iyilik

esinli hesap. Kimse rasyonel olarak birini öbüründen ayıramaz, ama hepimiz kötülüğün acı verici sıcaklığını ve iyiliğin esritici soğukluğunu hissederiz.

Bunların düalizmi değerler dünyasına daha derin bir düalizm olarak aktarılır: masumiyet veya bilgi.

Vicdan azabını umutsuzluktan, kinden veya dehşetli korkudan ayıran, bir yumuşamadır, tedavi edilemeyen'in duygusallaşmasıdır.

Ölümden sırf nostaljisini çektiği için ayrı duran o kadar çok insan var ki! Ölüm orada kendine, kendini seyredebileceği, hayattan bir ayna imal eder.

Şiir: bir cenaze narsisizminin aleti.

Hayvanlar ve bitkiler de üzgündürler, fakat üzüntüyü bir bilgi aleti yapmamışlardır. İnsan ise tam da bu âdetiyle, *doğa* olmayı sona erdirir. Etrafımıza bakınca, kim fark etmez ki bitkilere, hayvanlara ve birçok madene dostlukla bağlıyız, ama insana, asla!

Dünya evrensel bir Yad-Yer'dir. Bu yüzden, gidecek hiçbir yeriniz yok, hiçbir zaman...

Hayatın, yalnızlığınızı dinleyesiniz diye sustuğu bütün o anlar... Paris'te de uzak bir köyde de zaman geri çekilir, bilincin bir köşesine kıvrılır ve siz kendinizle, gölgeleriniz ve

ışığınızla baş başa kalırsınız. Ruh kendini tecrit etmiştir ve tanımsız çırpınışlar içinde, derinliklerden çıkarılmış bir ceset gibi yüzeye çıkar. İşte o zaman anlaşılır ki, ruhunu Kutsal Kitap'takinden başka bir anlamda da yitirebilir insan.

Her düşünce meleklerin çiğnediği bir solucanın inleyişlerine benzer.

Sessizliği dinlemeye alışık değilseniz, "meditasyon"un ne demek olduğunu anlayamazsınız. Onun sesi insanı vazgeçmeye çağırır. Tüm sırra ermeler onun derinliklerine dalışlardır. Ben Buda'nın öğretisini sessizliğin dehşetine kapıldığım andan itibaren anlamaya başladım. Kozmik ketumluk o kadar çok şey öğretir ki, sadece ödleklik bizi bu dünyanın kollarına atar.

Din, sessizliğin hafifletilmiş bir vahyedilişi, tedirginlik ve sakınganlığımızın süzgecinden geçmiş fısıldaşmaların kulağımıza üflediği nihilizm dersinin yumuşatılmasıdır...

Böylece, sessizlik hayatın [dünyasının] tam öbür ucuna yerleşir.

Yolunu yitirmek ifadesi ne zaman aklıma gelse, insan kendini bana açık kılmış olur. Her defasında, sanki dağlar alnımda uykuya dalmış gibi gelir.

Suso, kendi hayat hikâyesinde, İsa adını sanki bir delgeçle yüreğinin üstüne işlediğini anlatır. Kan boşuna akmamıştı;

çünkü bir süre sonra o harflerde bir ışık görmüş ve bir daha kimse algılayamasın diye üstünü örtmüş. Ben ne yazabilirdim yüreğimin üstüne, *talihsizlik*'ten başka? Suso'nun şaşkınlığının yüzyıldan yüzyıla tekrarlandığı görülürdü, hiç olmazsa Şeytan'ın amblemi ışık olsaydı. Böylece, insanın yüreği kendisini Şeytan'ın ışıklı sancağı yapardı.

❁

Çöllerin sınırlarında meleklerin mola verdiği seyrek korular vardır; ben olsam oraya çiçekler dikerdim, bu simgenin gölgesinde dinlenmek için...

❁

Duyguları *saf duygu olarak* hissetmek için, bir Yunanlı kuşkucunun aklıyla Eyüp'ün kalbine sahip olmak gerekir: suçluluk duygusu vermeyen bir günah, nedensiz bir keder, yersiz bir vicdan azabı, nesnesiz bir kin ve nefret...

Saf duygular; problemsiz bir felsefede eşdeğerlileri bulunanlar. Örneğin, hayat ve düşünce zamanla tüm ilişkilerini yitirir ve varoluş bir "askıya alınış" olur. İçinizde olup biten, ne olursa olsun hiçbir şeyle ilişkilenemez, sizi hiçbir yere götürmez ve edimin iç erekliliğinde tükenir. Tarihinizden zamansallık karakterini koparıp atarak daha *özcül* olursunuz. Göğe doğru bakışlar zamandışıdır; hayat da, kendinde, hiçlikten daha az "yeri-bilinebilir"dir.

Mutlak'ın nostaljisinde tanımlanamaz'ın saflığından bir şey vardır ki, bizi tedavi edip, kaptığımız zamansallık hastalığından kurtarmalı ve bu sonu gelmeyen "askıda kalış" için model olmalıdır. Zira bu "askıda kalış" aslında bilinci zaman denen asalaktan temizlemekten başka bir şey yapmaz.

❁

Düşüncelerim insana gider gitmez merhametin istilasına uğrarlar. Böylece onların izini hiçbir şekilde yeniden bulmayı başaramam. Tefekkürde, doğada bir kırılma kaçınılmazdır.

Azizlik tutkusu içkinin yerini tutar, tıpkı müziğin yaptığı gibi. Erotizm ve şiir için de böyledir. Unutmanın çeşitli formları, tamamen birbirinin yerine geçebilir. Sarhoşlar, azizler, âşıklar ve şairler çıkışta gökten, daha doğrusu yerden, aynı uzaklıkta bulunurlar. Yalnızca yolları farklıdır, ama hepsi artık insan olmamanın *yolu* üzerindedirler. Bu yüzden, içkinliğin şehveti hepsini eşit derecede mahkûm eder.

Çekingenlik hayatın içgüdüsel bir horgörüsüdür, kinizm ise rasyonel bir horgörü. Yürek yumuşaması durugörünün günbatımı, aklın kalp düzeyinde "tereddi"sidir.

Her çekingenlik belli bir dinsel nüansın boyasını taşır. Kimseye ait olmamak korkusu; Tanrı kimse olmasın, eserine gelince... Metafizik kuşku içimizde toplumdan tiksinen bir doğa, bir rahatsızlık yaratır. İnsanlara karşı cüret yokluğu – kuvvet süzüle çöke horgörü olduğunda– dünya için esas olanın kesin olmayan, kuşkularla kemirilen hayatiyetinden gelir. Güvenilir bir içgüdü ve kararlı bir inanç size münasebetsizlik yapma hakkı verir, hatta sizi buna mecbur eder. Çekingenlik bir şekilde bir pişmanlığı örtmektir; zira cüret, pişmanlık yokluğunun aldığı biçimden ibarettir.

Boşa çıkan her hayalde, insan, hayatın tuvaletine ayna olmuşluk hissine kapılır. Hayat sevgisinden daha yürek yumuşatıcı gizem yoktur; sadece o, tüm apaçık kanıtları çiğner geçer.

Hayatın bir Mutlak'a benzemesi için, dünyada hiçbir şeye ait olmamak icap eder. Gökten, bu konuda açılan perspektif budur.

Paradoks ortaya çıktı mı, sistem ölür ve hayat galip gelir. Us, usdışılığa karşı onurunu ondan geçerek kurtarır. Hayatta bulanık olanı ancak kutsala küfür veya ilahi ifade edebilir. Bunları kullanamayacak olanın hâlâ bir kaçış kapısı vardır: paradoks, usdışılığın gülümseyen *formu*.

Mantık için sorumsuz bir oyundan, sağduyu içinse teorik bir ahlaksızlıktan başka nedir ki paradoks? Fakat paradoks erimeye dirençli her şeyi, anlamsızlıkları ve yerin altından hayata eziyet eden anlaşmazlıkları yakmaz mı? O şeyin bulanık gölgeleri usa günah çıkarmaya gelir gelmez, us onların fısıltılarının kökenini paradoksun zarafeti altında saklar. Salon paradoksu, hafifliğin takınabileceği en derin ifadeden başka bir şey midir?

Paradoks bir *çözüm* değildir, hiçbir şeyi çözmez. Olsa olsa onarılamaz'a süs işlevi görür. Ama onun sayesinde bir şeyi *doğrultmak*; işte en büyük paradoks... *Pathos*'suzluk yüzünden hayatın mırıltılarına kulak vermek ve özerkliğinden vazgeçmek zorunda kalan usu aldanışından uyandırmadan, bunu kafamda tasarlayamam bile. Paradoksta us kendini iptal eder; sınırlarını açmış olduğundan, çarpıntılar içinde fışkıran hataların saldırısını durduramaz.

İlahiyatçılar paradoksun parazitleridir. Onun bilinçsiz kullanımı olmasaydı, çoktan silah bırakmış olurlardı. Dinsel kuşkuculuk onun *bilinçli* uygulanmasından ibarettir.

Aklın sınırlarına girmeyen her şey kuşkuya dürtü olabilir; fakat onda hiçbir şey *yok*'tur. Paradoksal düşüncenin, formu içerikle doldurmuş ve absürde resmi geçerlik tanımış olan pek verimli atılımı da buradan gelir.

Paradoks, hayata anlamlı bir absürtlüğün cazibesini verir... Ona, çıkışta onun kendisine vermiş olduğu şeyi iade eder.

Musa olsaydım, değneğimle kayaya vurarak oradan pişmanlıklar fışkırtırdım. Her halükârda, işte ölümlülerin susuzluğunu gidermek için bir yöntem...

Din, içerik değil, *yoğunluk* meselesidir. Tanrı, ürperişlerimizin anı olarak belirlenir ve içinde yaşadığımız dünya nadiren dinsel duyarlılığa nesne olur, sebebi de onun ancak *nötr* anlarda düşünülebilir olmasıdır. "Ateş" basmadan algı alanının dışına çıkmayız, hiçbir şey *görmeyiz* desek de olur. Gözler ancak nesneleri ayırt edemedikleri zaman Tanrı'ya hizmet ederler; Mutlak, bireyselleşmeden korkar.

Duygu yoğunlaşması dindarlık işaretidir, hangi duygu olursa olsun. Zirvesine taşınmış bir iğrenme bize Kötülük'ün örtüsünü açar (Tanrı'ya giden negatif yol). Kötü huy, yolundan sapmamış bir içgüdüye kıyasla, Mutlak'a daha yakındır, zira tanrısal olana ancak doğayı terk ettiğimiz ölçüde katılabiliriz.

Durugörülü bir insan, hep kendi izi üstünde, kendi tutkularının seyircisi olarak, kederinin icatlarının muğlak terk edilişi içinde, "ateşini" her adımda ölçer. Durugörüde, fizyolojiye sunulan saygıdır bilgi.

Kendimizi ne kadar tanırsak, *bilirsek*, organik saydamlık arayan bir hijyenin taleplerine o kadar gönülden imza atarız. Bu denli saflık sayesinde, kendimizi *içimizden* görürüz: Böylelikle insan kendi kendinin seyrinde *hazır bulunmayı* başarabilir.

Azizlerin histerisinin kaynağı ancak sessizliğe kulak veriş, yalnızlığın sessizliğinin seyredilmesi olabilir. Ama ya zamanın iç çarpıntısı, zamanın dalgalarında bilincin yitimi ne oluyor? Laik histerinin kaynağı...

Zaman, denizin metafizik bir *ersatz*'ıdır. İnsan onu sadece nostaljiyi yenmek için düşünür.

Evrende sonsuz küçüklükte bir *gerçek* kabul edilirse, her şey *gerçektir*; "bir şey" yoksa, hiçbir şey yoktur. Çokluğa ödünler vermek ve her şeyi bir görünüşler hiyerarşisine indirgemek, yadsıma cesaretinin eksikliği demektir. Teorik mesafeyle hayata yönelik duygusal zaaf, gerçekdışılığın derecelerinin ortalama çözümüne götürür, doğanın hem lehinde hem aleyhinde.

Paradoksun bakış açısı varlığın, şeylerin *yerine yerleşmemiş* olduğu özcül bir belirlenmemişliğini ifade eder. Paradoksun – gerek reel durum gerekse teorik form olarak– koşulu tamamlanmamışlıktır. Tek paradoks, cenneti havaya uçurmaya yeter.

Olağanlık–Zorunluluk çölündeki o vahalar; us'un formları arasında ancak paradoksun gelip oraya soktuğu devingenlikle fark edilebilir. Bu, Akıl'a cin işi bir girişten, Mantık'a bir kan aktarımından ve Form'lara bir işkenceden başka nedir?

Mistiklerin hiçbir şeyi çözmediklerinin, ama her şeyi anladıklarının kanıtı mı? Tanrı'nın etrafındaki, anlaşılmamışın korkusunu etkisizleştirmek için [boşanan] bu paradokslar çığı. Mistiklik paradoksal düşüncenin en yüce ifadesidir. Bizzat azizler şifresi çözülemeyen tanrısalı "netleştirmek" için, belirlenemezliği oyuna sokmuşlardır.

İçinde Boşluk'un kendi kendine gülümsediği, zamanın uçucu duyarlılıkları...

Melankoli: zamansallığın buğulanmış hâlesi...

Cin işi varoluş her anı olay mertebesine yükseltir. Eylem –zihnin ölümü– şeytani bir ilkeden türer, öyle ki kefaretini ödeyeceğimiz bir şeyimiz olduğu ölçüde mücadele ederiz. Siyasal eylem, herhangi bir şeyden daha fazla, bilinçsiz bir kefaret ödemedir.

Zaman karşısındaki duyarlılık, halihazırda yaşama yeteneksizliğinden ileri gelir. Hayatın dolaysız dinamizminin yerini alan zamanın acımasız deviniminin her an farkında olunur. Artık zamanın *içinde* değil, *yanında*, ona paralel yaşanır.

Hayatla bir olarak, bizatihi zaman olunur. Onunla yaşanıp onunla ölünür, ne kuşkular ne de üzüntülerle. Tam sağlık, zamanın özümsenmesiyle gerçekleşir, oysa hastalık onları ayırır. Zaman ne denli iyi algılanırsa, organik ahenksizlikte o denli ileri gidilir.

Normal olarak, geçmiş, şimdinin güncelliğinde kaybolur, ona eklenir ve onun içinde erir. Pişmanlık –zamansallığın akutluğunun, şimdinin parçalanmasının ifadesi– geçmişi güncellik olarak tecrit eder, ona gerçek bir geriye dönük perspektifte hayat verir. Zira pişmanlık geçmişe sanal bir *olabilirlik* verir: sanallığa dönüşmüş onarılamazın [olabilirliği].

Zamanın nasıl bir yıkım eylemcisi olduğu sürekli akılda tutulduğunda, elden ne gelirse yaparak onu kurtarmak için çevrede birtakım duygular boy verir. Kehanet geleceğin güncelliğidir, pişmanlığın geçmişin güncelliği olması gibi. Şimdide kalmayı başaramadığımızdan, geçmişi ve geleceği *şimdilere*

dönüştürürüz, ta ki zamanın güncel sıfırlanmışlığı sonsuzluğuna erişmemizi kolaylaştırsın.

Hasta olmak şimdinin bilincinde, kendine yarı saydam bir şimdide yaşamak demektir, zira geçmişin ve geleceğin korkusu [yaşanan] anı zamansal yoğunluk ölçüsünde genleştirir.

Safdilce yaşayabilecek bir hasta gerçekten hasta değildir; zira insan pekâlâ kanser olabilir, ama işin sonunun –peşinden koştuğumuz değil, bize doğru koşan o geleceğin– dehşetine kapılmamışsa sağlıklı kalır. Hastalık ancak bilincine varılırsa varolur ve daima zamansallık duygusunun aşırı gelişimiyle birlikte gider.

Bazen zamanı *yokladığımız*, ona somut silüetler veren aşırı yoğunluklarla parmaklarımızın arasından kaydırdığımız olur. Ya da onu bazen saçları okşayan ince bir meltem gibi hissederiz. Acaba yorgun mu? Bir sığınak mı arıyor? Ondan daha bitkin oldukları halde ondan bir barınağı esirgemeyecek kalpler de vardır.

Kötülük, kökensel kayıtsızlığı bırakıp, "müstear ad" olarak Zaman'ı almıştır.

İnsanlar cenneti, ebediyeti süzgeçten geçirerek, ebediyet "cevher"inden inşa ettiler. Aynı usulün zamansallığa uygulanması acıyı bizim için anlaşılır kılar. Zira hakikaten, acı nedir, zamanın cevheri değilse?

Gece yarısından sonra insan artık hayatta değilmiş gibi, –en iyi durumlarda– sanki artık kendisi değilmiş gibi düşünür.

Sessizliğin, ebediyetin veya boşluğun basit bir aleti olur; bunların, kendisi üzerinden soluk aldığını bilmeden, kendini kederli sanır. Karanlık güçlerin bir komplosunun kurbanıdır, zira bir keder bir bireyde yaşayamayacaksa o bireyden doğamaz; bizi aşan her şey kaynağını dışımızdan alır, acı kadar zevk de. Mistikler esrimedeki zevklerin taşkınlıklarını Tanrı'ya atfettiler, çünkü bireyin yetersizliğinin bu kadar doygunluğa ulaşacak yetenekte olduğunu kabul edemiyorlardı. Keder ve geri kalanı için de durum aynıdır. İnsan yalnızdır, ama tüm *yalnızlıkla birlikte*.

Her şey madeni olunca, nostaljinin kendisi de geometri olur, ruhtaki "efkâr"ın taşlaşması karşısında kayalar akışkan gibi görünür ve nüanslar dağlardan daha yalçındır. O zaman ancak ezilmiş köpeklerin ya da bir başka yüzyılın bozuk saatinin titrek bakışlarına ihtiyaç duyulur: bir delinin alnı için yastık.

Ne zaman siste dolaşsam, kendimi kendime daha kolay açarım. Güneş sizi kendinize yabancı kılar, zira dünyayı [size] açarak sizi aldatıcı oyunlarına bağlar. Fakat sis, burukluğun rengidir.

Evrensel merhamet nöbetlerinin önü sıra bir zayıflık hali gelir, öteye beriye çarpma endişesiyle yürünürken gelen gibi. Merhamet, sezgisel bilginin patolojik formudur. Ancak yine de hastalıklar arasında sayılamaz merhamet... çünkü dikey bir bayılmadır. İnsan kendi yalnızlığının doğrultusunda düşer...

Beyaz geceler –yegâne *siyah* olanlar– sizi gerçek bir zaman dalgıcı yaparlar. İnildikçe inilir, kendi dipsizliğimize doğru... Zamansallığın köklerine doğru bu müzikal ve tanımlanmamış dalış, tamamlanmamış bir zevk olarak kalır; zira zamanın sınırlarına ancak dışına *sıçrayarak* dokunulabilir. Fakat bu sıçrayış onu bize dışsal kılar: Kenarda [bir şey olarak] algılanır, ama tam anlamıyla *deneyimlenemez*. Askıda kalış onu yad-gerçekliğe dönüştürür ve sonsuzun telkin gücünü –beyaz gecelerin dekoru– elinden alır.

Zamanın içinde uyanık duran cin işi ilkenin unutulmasından başka amacı yoktur uykunun.

Kiliselerde sık sık, din büyük bir şey olabilirdi diye düşünürüm, inananlar olmasaydı da sadece orgun bize söylediği dinsel bunaltı olsaydı...

Felsefenin vasatlığı, insanın tefekküre ancak düşük sıcaklıkta dalabilmesiyle açıklanır. İnsan yüksek ateşine hâkim oldu mu, düşüncelerini kuklalar gibi sıraya sokar, fikirlerin iplerini çeker ve toplum da yanılsatılmaya hayır demez. Ama kendine dönük bakış bir yangın veya bir deniz kazası olduğunda, iç manzara denizlerin ufkunda oynaşan alevlerin gösterişli tahribatını gösterdiğinde, işte o zaman, iç ateşin sara nöbetinin eziyet ettiği sütunlar gibi düşünceler ağızdan kaçar.

İnsanların beni üzmeyi bir kerecik bile başardıklarını bilseydim, utançtan pes ederdim. Sırasında sevgi veya nefret her zaman acıma konusu olabilir, ama onlara bir üzebilme onuru tanımak onur kırıcı bir ödündür. Hepsini kucaklamak isteyebileceğimiz o ilahi yücegönüllülük anları ise ender esinlenişler, gerçek "Tanrı lütufları"dır.

İnsan sevgisi güçlü ama aynı zamanda tuhaf bir hastalıktır; çünkü hiçbir gerçek veriye dayanmaz. İnsanları seven bir psikolog hiçbir zaman varolmamıştır, varolmayacaktır da. Bilgi insanlığın lehine işlemez. Ama yine de durugörüde molalar, bilgi için "teneffüsler", acımasız gözün bunalımları vardır ki onu bu tuhaflığa doğru iterler: sevgi. O zaman, sokak ortasına uzanmak, ölümlülerin ayaklarını öpmek, satıcıların ve dilencilerin bağcıklarını çözmek, her türlü kanayan yaranın içinde sürünmek, caninin bakışına güvercinlerin kanatlı aklığını sunmak, insanların sonuncusu olmak isterdi, *sevgi uğruna*.

İnsanları bilmesi ve onlardan iğrenmesi, psikoloğu iyi kötü kendi cesetlerinin kurbanı yapar. Zira ona göre her sevgi bir kefarettir. İnsanlar, bilginin yok ettikleri olarak, sizde ölürler; iğrentinizin kurbanları kalbinizde çürür. Ve sevginin sayıklamasında, kefaret ödemenin kasıntılarında hayat bulan bütün bu mezarlık!

Yüce, ölüm telkini olarak, ölçüsü alınamayandır. Deniz, vazgeçiş, dağlar ve orglar farklı ama yine de aynı biçimde, zamanda tükenmekle birlikte, yıkımı onun ötesine taşıyan bir sonun taçlanmasıdır. Zira yüce, ebediyetin *zamansal* bir bunalımıdır.

İsa vakasında Yüce, ebediyetin zaman içindeki avareliğinden, ölçüsüz alçalışından gelir. Fakat Kurtarıcı'nın hayatında bir amaç olan her şey, etik imaları dışlayan [bir şey olan] Yüce'yi zayıflatır. Eğer O bizi kurtarmak için gönüllü olarak

inmişse, bizi ancak etik bir jestten estetik olarak zevk aldığımız ölçüde ilgilendirecektir. Buna karşılık, aramızdan geçişi ebediyetin bir hatasından, yetkinliğin bilinçsiz bir ölüm ayartısından, mutlağın zamanda bir kefaretinden ibaretse, o zaman bu yararsızlığın akıl almazlığı Yüce'ye kadar yükselmez mi? Yine estetik kurtarsın haçı, ebediyet simgesi olarak.

Bir ara filozof olduğuna ve artık bundan kurtulduğuna inanmaktan daha büyük bir zevk yoktur.

Acı çekmek, bir elem duyusu üstüne *tefekkür etmektir*; felsefe ise bu tefekkürün üstüne tefekkür etmek.

Acı çekmek, kavramın yıkıntısıdır; her türlü biçimi reddeden bir duyular çığı.

Felsefede her şey ikinci, üçüncü sıradadır... *dolaysız* hiçbir şey yoktur. Sistem denen şey ardışık sapmalarla inşa edilir, kendisi de tam tekmil bir sapma olmak üzere. Filozof da *dolaylı* bir dâhiden başka bir şey değildir.

Kendimize karşı, kendimize bahşettiğimiz özgürlükte cimrilik göstermeyecek kadar cömert olamayız. İnsan kendine bizzat köstekler koymasaydı, her an ne kadar ve ne kadar sık, bir ölümden artakalmışlık olurdu! Çoğu zaman kendimiz olarak kalmamız gerekmez mi, sırf sınırlarımız *aklımıza gelince* bile? Geçmiş bir bireyleşmenin zavallı anısı, kendi bireyleşmemizden kopmuş bir paçavra... Kimliksiz bir doğada kendine ad arayan bir nesne gibi. İnsan da –bütün varlıklar gibi– bazı duyuların ölçüsüne göre yaratılmıştır. İmdi, bunların normal dizilişleri içinde art arda sıralanmayıp, hepsinin birden elemanter bir çılgınlık içinde, *–doygunluk* gereği– aslı benlik olan bir enkazın çevresinde burgaçlanarak ortaya

çıktıkları olur. O zaman, bilinç denen o *boşluk lekesi* için nerede bir yer kalacaktır?

Shakespeare'de o kadar çok cinayet ve şiir var ki, trajedileri delirmiş bir gül tarafından tasarlanmış gibi görünüyor.

Burukluğumuz ne denli derin olursa olsun, bizi başkasının acılarından bağışık tutacak kadar büyük değildir. İşte bu yüzden, Fransız moralistleri okumak geç saatlerde yaraya merhem gibi gelir. Onlar insanlar arasında yalnız olmanın ne demek olduğunu her zaman, dünyada yalnızlığın ne olduğunu ise nadiren bilmişlerdir. Pascal bile kendi "toplumdan el etek çekmiş insan" halini yenememiştir. Biraz daha az acı olsaydı, sadece büyük bir zekâ kaydedilmiş olurdu. Fransızlarla Tanrı arasında her zaman salon var olmuştur.

İki şey var ki beni her zaman metafizik bir histeriye düşürmüştür: bozuk bir saat ve doğru çalışan bir saat.

İnsanlardan ne denli sıdkınız sıyrılırsa onlara karşı o denli çekingen ve ürkek olursunuz; onları hor görme noktasına gelince de diliniz dolaşır, kekelemeye başlarsınız. Doğa kendi sorumsuzluğunun ötesinde hiçbir adımı bağışlamaz ve tüm kibir ve gurur yollarında sizi izler, kenarlara pişmanlıklar serpiştirerek. Yoksa nasıl açıklanabilirdi insanlık halinin üstüne çıkan her zafere, eşdeğerli bir pişmanlığın gelip katılması?

Çekingenlik insan denen yaratığa bitkilerin iç çekinikliğinden bir şeyler, kendinden tedirgin bir ruha da yine bitki dünyasından alınma, yazgısına razı bir melankoli verir. Ben bir zambağı ancak çekingen olmadığım zaman kıskanırım.

Acı çekme bir bilgi aleti olmasaydı, intihar mecburi olurdu. Hayatın kendisine de –o elemli yararsızlığı ve bizi hatadan hataya gezdiren, arada sırada bir hakikatin çengeline asıp bırakan o karanlık hayvansallığıyla– kim katlanabilirdi, eşsiz bir *bilgi seyirliği* sunmasaydı? Ruhun tehlikelerini yaşamak suretiyle, *yoğunluklar* olarak, nihai hakikatin yokluğundan kendimizi teselli ederiz.

Her yanlış bir *eski* doğrudur. Fakat *başlangıç* yanlışı yoktur, çünkü doğruyu yanlıştan ayıran, ancak içsel itkileşim ve devingenlikte, gizli ritimde tutunabilir. Sözgelimi, yanlış artık *ruhu* kalmamış bir doğru, güçlendirilmeyi bekleyen aşınmış bir doğrudur.

Doğrular psikolojik olarak ölürler, ama biçimsel olarak değil; biçimlerin "yad-yaşam"larını sürdürerek geçerliklerini korurlar, artık kimse için değerleri olmasa da.

İçinde hayat olan her şey zamanda olup biter; biçimsel ebediyet onları "kategorik" bir boşluğa yerleştirir.

Bir insan için bir doğru ne kadar zaman *sürer*? Bir çift çizme[nin sürdüğün]den daha fazla değil. Hiç [çizme] değiştirmeyenler ancak dilencilerdir. Fakat hayatla birlikte yüründüğü için, durmadan yenilenmek gerekir, zira bir varoluşun "dolu doluluğu" onu yaşarken kaydedilen yanlışların toplamıyla, "eski doğruların" miktarıyla ölçülür.

Bildiklerimizin hiçbir parçası kefaretsiz kalmaz. Her paradoks, düşünme cüreti veya zihin boşboğazlığını er veya geç *pahalı pahalı* öderiz. Bilginin her adımını izleyen bu cezalandırmada garip bir cazibe vardır. Doğanın vicdansızlığını örten bir perdeyi mi yırttın? Bunun kefaretini, kaynağı aklına bile gelmeyecek bir üzüntüyle ödeyeceksin. İşleri karıştıracak tehditlerle yüklü bir düşünce mi kaçırdın ağzından? Bazı geceler sadece pişmanlığın evrilişleriyle dolu olamaz. Tanrı'ya fazla soru mu sordun? Öyleyse alamadığın yanıtların yükünden niçin yakınıyorsun?

Dolaylı olarak, sonuçları nedeniyle, bilmek dinsel bir edimdir.

Tin'in kefaretini, kendimizi kaçınılmaza bırakarak, şehvetle öderiz. Çünkü kendimizi bilginin zehrinden arıtamayız, çünkü organizmanın kendisi bunu talep eder, küçük dozlara alışacak yetenekte olmadığından; öyleyse biz de düşünme ediminden bir "*düşünme*", bir *tefekkür* çıkaralım. Böylece Tin'in sonsuz susuzluğu da eşdeğerli bir kefaret bulmuş olur.

Güzellik tapıncı nazik bir ödlekliğe, incelikli bir firara benzer. Güzelliği, bizi yaşamaktan esirgediği için seviyor olamaz mıyız? Bir sonat veya bir peyzajın büyüsü altındayken, elemli bir sevinç ve hülyalı bir üstünlük gülümsemesiyle, yaşamaktan feragat ederiz. Güzelliğin bağrındayken her şey *arkamızda* kalır ve hayata ancak geri dönerek bakabiliriz. Yarara dönük olmayan, varoluşla dolaysız ilgisi bulunmayan her heyecan kalbin işleyişini yavaşlatır. Gerçekten de kalp denen bu zaman organı, güzellik denen bu ebediyet anısının içinde neyi imleyebilir ki!

Zamana ait olmayanın önünde nefesimizi tutarız. Yalnızlık güzelliğin seyriyle esinlenir esinlenmez üstümüze düşen

ebediyet gölgeleri nefesimizi keser; sanki çıkardığı buharlar sonsuz hareketsizliği kirletiyormuş gibi...

Her dokunduğum şey kedere boğulsaydı, göğe atılan kaçamak bir bakış bile ona acıların rengini verseydi, etrafımda tek bir kuru göz bile kalmasaydı, bulvarlarda, güneşin elemden sarhoş olmak için adımlarımın gölgelerini emdiği devedikenleri üzerindeymiş gibi yürüyor olsaydım, işte o zaman hayatı gururla olumlamaya hakkım olurdu. Verilen her onay onun için acıların sonsuzluğunun tanıklığı, her sevinç kederlerin dayanağı olurdu. Olumlamanın gücünü kötülüğün doluluğu, acı ve elem olmayan şeyden "çıkarmak" çirkin ve kabadır: İyimserlik ruhu alçaltır, çünkü hummadan, yüksekliklerden ve baş dönmelerinden türemez; gücünü hayatın gölgelerinden almayan bir tutkuymuş gibi... Ara sokakların adsız çerinde çöpünde, tozunda toprağında, hayatla mazbut ve rasyonel "bir-oluş"takinden çok daha saf ve daha verimli bir kaynak yatar. İçinde doğruların inip çıktığı, yağmur ve karın yağdığı, rüzgârın estiği, güneşlerin doğup battığı yeterince damarımız var. Kanımıza da yıldızlar düşmüyor mu, orada parlaklıklarına yeniden kavuşmak için?

Güneşin altında ne bir yer var beni tutabilecek ne de bir gölge bana sığınak olabilecek, çünkü avareliğin atılımında ve doygunluğuna ulaşamamış kaçışta uzay bulanıklaşır. Bir yerde "duradurmak" için, dünyada bir "yer" sahibi olmak için, burukluk altında beli bükülmeden, uzayın bir noktasında bulunma mucizesini göstermek gerekir. İnsan bir yerde bulunduğu zaman, tek yaptığı başka bir yer düşünmektir, öyle ki nostalji organik olarak bitkisel bir fonksiyona yerleşir. *Başka şey* arzusu manevi simgelikten çıkıp *doğa* olur.

Uzaya tamahın ifadesi olan nostalji sonunda onu iptal eder. Özellikle Mutlak tutkusu çekenin, yayılım üzerindeki bu yatay kayışa ihtiyacı yoktur. Keşişlerin durağan hayatının kökeninde, başka uzaklara yönelen o bulanık arzuların göğe doğru dikey "kanallanışı" yatar; dinsel heyecan uzaydan teselli beklemez; dahası, orada bir düşüş vesilesi gördüğü ölçüde yoğunlaşır.

İçinde acı çekilmemiş yer olmayınca, avareliğe dayanak olarak başka ne gibi bir gerekçe öne sürülebilir? Ve nostaljinin koyu mavisi kendiliğinden çözülünce uzaya neyle bağlanılabilir?

İnsan yalnızlığa şehevi bir sayıklama niteliği veremeseydi, karanlık çoktan tutuşmuş olurdu.

Meçhul bir mezarlıkta en dehşetengiz çürüme, göklerden veya yerin derinliklerinden gelen beklenmedik bir ses yalnızlığınızın örtüsünü açtığı zaman içine düştüğünüz terk edilmişliğin solgun bir görüntüsüdür olsa olsa.

Hiçbir zaman herhangi bir şey diyebileceğiniz kimsenizin olmaması! Sadece nesneler; hiçbir [canlı] varlık yok... Zaten yalnızlığın talihsizliği de kendilerine denecek hiçbir şeyin olmadığı cansız şeylerle kuşatılmışlık duygusundan gelir.

Diogenes'in bir adam bulmak için güpegündüz elinde fenerle dolaşması ne soytarılıktan ne de kinikliktendir. Hepimiz pek iyi biliriz ki, yalnızlıktandır...

Düşüncelerimizi toparlayamadığımız ve yenilmiş olarak onların "cıvalıklarına" boyun eğdiğimiz zaman, dünya sis gibi dağılır; onunla birlikte biz de; öyle ki, cezir halindeki bir denizin kıyısında, başka bir hayatta yazılmış kendi anılarımızın

okunuşunu dinler gibi oluruz... Düşünce nereye koşar, sınırlarını hangi hiçliğe dalarken siler? Buzullar damarlarda erirler mi? Ya sen? Sen kanın ve tinin hangi mevsiminde bulunuyorsun?

Hâlâ kendin misin? Şakakların bunun aksi olabileceği korkusundan zonklamıyor mu? Sen bir *başkası*'sın, bir *başkası*'sın...

... Gözler, bahçelerin lekesiz melankolisinde, *başkası*'na dalmış gitmiş.

Herhangi bir şey üstüne ve tabii öncelikle yalnızlık üstüne, *aynı anda* hem olumsuz hem de olumlu olarak düşünmek zorundayız.

İKİNCİ BÖLÜM

Hüzün olmasaydı bedenle ruhun aynı zamanda bilincine varabilir miydik? Bunların kurucu ikircimliğinde fizyolojiyle bilgi kesişir; öyle ki insan hiçbir zaman hüzünlü anlarında olduğundan daha fazla *kendine mevcut*, kendi ile dayanışma halinde olamaz. Hüzün –bilinç gibi– dünyayı bize yabancılaştırır ve dışsal kılar; fakat bizi her şeyden ne denli uzaklaştırırsa, o denli kendimizle *örtüşürüz* biz. Ciddiyet –yani duygusal vurgusu olmayan hüzün– ise bizi sırf rasyonel bir sürece duyarlı kılar, zira yansızlığı iç organların kaprislerini tinin titreşimleriyle birleştiren derinliğe sahip değildir. Ciddi bir insan, insanlık halinin gereklerini yerine getiren bir canlıdır; düşünce mekanizması bir an için yitmeyegörsün, ne denli kolaylıkla tekrar eski hayvan haline döndüğünü göremeyecektir. Ama tefekkürden hüznü kaldırdınız mı, zoolojinin sizi reddetmesi için daima yeterli karanlık kafasızlık kalacaktır.

Şeyleri ve olayları *ciddiye almak*, katılmadan onları ölçüp tartmak; *trajiğe almak* ise onların kaderine kendini adamak demektir. Ciddiyetle trajedi (yani eylem olarak düşünülen hüzün) arasındaki fark, sıradan bir memurla bir kahraman arasındaki farktan daha büyüktür. Filozoflar Mutlak'ın –maaşları bizim dertlerimizin katkılarıyla ödenen– zavallı memurlarıdır; dünyayı *ciddiye almayı* meslek edinmişlerdir.

Hüzün –en ilkel şekliyle– maddenin dehasından gelir: *düşünmesiz* birincil esin. Beden normal halini yenmiş olup daha "üst" bir katılıma eğilim gösterir ve –hüznün tefekkürlü şekillerinde– süreç ruhun damarlara inişiyle tamamlanır, ne denli *organik olarak* kendimize ait olduğumuzu göstermek için.

Hüzün, bizi doğadan çekip alıp bize geri vermesiyle, mutluluğun ontolojik dağınıklığından farklı olarak, doğamızın öze ilişkin bir tecerrüdü olur.

Merhamet "nöbet"lerinde, "görgüsüzlük", kirlilik veya aşağılık için gizli bir cazibe kendini gösterir. Merhamet denen o "beğeni" eksikliği –*sahici* tatlılık tavırları takınan o *hastalık*– için, her ucubelik bir yetkinliktir.

Doğanın sapkınlıklarında veya düşüncenin en kötü incelmişliklerinde bile, merhametten daha karanlık ve daha işkenceci sapıklaşma bulamazsınız. Hiçbir şey bizi güzellikten onun "nöbet"leri kadar uzaklaştıramaz. Keşke sadece güzellik söz konusu olsaydı! Bu kötü huyun yeraltı erdemleri bizi asıl hedeflerimizden döndürür ve merhametin cehennemî şehvetine bahane olarak, bu lâğım ve bataklık zevkinden türemeyen her şeyi çürüme ve kokuşma saymamıza sebep olur.

Patoloji onu incelememiştir, çünkü o *pratik* bir hastalıktır, bilim ise her zaman belediyelerin hizmetinde olmuştur. [Merhametin] iç tedirginliklerini, insanların bu sapkın sevgisinin cehennemini derinlemesine inceleyen, hâlâ sefil bir zavallıya elini uzatabilir mi?

Düşünürün amacı, hayatı tüm dikişleri altında evirip çevirmek, çeşitli yüzlerini tüm nüansları içinde yansıtmak, tüm kuytu köşelerine hiç durmadan dönüp dönüp gelmek, tüm yollarını enine boyuna arşınlamaktır; aynı yöne bininci kez yeniden bakarak, sadece açıkça göremediği şeylerde *yenilik* keşfederek, aynı temaları tüm üyelerden geçirerek, ruhları bedenlere karıştırarak —böylece, hayatı sonuna dek düşünerek— yırtıp parça parça eder.

Hayatın ikonasını bize sadece kırık bir aynanın parçalarının sunabilmesi, hayatın yetersizliklerindeki tanımlanamazlığın ifşacısı değil midir?

İnsanların bize hiçbir şey sunamayacaklarını anladığımız halde yine de onlarla düşüp kalkmaya devam ettiğimiz zaman, sanki tüm batıl inançları tasfiye etmekle birlikte hâlâ hayaletlere inanmaya devam ediyormuşuz gibi olur. Tanrı, yalnızlık meraklılarını ödlekliğe zorlamak için tebessümü yaratmıştır: bakire kızlarda anemik ve uçucu, yoldan çıkmış kadınlarda somut ve dolaysız, yaşlılarda dokunaklı, ölüm döşeğindekilerdeyse dayanılmaz tebessüm... Zaten insanların ölümlü olduğunu geçiciliğin yürek yırtıcı muğlaklığının ifadesi olan tebessümden daha iyi kanıtlayamaz hiçbir şey. Ne zaman gülümsense, bu son karşılaşma gibi bir şey değil midir, tebessüm bireyin hoş kokulu vasiyetnamesi değil midir? Yüzün ve dudakların titrek ışığı, gözlerin haşmetli nemliliği gemilerin –varış noktası düşünmeden– insanlar değil, *ayrılıklar* taşıyarak denize açıldıkları bir liman haline getirir hayatı. Zaten hayat, ayrılıklar yeri değilse nedir?

Ne zaman bir tebessümle yüreğimin yumuşamasına izin versem, onarılamazın yüküyle uzaklaşırım; zira insanı bekleyen yıkımı, hiçbir şey, yaprakları yolunmuş bir yüreğe hayatın geçiciliğinin ürperişini sondaki klasik hırıltıdan daha zalimce hissettiren bu görünürdeki mutluluk simgesinden daha dehşetli biçimde açığa vuramaz. Ve ne zaman biri bana gülümsese, ışıklı alnında yürek yırtıcı çağrısının şifresini çözerim: "Yaklaş bana, benim de ölümlü olduğumu iyi gör!" Ya da gözlerim karardığında, tebessümün sesi direnilmeze aç kulaklarda dalgalanır: "Bak bana, bu son defa olacak."

... Ve işte bu yüzden, tebessüm sizi son yalnızlıktan uzaklaştırır; soluk alma ve çürümede [suç ortağı] bu ahbap-çavuş-

lara duyulan ilgi ne olursa olsun, sonunda onlara geri gelinir: Sırlarını sindirmek için, onda [tebessümde] boğulmak için; ve bilmesinler diye içlerinde taşıdıkları okyanusların ne denli geçicilikle dolu olduğunu; ve gülümsemelerinin bilinçsiz ve çaresiz azabının bizi hangi deniz kazalarına çağırdığını; ve ruhlarını size –acıdan ürpererek tebessümün mezar taşını kaldıran size!– doğru açarak, bizi hangi yokoluş ayartılarına maruz bıraktıklarını bilmesinler diye...

Her hakikatin çimlenmesi bedenimizi cendereye götürür: Her tefekküre daldığımızda hayatımızı "sıkarız" —demek ki, bir "mutlak" düşünür, kemiklerini düşüncelerin saydamlığında saklayan bir iskelettir dense yeridir.

Solgunluk, düşüncenin insan yüzünde aldığı renktir.

Sadece eylemde yazılmış yazgı vardır; zira orada, nereye varılacağı *bilinmeden* her şey riske atılır. Politika –insanda *tarihsel* olanın sivrilip keskinleşmesi– kaderin alanı, oluş'un yapıcı ve yıkıcı güçlerine tam teslim olmaktır.

Yalnızlıkta da her şey riske atılır, ancak bu kez ne olacağı konusunda *aydınlanıldığından*, durugörü kaderin usdışılığını hafifletir. Hayatımızı önceleriz, yazgıyı *sürpriz olmayan* bir kaçınılmaz olarak yaşarız; zira sahiden de yalnızlık nedir ki, kaderin yarı saydam görüsünden, hayatın kör telaşından yayılan azami ışıktan başka?

Politika adamı bilinçten vazgeçer, yalnız adam eylemden; biri unutuşu yaşar, öbürü unutuşu arar.

Bir bilinç felsefesi ancak bir unutuş felsefesinde sona erebilir.

Hayatı boyunca durugörüyü yaşayıp kullanan adam bir umutsuzluk *klasiği* olur.

Bir şeye doğru bakan bir kadın ender kabalıkta bir görüntü sergiler; buna karşılık, melankolik gözler insanı "havai" bir tahribe davet eder ve bu gözlerin ölüm imalı hoş kokulu laciverdinde giderilen ele gelmezlik susuzluğu, insanın kendi olmasına engel olur. Hiçbir şey görmeyen ve mevcudiyet sonsuzluğa leke sürmesin diye önlerinde kaybolunan gözler... Melankolinin saf bakışı, kadının vaktiyle cennette can yoldaşımız olduğunu bize unutturmakta kullandığı en garip yapmacıktır.

Melankoli, Mutlak'a ihtiyaç duymayan bir dindarlık, aşkınlığın çekimi olmadan dünya dışına bir kayış, göğün görünüşlerine doğru bir eğilimdir; ama temsil ettiği simgeye karşı duyarsızdır. Tanrı'dan vazgeçebilmek gücü –O'na yaklaşmak için gereken başlangıç koşullarını yerine getirmesine karşın– onu yinelenen zaaflarına yettiği gibi kendi büyümesine de yeten bir şehevi haz yapar. Zira melankoli, mitoloji için verimsiz, kendi üzerine kapanık bir estetik sayıklamadır. Onda ancak bir rüyanın sallanan beşiği bulunabilir, zira kendi uçucu yırtılışının üstünde hiçbir imge yaratmaz.

Melankoli kadınlarda bir erdemdir, erkeklerdeyse bir günah. Bu durum erkeklerin neden onu bilgi için kullanmış olduklarını açıklar.

Bazı kadın tebessümlerinde insanı hasta eden, yürek yumuşatıcı bir onaylama vardır. Bunlar gündelik sıkıntılardan oluşan taban üzerine çökelip yuvalanır ve yeraltından bir kontrol icra ederler. Yumuşamayı bayılma noktasına dek artıran bulanık duyarlıkta –müzik gibi– kadınlardan da kaçınmak lazımdır. Solgunluğun ruhanileştirdiği ve itirafın yerine jesti koymak için gözlerini indiren sarışın bir kadının önünde korkudan, korkunun *kendisinden* bahsedildiği zaman, acı ve kırık tebessümü tende yuvarlanır ve maddi olmayan ızdırabının süresini yankılar halinde uzatır.

Tebessümler, dağıtan için olduğu kadar alan için de haz ve zevk dolu bir yüktür. Nezaket hastalığına tutulmuş bir yürek, sıcacık bir gülümsemeye kolay kolay direnemez. İşte böyle, bazı bakışlar var ki, onlara hedef olunduktan sonra artık hiçbir şeye karar verilemez.

Havada serseri dolaşan bir kar tanesi, bir cesetten daha yürek yırtıcı ve daha simgesel bir kendini beğenmişlik imgesi verir. Aynı şekilde, alışılmadık bir koku bir mezarlıktan daha mahzun –veya bir sindirim bozukluğu bir filozoftan daha düşünceli– yapar bizi. İçinde kaybolduğumuz bir büyük şehirde bize yolumuzu tarif eden bir dilenci eli de bizi katedrallerin yaptığından daha dindar yapmaz mı?

Zaman bunaltısı, filozofları okumadan çok önce, bir yorgunluk anında, bir ihtiyarın yüzüne dikkatle bakıldığı zaman başlar. Dertler, umutlar ve kurulmuş hayallerin çektiği o saban

çizikleri kararır ve acılı bir uçurumun belirsiz maskesi olan "yüz"ün çok zor gizleyebildiği karanlık bir arka planda, sanki iz bırakmadan kaybolurlar. Sanki her kat arasında zaman birikmiş, oluş pas tutmuş ve süre yaşlanmıştır. Her buruşuk, zamanın bıraktığı bir cesettir. Zaman denen kötü cin, insan yüzünü bir boş gurur meşheri haline getirir. Kim kendi günbatımında buna serinkanlılıkla bakabilir?

Elinizin altında *Vaiz* yokken gözlerinizi bir ihtiyara çevirirseniz, –tamamen yabancı kalamayacağı– yüzü size bilgelerden çok daha fazla şey öğretecektir. Zira zamanın yapıp ettiklerini bir "boşluklar kitabı"ndan daha acımasızca açığa vuran buruşukluklar vardır. Bu önüne geçilmez aşınmayı, bu yıkıcı ilerlemeyi betimleyecek kelimeleri nereden bulmalı, yaşlılığın açık ve erişilebilir manzarası her yerde belirleyici bir ibret dersi ve temyizsiz bir hüküm verip dururken?

Küçük çocukların dedelerinin kucağındaki telaşlı çırpınışları da zaman karşısında duyulan içgüdüsel dehşeti ifade ediyor olamaz mı? Bir ihtiyarın öpücüğünde onun sonsuz boş gururunu kim hissetmemiştir ki?

❁

Bütün insanlık beni insanlardan ayırıyor.

❁

Kendimin peşinde deli gibi koşsaydım, kim diyebilir ki kendime hiç rastlamazdım? Bu durumda evrenin hangi mezbelesinde yolumu yitirmiş olurdum? Kendimi ışığı *işitenlerin* olduğu yerde aramaya giderdim... Zira, aklımda doğru kalmışsa, ben saydamlıkların ahenginden başka bir şey sevmemiştim!

❁

Çekilen her acıdan sonra dünyanın daha solgun, güneşin ışınlarının daha çekingen olduğu ve oluş'un da ritmini kırarak özür talep ettiği fikrinde olmayan kişi; böyle birinde yalnızlığın kozmik temelleri eksik demektir.

Varlığın kırılması insanı kendinden hasta eder, öyle ki insan, sırf "felaket", "unutulma", "ayrılık" kelimelerini duymasıyla, ölümcül bir ürperiş içinde eriyip gider. O zaman, yaşamak için imkânsız göze alınır: Hayat *kabul edilir*.

Bütün aşkla, Eros'un sonsuzluğunun yüküyle, baş başa kalmak —işte aşkta mutsuzluğun manevi anlamı; öyle ki intiharlar insanın alçaklığını değil, aşkın insanlık dışı boyutlarını kanıtlar. Âşıklar aşk acılarını kadına yönelik teorik bir küçümsemeyle hafifletmiş olmasalardı, hepsi intihar etmiş olurdu. Fakat onun ne olduğunu bildiklerinden, durugörülü davranarak, dayanılmaza bir vasatlık öğesi dâhil ettiler. Aşkta mutsuzluk, yoğunlukta en derin dinsel heyecanları geride bırakır. Gerçi kiliseler inşa etmemiştir, ama kabirler dikmiştir —her yerde mezarlar.

Aşk mı dedik? Baksanıza güneşin her ışını nasıl bir gözyaşı damlasında boğuluyor, sanki o parlak yıldız İlahi Varlık'ın gözyaşlarından doğmuş gibi!

Felaket, mükemmel şiirsel durumdur.

Hayvanlar, aşkta mutsuz olma yeteneğine sahip oldukları ölçüde insanlıktan pay alırlar. Bir köpeğin nemli bakışlarının ya da eşeğin o mazlumca şefkatinin bazen söze dökülmemiş yürek sızıları ifade ettiğini niçin kabul etmeyelim? Hayvanların Eros'unda karanlık ve uzak bir şey vardır ki, onu bize sonsuz derecede yabancı kılar.

Edebiyat tanıktır ki, biz kendimizi hayvanlardan daha ziyade, bitkilere yakın hissederiz. Şiir, büyük kısmıyla, bitkilerin hayatının bir yorumu, müzik de bitkiselliğin ezgilerinin insanlığa özgü bir yozlaşımıdır.

Herhangi bir çiçek aşkta mutsuzluğun imgesi olabilir; bu bizi onlara [çiçeklere] yaklaştırır. İmdi, hiçbir hayvan geçiciliğe simge bile olamazken, çiçekler bunun dolaysız ifadesidir —geçici olanın çaresiz *estetiği*...

Eğri oturup doğru konuşacak olursak, her insan ne yapar? Kendinin kefaretini öder.

Ben ancak aşkta mutsuz olmuş bir bilgeyi sevebilirim...

Büyük şehirleri bu denli mahzun kılan, her insanın mutlu olmak *istemesi* ve bu arzu büyüdükçe şansların azalmasıdır. Mutluluğun peşinde koşmak Cennet'in uzaklığını, insanın düşmüşlük derecesini gösterir. Öyleyse, Paris'in Cennet'e en uzak nokta olmasına neden şaşalım?

İstediğiniz kadar kitap okuyun, kütüphaneler yutun, okunmaya, tekrar tekrar okunmaya layık üç dört yazardan fazlasını bulamazsınız. Bu tür istisnalar da, dâhi okumaz-yazmazlardır ve hayran olunabilir ve gerekirse öğrenilebilir olmakla birlikte, aslında bize hiçbir şey demezler. İnsan tininin tarihine, en süzme "Diogenesizm"i kuşanmış bir kasabın şiddet ve kabalığıyla müdahalede bulunmak isterdim. Zira nereye kadar çiğneteceğiz kendimizi, hiçbir şey *bilmemiş* olan bu kadar çok yaratıcıya, saadet ve felaketin olgunluğundan yoksun bu dehşetengiz ve esinli çocuklara? Hayatın kökenlerine erişememiş bir dâhinin, o çoğul ifade imkânları ne olursa olsun, ancak kayıtsızlık anlarında zevkine varılsa gerektir. Gerçekten bir şey *bilmiş* olanların bu denli nadir olduğunu düşünmek, *tamamlanmış* hayatların sayısının henüz sınırlı olduğunu düşünmekten daha korkunç ve iticidir. Ama tamamlanmış hayat nedir ve bilmek ne demektir? *Günbatımlarında* bir hayat susuzluğu çekmeyi sürdürmek...

Bazı insanlar suça ancak *yoğunlaştırılmış* bir hayatın tadına varmak için eğilim duyarlar ve böylece, hayatın bu patolojik yadsınması aynı anda onlara saygılarını sunmuş olur.

Kan sıcak olmasaydı suçlular var olur muydu? Yok edici itki içerideki soğumaya çare arar ve ben, kafada yakıcı bir sıcaklığın zımni tasarımı olmadan herhangi bir kimsenin herhangi bir nedenle bir bedene bıçak saplayacağından şüphe ederim. Kandan, içinde katilin buzdan titreyişlerini yatıştırmayı umduğu, uyku verici buharlar çıkar. Suçu hiçbir yürek yumuşamasının hafifletmediği bir yalnızlık doğurur, öyle ki kötülüğü kökünden yok etmek isteyen her ahlak tek bir problemi göz önüne almalıdır: Yıkılışa ve çözülüşe bu kadar elverişli olan yalnızlığa ne anlam vermeli?

Acaba biri, bir gün, aynı anın sonsuzluğunda en yüce şehveti en aşırı elemle birleştiren ürperişi dile getirmek için gerekli kelimeleri bulacak mı? Bu dünyanın bütün şafaklarından ve bütün günbatımlarından yükselecek bir müzik, kozmik saadet ve felaketin bir kurbanının duyumlarını insanlara iletebilecek mi? Bütün dalgalarca dövülen, bütün kayalara çarpılan, bütün karanlıklarca yutulan, ama yine de güneşi kollarında tutan bir kazazedenin! Yüreğinde hayatın kaynağıyla dolaşan, onun ölümcül parlaklığıyla dalgalarda boğulan, avare enkaz; zira denizin dibi ebediyetten beri ışığını ve mezarcısını bekliyor.

İnsanlar arasındaki temas –genel olarak toplum– aynı sıfatların tekrar tekrar kullanımı olmadan mümkün olamazdı. Hele yasa bunları bir yasaklasın, görürsünüz insan ne denli küçük ölçekli bir "politik hayvan"mış! Sohbet, ziyaretler, görüşmeler hemen kaybolur ve toplum mekanik çıkar ilişkileri düzeyine iniverir. Sıfat otomatizmini düşünmek tembelliği doğurmuştur. Aynı sıfat hem Tanrı'ya hem de bir süpürgeye aynı şekilde uygulanır: Vaktiyle Tanrı sonsuzdu, bugünse *inanılmaz*. (Her ülke kafa boşluğunu kendine göre ifade eder.) Gündelik sıfatı yasak ettiniz mi, Aristoteles'in ünlü tanımı gündemden düşer.

Eski filozofları modernlerden ayıran fark –o denli çarpıcı ve o denli eskiler lehinde olan o fark– modernlerin büroda, masa başında, eskilerinse bahçelerde, pazar yerlerinde ya da

bilmem hangi deniz kıyılarında felsefe yapmış olmalarından ileri gelir. Ve de daha tembel olan eskilerin daha uzun süre yere uzanmış kalmalarından; zira esinin yatay pozisyondayken geleceğini biliyorlardı: Böylelikle, düşünceleri *bekliyorlardı*; modernlerse okumalarla onları zorluyor, kışkırtıyor, sanki tefekkür sorumsuzluğunun verdiği zevki hiç tanımamış, fikirlerini hep bir girişimci titizliğiyle organize etmiş izlenimi veriyorlar. Tanrı'nın etrafında mühendisler.

Birçok akıllı, Mutlak'ı keşfetmiştir, çünkü yanlarında bir kanepe vardı.

Hayatın her konumu başka bir bakış açısı sunar: Filozoflar başka bir dünya tasarlarlar, çünkü beli bükük konuma alışık olduklarından, bu dünyaya bakmaktan bıkmışlardır.

Hangi insan loş ışıkta aynada kendini görüp de içindeki intihar etmiş kişiyle karşılaştığını sanmamıştır?

Mutlak'a karşı geçirimsiz olan ve de onun sonucu olan trajedinin, zehirlenme zarafetlerinin, yalnızlaşma inceliklerinin, iç çölün kötü ve aldatıcı düşüncelerinin sayısının farkında olmayan bir varlık sevilebilir mi?

Saçmalık, bir hatanın uykusuzluğu, bir paradoksun dramatik fiyaskosudur. Aklın humması ancak saçma formüller demek olan o mantıksal cenaze törenlerinin bolluğuyla ölçülür.

Ölümlüler, en baştan beri, bunlardan korkuyla sakınmışlardır; herhalde onların soylu çürüyüşlerinden bir şey anlamış olmalılar, fakat onları aklın kısır güvenliğine, suça ortak edici dinginliğine yeğleyemediler.

Ne zaman ölümü düşünsem, bana öyle gelir ki, daha az öleceğim; böyle sönüp gidemem veya gözden kaybolamam, söneceğimi ve kaybolacağımı bile bile. Ve zaten gözden kaybolmakta, sönmekte ve ölmekteyim, ezelden beri...

Hayat bir kelebeğin intiharı gibi uçucu ve ölüme dairdir.

Ölümsüzlük, ölümün hayata verdiği bir ebediyet ödünüdür. Fakat aslında bunu yapmadığını hepimiz biliyoruz. Zira bu kadar cömertlik onun *hayatına* mâl olurdu.

Her problem için bir başka sıcaklık derecesi gerektir; sadece felaket hangisiyle olursa olsun idare eder.

Herkese neşeli görünmek ve kar tanelerinin bile birer mezar taşı olduğunu kimsenin görmesine izin vermemek: can çekişirken bile *espriyi* elden bırakmamak...

Öznel ahlak artık üzgün olmamak *kararında* doruğuna ulaşır.

Kötü cinlere geçirgen olan hüzün, ahlakın dolaylı yıkımıdır. Kötülük iyilikle karşı karşıya geldiğinde, etik değerlere

negatif kuvvet olarak katılır; fakat özerkliğini kazanıp kavgada kendini göstermeden içine dönük yattığı zaman, şeytani hali gerçekleştirmiş olur. Hüzün, kötülüğün özerkliğini ve etiğin sabotajını kolaylaştırır. İyilik hayatın saflık atılımlarını ifade ediyorsa, keder onun tedavi edilemez gölgesidir.

Tinin yaratıları hayatın dayanılmazlığının bir göstergesidir. Kahramanlık da aynı şey.

Melankoli, bencilliğin rüya halidir.

Felakette esrarlı bir şehvet olmasaydı, kadınları doğum için mezbahaya götürürlerdi.

İnce ruhlu birinin önünde "ayrılık" kelimesini telaffuz ettiniz mi, içindeki şairi uyandırırsınız. Oysa aynı kelime ortalama insana hiçbir şey esinlemez. Başka terimler için de durum aynıdır. İnsanları ayıran faktör kelimelerin duygusal çınlayışıyla ölçülür. Beylik bir deyimi işitince bayılıp kendinden geçenler olduğu gibi, bir övüngenlik kanıtı karşısında buz gibi soğuk kalanlar da vardır. Birinciler için, sözlükte, altında bir ızdırap saklamayan kelime yoktur, ikincilerinse dağarcıklarında bile yer almaz o kelime. Enderdir –ne zaman olursa olsun– zihinlerini kedere döndürebilenler...

Hastalıklarla bünyemiz arasındaki bağ ne olursa olsun, onları dış kaynaklı, yabancı veya "vaki olmamış" haller olarak bünyeden ayrı tutmamak imkânsızdır. Bu yüzden, sağlığı yerinde olmayan bir insandan bahsedilirken, hastalığı, öldürücü bir eklenti, başlangıçtaki kimliğine çaresi olmayan bir ilave olarak, özellikle belirtilir. Adam önümüzde, belli bir nesnel özerkliği koruyan hastalığıyla kalır. Ancak... melankoliyi bir [beşeri] varlıktan ayırmak ne denli zordur! Yakaladığından ayrılması imkânsız, tam ve tipik öznel hastalık [olan melankoli] o varlığa "birlikte varolma" derecesine dek yapışır: Tedavisi yoktur. Ona karşı hiçbir ilaç yok mudur sahiden? Herhalde vardır; ama bu durumda, insanın önce kendi benliğinden tedavi olması gerekirdi. Melankolik hayallerde yaşanan *başka şey* nostaljisi aslında *başka bir benlik* isteğinden ibarettir, ki biz onu doğa manzaralarında, uzaklarda, müzikte filan ararız, çok daha derin bir süreç hakkında istemeden yanılarak. [Bu arayıştan] her zaman eli boş ve mutsuz döner ve kendimizi kendimize terk ederiz; zira bizim adımızı taşıyan ve yitirmemiz halinde artık varolmayacağımız bir hastalıktan kurtuluş yoktur.

Tanrı'nın Havva'yı kaburgamızdan yarattığından kuşku duyarım, zira öyle olsaydı onunla yataktan başka yerde de uyuşmamız gerekirdi... Ama doğrusunu söylemek gerekirse, orada da bir aldatmaca yok mu acaba? Hemen hemen aynı kimlik içinde yan yanayken, gerçekte birbirimizden alabildiğine uzakta değil miyiz? Aksi takdirde, bulanık saatlerde, bizi eski otellerde kaybolmuş kadınların göğsünde gizli gizli gözyaşı dökmeye sevk eden o karanlık ve bastırılamaz eğilim nereden gelebilir?

Kadına içgüdüden ziyade can sıkıntısı korkusu yüzünden asılmışızdır. Ve onun, bu korkunun bir icadı olması da imkân dışı değildir. Tanrı, Havva'yı Âdem'in yalnızlık korkusundan

çekip çıkarmıştır ve ne zaman yalnızlaşmanın titreyişleri üstümüze çökse, Yaratıcı'ya bir "kaburga" sunarız, bizden doğmuş olan kadında kendi yalnızlığımızı solumak için.

Cinsel perhiz, bilginin bir tür reddidir. Münzeviler çöl arzusunu kadının yanında daha kolay tatmin edebilirlerdi, "ayartılma" korkusu cinselliğin esrarengiz derinliğini ellerinden almamış olsaydı. Bir nesneler dünyası içinde panik, kendisi de *nesne* olan, [ama] can sıkıntımızın tutkularıyla canlanan kadın için öldürücü bir arzu uyandırır.

Tam ruhanileşme yolunda olan bir insan artık melankoliye kapılamaz olur, zira artık kendini kaprislerin keyfine terk edemez. Tin [*esprit*], *direniş* anlamına gelir, oysa melankoli, her şeyden daha fazla, *ruha* [*âme*], duyuların elemanter kaynayışına, ruh hallerinin denetlenemezliğine *direnmeyişi* varsayar. İçimizde denetime alınmamış, bulanık, irrasyonel, hayal ve hayvanlıktan, organik kusurlardan ve bunalımlı özlemlerden oluşmuş –meleklerin saflığını karartacak ve bize zambağı küçümseyerek seyrettirecek müzikal patlayışlar gibi– ne varsa, ruhun birincil bölgesini oluşturur. Melankoli burada kendi evindedir, yani bu zaafların şiirinde.

İnsan kendini dünyadan uzaklaşmış sandığında, melankolinin soluğu, tinin mevcudiyeti yanılsamasını kanıtlar. Ruhun hayati kuvvetleri [insanı] aşağı doğru çeker, kökensel derinliklere dalmak, tinin soyut boşluğunun amansız dinginliğiyle ayırdığı *kaynaklarda* keşif yapmak zorunda bırakır.

Melankoli, dünya açısından, tine değil, hayata atfedilebilecek bir uzaklaşmadır: dokuların içkinliğinin sırra kadem basması. İnsanlar sürekli tine çağrı yaparak, ona, ruhlarına asla direnmediklerinden kendilerini *durup düşünmeden* hemen melankolinin rüzgârına bırakıveren kadınlarda rastlanmayan durup düşünücü bir nüans eklemişlerdir.

Saf, oluştan temizlenmiş, ama ebediyet de olmayan bir zaman ihtiyacı... "Geçiş"in uçucu incelişi, zamansallığın *esas itibarıyla* artışı, "akış"sız bir zaman... Devingenliğin nazik esrikliği, anların dışında bir zamansal doygunluk... Boyuttan ve kalbimizin geri çevirebileceği kadar incelmiş –zira ne tersine döndürülemezlikle lekeli ne geri alınamazlıkla yaralı– nitelikten yoksun bir zamana dalmak...

... Bunun hangi kılıkta Cennet'e sızmış olduğundan kuşkulanmaya başlıyorum.

Ebediyeti tasarlamak için organı olmayan, onu başka bir tür zamansallık olarak tasarlar; şöyle ki, kafasında *kendisinin dışında* akan bir zamanın ya da *dikey* bir zamanın imgesini oluşturur. O zaman, ebediyetin zamansal "ikonu" da yukarı doğru giden bir akış, ölüme doğru giden dinamik kayışa, yatay yer değiştirişe set çeken anların dikey doğrultuda yığılışı olacaktır.

Zamanın askıya alınması [tasarıma] dikey bir boyut getirir, ama ancak bu askıya alma *edimi* devam ettikçe... Edim bir kez işini görüp tükendi mi, ebediyet indirgenemez bir buyruk gibi zamanı yadsır. Bu doğal yön değişimi, yani zamansallığın ebediliğe erişime doğru şiddetle yolundan sapması, hayatın her yenilgisinin nasıl zamanın bir zorlanışını da zımnen içerdiğini gösterir. Askıya alınışın dikey boyutu zaman duygusunun bir yozlaşımıdır, zira bu duygu çürütülmeseydi ebediyet erişilmez olurdu.

Hastalık, *kişisellik ilkesinin* zaferini, içimizdeki anonim tözün yenilgisini temsil eder; bu yönüyle, bireyselleşmenin en tipik fenomenidir. Sağlık, –dönüşmüş formu *safdillik* olarak bile– bölünmemişliğin anonimliğinden, biyolojik cennetinden pay alırken, hastalık ayrılığın dolaysız kaynağıdır. Bir insanın varoluş durumunu değiştirir, *fazlalık* olarak da bir biriciklik, normalin üstüne bir sıçrayış belirler. Hasta bir adamla sağlıklı bir adam arasındaki fark, sağlıklı adamın herhangi bir canlıyla arasındaki farktan daha büyüktür. Zira hasta olmak, *olunduğundan* başka bir şey olmak, olabilir'in belirlenimlerine boyun eğmek, [yaşanan] anı öngörülemez'le tanılamak anlamına gelir. Normal olarak kaderimiz elimizdedir, her an öngörüde bulunmaktayız ve umursamazlık dolu bir güvenlik içinde yaşamaktayız. Filanca gün şu saatte ciddi veya neşeli olacağımıza inanmakta özgürüz ve [hayatımıza] herhangi bir şeye yönelttiğimiz *ilgiyi* temel almaktan bizi alıkoyacak hiçbir şey yoktur. Hastalıktan neşet eden bilinçteyse, tam tersine, özgürlüğün izi bile yoktur; organik hal ve kaprislerin acıdan kıvranan köleleri olarak, hiçbir şey öngöremeyiz. Ölümcül yazgı tüm gözeneklerden fışkırır, kin ve nefret elden ayaktan başkaldırır ve bize hastalık denen o zorunluluğun tanrılaşmasını oluştururlar. İnsan ne yapacağını, başına ne geleceğini, içerideki karanlıklarda hangi felaketlerin pusuda olduğunu, hatta belirsizliklerin histerik ikliminin kurbanı olarak ne ölçüde sevip nefret edeceğini bile asla bilemez. Bizi doğadan ayıran hastalık, bizi ona mezardan bile daha sıkı bağlar. Göğün nüansları bizi ruhun benzer değişikliklerine, nem oranları onlara denk düşen hallere, mevsimler lanetli bir dönemselliğe mecbur eder. Böylece, tüm doğayı *manevi olarak* tercüme ederiz. Ondan sonsuz uzaklıkta bir yere, onun tüm fantezilerini, açık veya gizli kaosu, tereddüdü, bir kalbin salınımlarında maddenin evrim eğrilerini yansıtırız. Kendinin dünyayla her türlü bağdan tamamen yoksun olduğunu bilmek, ama onun tüm varyasyonlarını kaydetmek:

İşte hastalığın paradoksu budur; bize kendini dayatan garip zorunluluk, kendi varlığımızın ötesinde düşünme yetisi ve kendi bedenimizin dilencilik hali... Zira gerçekten de, [bu durumda] çaresiz bir hayatın terk edilmişliği içinde kendi kapımıza düşmüş avareler olarak, kendi kendimize el açıyor, bir dayanak dileniyor değil miyiz? Kendin için bir şey yapmaya ihtiyaç duymak, ama tedavisi olmayan bir pedagojinin üstüne yükselememek!

Hastalıkta *özgür* olsaydık, doktorlar sokak serserisi olurlardı, zira ölümlüleri çekilen acı cezbeder, onun keskinleşmiş öznellik ve yenilmez zorunluluk ile yaptığı işkence edici karışım değil.

Hastalık, ölümün hayatı seviş tarzı, birey de bu zaafın tiyatro sahnesidir. Her acıda ölümün mutlaklığı oluş'un tadına bakar, çektiğimiz acı karanlığın ayartısından, gönüllü bozuluşundan ibaret olmak üzere. Böylece, çekilen acı ölümün mutlaklığının bir tür azalışıdır [denebilir].

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

"Kalbim balmumu gibi içimde eriyor." (*Eski Ahit, Mezmurlar, 22:14*). Tanrım, yap yapabildiğini, ben kemiklerimi senin başına fırlatıncaya kadar.

Müzik, sesli *zaman*'dır.

Hayat ve ben: ölümde kesişen iki paralel çizgi.

Her insan kendi kendinin dilencisidir.

Bazılarının çektiği, insanı sokak ortasında ağaçlara veya duvarlara dayanmak zorunda bırakan baş dönmeleri, filozofların, hatta şairlerin inanmaya teşne olduklarından daha derin bir anlam taşır. Dikey kalmaktan vazgeçmek –insanın doğal duruşundan vazgeçmek– bir sinir bozukluğundan da kanın bileşiminden de değil, bütün tipik özelliklerinin terkiyle "insan" fenomeninin tükenişinden ileri gelir. Kendindeki *insanı* kullanıp tükettin mi? Öyleyse kaçınılmaz olarak onun kendini tanımladığı formu da terk edersin. *Düşersin*, ama

hayvanlığa dönmeden; zira baş dönmelerinin, başka yükselme imkânları vermek için bizi yere yıkması olasılıktan da ötedir. Daha önceki, insana ait dikey duruşa geri dönüş bize başka yollar açar, başka bir büyüme hazırlar ve vücudumuzun eğimini değiştirerek, dünyaya yeni bir perspektif açar.

Herhangi bir yerde ve özellikle insanın kendine uzaklığı sonsuza yaklaştığında, başımıza gelen garip baş dönmesi halleri sadece tinin saldırgan varlığını değil, insanlık halinin değişmezlerine eklemiş olduğumuz her şeyin korkunç bir saldırısını gösterir. Zira baş dönmesi doğanın aşılışının ve ona denk düşen fiziksel halin imkânsızlığının özgül belirtisidir. İnsanla aradaki iç bağlar kopar kopmaz, dış işaretleri çözülme sürecini izler. Hayvan iki ayağı üzerinde doğrulmaya başladığında da böyle bozukluklar hissetmiş olmalıdır. Bu durum (baş dönmesi), bizi bu uzak tedirginliklere, "insan"ın başlangıcında hissedilmiş baş dönmelerine yaklaştıran o tanımlanmamış anılar kadar geçmişe götüren, geriye dönük içe bakış olamaz mı?

Cansız olmayan her şeyin, derecesine göre, bir şeye sırtını vermesi gerekir. Her şeyden çok da insanın; mukadderatını ancak kesinlikler icat ederek gerçekleştiren ve duruşunu ancak hayallerin kuvvet şurubuyla sürdüren insanın... Fakat kendi kendisiyle yüz yüze gelen, kendi halinin saydamlığı içinde kayan, ancak belleğin müsamahaları içinde insan olabilen, hâlâ geleneksel dayanağa, dikey hayvanın gururuna başvurabilir mi, çoktandır artık kendisi değilken ona sırtını dayayabilir mi?

Nesneler düşmesine engel olur, bu kadar çok baş dönmesinin özsuyunda bir başka hayatın meyveleri olgunlaşıncaya kadar.

İnsan sende, bilginin sapık suistimalinde çürür ve bu en yüksek yırtılışı hiçbir şey bu dünyadaki adımlarının belirsizliği kadar dolaysızca ifade etmez. İnsanın sonunun ardından gelen baş dönmesi sınırın ürperişidir, başlangıçta alamet ve

acı verici, sonra umut verici ve güçlendirici... Şeytani hayatiyete sahip bir umut, akla gelmedik bir arınma peşinde bizi düşüşten düşüşe götürür. Başka bir şey başlayacak, içimizdeki "insan"ın olgunlaşmasından ve kaybolmasından sonra geride, insanlık yolunun yarısında kalmışların önsezisine yabancı bir şey... Tanrı çözülsün damarlarında, anılardan derlenmiş kalıntılarınla birlikte gömülsün, beşeri ve ilahi cesetlerle gübrelensin umudun yeşillikleri ve çürümüşlüğün ışıkları keyfini yerine getirsin şafakların korkaklığının!

Fakat beşeri mirasından arınmak için yorulmayı, kıvrımlarında gizlenen ölümü eritip çürütmeyi öğren. Bir şey *bekleyen* bir adama bak ve *ne* beklediğini sor kendine: Göreceksin ki kimse bir şey beklemiyor, ölümden başka bir şey... Vaktiyle herkesin yanıldığını, hepsinin birisi gelecek umuduyla farkında olmadan ellerini ölüme uzattığını ve beklentilerinin boşa çıkmadığını görünce seni bir titremedir aldı mı? Niçin bize öyle gelir ki, dikkatten gözleri yorulmuş yalnız insanın ya da herhangi bir yaratığın bekleyecek bir şeyi yoktur, beklenecek hiçbir şey yoktur, çöllerde, kafelerde, eski yataklarda veya sokak köşelerinde avare gezen ölümün sıcak veya soğuk cazibesi dışında? *Karşılaşmalar* yalnız onunla mıdır? Kim, kim bekleyebilir bir ölümlüyü, [kendisi] ölmeksizin? Yaşamak için onu karşılamaya koşarız, ama bir ölümlünün yanında "yaşayabilir" mi insan? Ölümden kaçabilmek için ölenlerin peşinden koşulduğunu fark etmek korkunç bir şey!

Ben değilim *dünyada* acı çeken, asıl dünya bende acı çeker. Birey ancak paçavradan katedrale kadar şeylerin dilsiz acılarını [kendinde] yoğunlaştırdığı ölçüde varolur. Aynı şekilde, Birey ancak kurtçuktan Tanrı'ya kadar varlıklar onda sevinip dövündükleri anda *hayat* olur.

Hiçbir ressam hayvanların bakışındaki kaderini kabullenmiş yalnızlığı resimle anlatmayı başaramamıştır, zira hiçbiri hayvanların gözündeki bağdaşmaz olanı anlamış görünmez: devasa bir hüzün ve ona eşit bir şiirsellik eksikliği.

İnsan bakışı buna sadece şiirsel pişmanlığı eklemiştir, ki öncekilerde bunun yokluğu kökenlerin yakınlığını gösterir.

Buruk acı, kabalıkla bozulmuş bir müziktir. Soyluluk sadece melankolide olur... Bu yüzden, Tanrı'yı dünyaya duyduğun kinin hangi nüansıyla düşündüğünü bilmek önemsiz değildir...

Bir düşünür ki, bir fikrin nasıl çürüdüğünü *anlardı*...

"Zaman öldürmek"; can sıkıntısının münasebetsizliği, beylikçe ve derinlikle böyle ifade edilir. Zamansallığın, hayatiliğin dolaysızlığından bağımsızlığı bizi esasa ait olmayana, özünü yitiren oluş'un boşluğuna duyarlı kılar: hayati içeriği olmayan bir süre. Dolaysızda yaşamak hayatla zamanı akışkan bir birlik içinde ortak yapar; biz de safdilliğin ilkel acınasılığıyla kendimizi buna bırakırız. Fakat içsel bir eşitsizliğin ürünü olan dikkat, zamanın akışına uygulanır ve oluş'ta çırpınan şeye yabancılaşırsa, kendimizi zamansal bir boşlukta buluruz ki bu bize nesnesiz bir akışım fikrinden başka bir şey sunamaz. Can sıkıntısı: hayattan bağını çözmüş, hatta

münasebetsiz bir özerklik yaratmak uğruna onu tahliye eden ifadesiz zamanın tutsağı olmak... O zaman ne kalır? İnsanın boşluğu ve zamanın boşluğu; iki yokluğun çiftleşmesi can sıkıntısını doğurur: hayattan ayrılmış bilinçte zamanın yas tutması. Yaşamak istenir, ama ancak zamanda "yaşanabilir"; dolaysıza dalmak temenni edilir, ama ancak soyut bir oluş'un arıtılmış havasında kurunur. Can sıkıntısına karşı ne yapmalı? Mağlup edilecek, hiç olmazsa unutulacak düşman ne? Elbette zaman, yalnız o. Nihai sonuçları çıkarsaydık kendimiz de olabilirdik. Fakat can sıkıntısı bunların bile yanından dolaşarak kendini tanımlar; ancak aşkın'da bulunabilecek olanı dolaysızda arar.

"Zaman öldürmek" sadece "zamanı olmamak" anlamına gelir; zira can sıkıntısı, dolaysızın yoksulluğu karşısında onu büyütür, sonsuzca çoğaltır. Zaman varoluşun kalıbına girmeye, bir daha *varolanın* hak ve yetkilerini sahiplenmemeye zorlanmak için "öldürülür".

Can sıkıntısına karşı her çözüm, zamansal hipertropi içinde temelleri sallantıya giren hayatın bir ödünüdür. Varoluş ancak hayat ve zaman arasındaki dengede dayanılır olur. Sınır durumlar bu ikiliğin iyice keskinleşmesinden türer. İşte insan, zamanın tiranlığı karşısında, tahakkümünün kurbanı; neyi öldürebilir ki, hayat artık ancak pişmanlığın köleliğinde mevcut olduğu zaman?

Bazen yalnız olmak isterim, o denli yalnız ki mezarlıklarda balık istifi yatmaktan ve gürültüden tepeleri atsın da oraları terk etsin ölüler ve dinginliğimi kıskanarak, benden naçizane kalbimin konukseverliğini istesinler... Ve gizli merdivenlerden devinimsizliğin derinliklerine indikleri zaman, sessizliğin çölleri gırtlaktan öyle bir inleme koparacak ki, barınaklarının kusursuzluğu içinde firavunları bile uyandıracak.

Böylece mumyalar, piramitlerin karanlığından firar ederek gelip daha güvenli ve daha hareketsiz mezarlarda uykularına devam edecekler.

Hayat: Tanrı'nın yakınlığına kıyasla uzaklığına daha yakın olan için en yüce bahane.

Kadınlar bizim yüzümüzden değil de *kendi kendilerine* mutsuz olsalardı, ne fedakârlıklar göstermez, ne aşağılanmalara ve zaaflara katlanmazdık! Birkaç zamandan beri, haz ve zevk artık ancak mutsuzluğun içe işleyen rayihaları arasında icat edilebiliyor. Onları hüzünlendiren bir rastlantıymış gibi, kadın gölgelerine acıkmış aşkın gece serserileri ve Eros'un dalgın asalakları olarak, bir beğeni uygulama fırsatını kolluyoruz. Kadın gece olmak sıfatıyla Cennet'tir. Bizim ipekli, acılı karanlığa susamışlığımıza böyle görünür. Günbatımları tutkusu onları tedirgin telaşlarımızın göbeğine yerleştirir: gölgelere merakımızın etkisiyle dönüşmüş, adı sanı olmayan bir yaratık.

Büyük acılarda –devasa acılarda– *ölmek* hiçbir şey demek değildir: O zaman asıl sorun *yaşamaktır*; bu azap verici imkânsızlığın sırrını aramak, soluk almanın ve umut etmenin mekanizmasını deşifre etmek... Reformcuların –ki hayatı başka kalıplara dökmek fikri içlerinde saplantı derecesinde işlemektedir– işkence sınırlarının ötesinde acı çekmiş olmaları da böyle açıklanır! Ölüm onlara ezici sıradanlıkta apaçık bir olay gibi geliyordu. Zaten hastalığın göbeğinden de sorun

yapılması, neredeyse komik olacak kadar yakın bir mukadderat gibi görünmez mi? Bu dünyada her şeyin –hayat hariç– apaçık olduğunu anlamak için acı çekmek, uzun süre acı çekmek yeter. Hayatın ağlarından kurtulup onu başka bir düzene oturtmak, ona başka bir çığır açmak veya son olarak onu yeniden icat etmek için elimizden geleni yaparız. Reformcular birinci yolu seçmişlerdir; sonuncusu, mutlak bir yalnızlığın aşırı uç çözümüdür.

Ölüm korkusu ızdırabın şafağının marazlı meyvesidir. Acılar olgunlaşıp vahimleştikçe ve bizi hayattan uzaklaştırdıkça, korku kaçınılmaz şekilde perspektifin ortasına yerleşir, öyle ki artık hiçbir şey bizi ölümden, ölümün komşuluğu kadar ayırmaz. İşte bu yüzden, sonsuzun dolaysızdan ayırdığı insan için, umutlar ancak uçurumun kıyısında yeniden doğabilir.

❁

Tanrı alnını omzuma dayasaydı, bu ikimize de iyi gelirdi, böyle yalnız ve tesellisiz halimizle...

❁

Bir özyaşamöyküsü insanlara değil, Tanrı'ya hitap etmeli. İnsan kendini ölümlülere anlattığı zaman, doğanın kendisi ölüm belgesi verir.

❁

Yeteri kadar mutsuz olamama mutsuzluğu...

❁

Ancak tinin *üstünde* veya *altında*, esriklikte veya embesillikte yaşayabilmek! Esrikliğin baharı bir anın parlayışında

ölürse de, embesilliğin karanlık günbatımı geldi mi bir daha gitmez. Sarhoş bir delinin uzun ürperişleri, kan dolaşımını durduran çerçöp ve döküntüler, düşünceleri kirleten uğursuz hayvanlar, fikirleri ıssız kalmış bir beyinde taşıyan şeytanlar... Hangi düşman yenmiş tini? Ve bu kadar gece hangi karanlık maddeden besleniyor?

Embesilliğin ayakucuna uzanmış dehşet, dilsiz bir uyuklamanın sisini dağıtır ve hayat tinin cenaze ve defin töreninde, kaderine razı olarak susar. Ebedi ikametgâhların bile günbatımsal genişliğini kapsayamadığı kara ve tekdüze bir rüya...

Aptallık kendisi hakkında düşünemeyen bir terör, *maddesel* bir hiçliktir. Sizi kendinizden ayıran tefekkür kuvvetini kaybettiğinde ve kendi terörünüzle aranızdaki mesafe sıfırlandığında, dikkatli bir içe bakış sizi aptallara karşı kardeşçe bir bakışa mecbur bırakır. Ne büyük hastalıktır terör!

Her gün daha yalnızız. Ne denli zor ve hafif olmalı son gün!

Zahmet ve azimle bu kadar inziva biriktirildiği zaman, mal mülk sahipliği duyguları ak yürekle ölmenize engel olur. Bu kadar servet, mirasçısız [mı kalsın]! Kalbin son varoluş sebepleri için uygun kelime *yokolmaktır*...

Kendi boşluğunun kıyısına atılmış, süssüz saltanatsız bir şiirin seyircisi, seni bu soğuk hüzünden uyandırma gücünden yoksun; iç boşluk sana kefaret olarak sonsuz belirsizliği keşfettirir.

Işık altında geceyi düşün ki öğle sonrasının göbeğinde ona doğru kaçsın tin... Güneş karanlığı yenmez, ama ruhun gece özlemini acı çekmeye kadar büyütür. Mavi gök yatağımız, güneş de yastığımız olsaydı, şehvetli bir zaaf, çok büyük yorgunluk ihtiyacını tatmin için geceyi çağırırdı. İçimizdeki gece boyutunu oluşturan her şey sonsuzluğun karanlık ters yüzünü hazırlar. Böylece, günlerin ve gecelerin zayıflığı bizi olumsuz bir sonsuza doğru götürür.

Yalnızlık bir kendine dönüş eseridir. Fakat bazen olur ki, insan sadece kendine seslenirken, sahip olduğu tüm iyi şeyler sıradan kimlikten bağımsız hale gelir. Ve böylece birine –başka birine– hitap edilir. Ne zaman hiç olunmadığı kadar yalnız olunsa hissedilen o yalnız olmama duygusu buradan gelir.

Güneş dünyadan ışığını esirgeseydi, son günündeki parlayışı bir aptalın yüzündeki zoraki, eciş bücüş gülüşe benzerdi.

Dünyaya ölündüğü zaman, ancak kendine özlem duyulur ve geri kalan hayat yarım kalmış bir nostaljide tüketilir. Benliğin, bizi kendimizi başka dünyalarda aramaya, kendimizle asla yakın durmamaya, hatta erişilmez gibi görmeye mahkûm eden bu sürgünlüğüne karşı, Tanrı hemen oracıktadır.

Bireyler acının *organlarıdır*. Onlar olmasaydı, doğanın acıya yatkınlıkları dünyayı kaosa çevirirdi. Bireyleşme, ken-

dini kefaretin kökensel formu olarak belirleyerek, doğanın dengesini ve yasalarını kurtarmıştır. Acı kendi içinde kalmayı sürdüremeyince, onu olumsallığın azaplarından kurtarmak için varlıklar ortaya çıkmıştır. Her edim acının bir tekâmülüdür.

Bir kadınla bir hizmetçi kadın arasında: felaketin yaptığı ayrım. Cenazelik zarafet, tanımlanması imkânsız büyülenmeler kaynağıdır.

Bekleme –yükselen ritim olarak– hayatın dinamiğini tanımlar. Bilgeler –durugörülerini kullanarak– onu askıya alırlar, ama geleceğin sürprizlerini elinden alamadan. Sadece ahmaklık –"beklememe"nin yetkinleşmesi– zamanın ve hayatın dışında yer alır. Şeylerden mutlak kopuş, bir ahmağın *heyecanlarından* fazlasına izin vermez.

Yoğunluk anlarından sonra insan yeniden kişi olmaz, *nesne* olur. Mutlak'a yaklaşmanın diğer bütün zehirlenmelerden daha vahim sonuçları vardır. Sarhoşluğun ardından gelen hal, Tanrı uğruna gerçekleştirilmiş zaafları izleyen katılaşmaya kıyasla sakin ve hoştur. En sonuncu "nöbet" ancak hiçbir şey anlamamanın dehşetini hissettirir ve maddeye ancak esrimeden sonra tekrar girilir. Kim cesaret edebilirdi, azizlerin gözlerini yukarı çevirip ahmaklara baktığı o anları tanımlamaya?

İlahiyat konularına kafa yormak, insanda kendini bilmeyi engellemiştir. İnsan, kendisi *olmayan* her şeyi Tanrı'ya yansıtarak, ilgi ve merakını daha baştan kendine uygulamış olsaydı, nasıl tüyler ürpertici bir çürümeye varmış olacağını pek iyi gösterir. İlahi vasıflara karşıt olarak, insan bir kurtçuk boyutlarına indirgenir. Gerçekten de, psikoloji ve kendimizi bilmek bizi nereye götürdü ki? Hadi kurtçuğa dönüşelim; artık ceset aramaya ihtiyacı kalmamış kurtçuklara...

Aptallık, aklın acı vermeyen ızdırabıdır. Doğaya ait olduğundan tarihi yoktur. Embesiller patolojiye bile girmez, zira ebediyet onlar içindir.

Dünyanın en gerçeğe uygun resmi bir embesilin "kıvılcımlarıyla" yapılabilirdi; kanın çürümesi duygusunu yenebilseydi ve ara sıra aklın "sonsuz küçüklük" düzeyindeki akışının bilincine varabilseydi...

Kanın sesi, hiç kesilmeyen bir ağıttır.

Müziğin *yıldızı altında yaşamak*, zarafetle ölmekten başka bir anlama gelebilir mi? Müzik ya da şehvet gibi iyileşmez [hastalık]...

Yad-varlıkta kimseye yardım etmemiş olan, ne varlığın zincirlerini tanımıştır ne de birine ölümde destek olduğu, bitişi ve bitiş düşüncesini onda teyit ettiği, onu cesaretlendirme

ve umutlandırma gibi beylik ıvır zıvırdan esirgediği için teşekkür edilmenin ender ve acılı heyecanını.

Mutluluktan kurtarılmayı bekleyenlerin sayısının ne kadar çok olduğu hayal bile edilemez.

İki filozof tipi: fikirler üstüne düşünenler ve kendileri üstüne düşünenler. Kıyasla mutsuzluk arasındaki fark...

Nesnel filozofa göre, sadece fikirlerin yaşamöyküleri vardır; öznel filozofa göre, sadece özyaşamöyküsünün fikirleri vardır. İnsan ya kategorilerin yanında ya da kendinin yanında yaşamaya yazgılanmıştır. Son kertede, felsefe mutsuzluğun şiirsel tefekkürüdür.

İddialarımız ne olursa olsun, yalnız kalmaya izin vermesinden daha fazlasını talep edemeyiz hayattan. Böylece ona cömertlik, hatta savurganlık yapmak fırsatını sunmuş oluruz...

Müziğin amacı, doğayla ipi kopardığımızdan dolayı bizi teselli etmektir, ona yönelik zaafımızın derecesi de kökenselliğe olan uzaklığımızı gösterir. Müziksel yaratıda tin özerkliğinden iyileşmiş olur.

Aneminin incelikleri bizi başka bir dünyaya geçirgen kılar, hüzünlerindeyse dikey olarak göğe düşeriz.

Sağlık olmayan her şey –ahmaklıktan dâhiliğe– bir terör halidir.

Zamana duyarlılık korkunun yayınık bir şeklidir.

İnsan hiçbir şey düşünemediği zaman, ahmakların "*mutlak şimdi*"sini pek iyi anlar, bazen mistikleri de ahmaklığa yaklaştıran o boşluk duyguları gibi; şu farkla ki, mistiklerin sonsuz boşluğunda gizli bir yükselme eğilimi, tek başına çırpınan bir dikey atılım hareket halindedir; ahmakların *yatay* boşluğuysa alttan alta terörün sızdığı niteliksiz bir yayılımdır. Ahmaklığın monoton çölünü hiçbir şey dalgalandırmaz, ölü ufuklarının ebedi anını hiçbir renk canlandırmaz.

Bir kuşun bakışından bile sıkılacak haldeyken insanlar arasında neşeli görünebilme yetisi hüznün en tuhaf sırlarından biridir. Her şey buz kesmiştir ve gülümsemelerinizi boşa harcarsınız; artık hiçbir anı sizi daha önce olduğunuz şeye doğru taşımaz ve muziplikle kendinize bir geçmiş icat edersiniz; kan sevginin soluklarını reddeder, tutkular da sönük gözlerinize buzdan alevler püskürtür.

Gülmeyi bilmeyen bir hüzün, maskesiz bir hüzün, vebayı [bile] arkasında bırakan bir mahvoluştur; ve gülüş olmasaydı, kederli insanların gülüşü olmasaydı, toplum çoktan hüzne ceza kesmeye başlamış olurdu. Can çekişmenin yüzdeki

kasıntıları bile boşa çıkmış fakat olayın muğlak aslını ele veren gülme girişimleridir. Böyle aşırı hallerin niçin bizde sarhoşluk veya bir aşk gecesinden daha buruk bir boşluk bıraktığı da böyle açıklanır. İntiharın eşiği: ölçüsüz ve acımasız, dayanılmaz bir gülüşü izleyen ürperiş. Hayatiyet ne görev ne de alışkanlık olduğunda, hiçbir şey hayatiyeti[n değerini] neşeden daha fazla düşürmez. Hüznün narin yorgunluğuna karşı, neşe yorucu bir atletizmdir.

Hüzün bile bir meslektir. Zira insan yalnız olmaya kolayca alışamaz ve manevi yalnızlıkta her gün, burukluk dalgalarını bir iç işleme tabi tutarak çaba sarf etmek gerekir. Felakette üslup, hüzünde düzen ihtiyacı şairlerde eksik kalmış görünüyor. Zira şair olmak ne demek? Kendi hüzünlerine karşı mesafeli olamamak, kendi felaketiyle özdeş olmak...

Kişisel eğitim kaygısı, bu şeylere varıncaya kadar, şiirle yere serilmiş bir ruhta bir felsefe kalıntısını ele verir. Teorik batıl inanç her şeyi –hüznü bile– organize eder. Bir filozofun ölümü bir geometrinin yıkılışına benzerken, şair hayattayken mezarını yanında taşıdığından ölmeden önce ölür. Şiirin çekirdeği öncelenmiş bir sondur ve lirin de ancak vurulmuş bir kalbin yanında sesi çıkar. Hiçbir şey [insanı] mezara ritim ve uyaktan daha hızlı kaydırmaz, zira manzumeler geceye susamışlara mezar taşı dikmekten başka bir şey yapamamıştır.

Neşeli bir kadının sergilediği görünüm kabalıkta kabalığı bile geçer. Tuhaflık, bizi dünyaya daha az yabancı kılacak her şey gibi, bizimle arasındaki hendeği biraz daha kazmaktan başka bir şey yapmaz.

Ya dünya, *aslen* [bize] yabancı olamaz mı acaba?

İnsan, biri karşısında değil, kendisi karşısında daima yalnızdır.

Filozof *Tanrılığı*, inanansa *Tanrı*'yı düşünür. Biri özü, öbürü şahsı [konu alır]. Tanrılık, Tanrı'nın soyut ve kişilikten yoksun hipostazıdır. İnanç *aşkın bir dolaysızlık* olduğundan, canlılığını özün yıkılışından alır. Felsefe varoluşsal bir imadan ibarettir, Tanrılığın Tanrı'nın *dolaylı* bir yönü olması gibi.

Tanrı'nın nasıl sendelediğini hissetmiyorsan, yalnızlıktan bahsetme... O'nun sende bitmekte olduğunu işitmiyorsan, küfürden de...

Hayat, hiçliğin ayartısıyla köleliğe düşmemiş olsaydım olabileceğim şeydir.

Hayat –başlangıçtaki umursamazlığa şaşırıp– hiçliğin sessizliğini delip geçince, anın muğlak yankıları ruhta ölür.

Tanrı, uyku isteğimizi giderme yolundaki son girişimdir... Böylece, ne zaman yorgunluğumuz kanatlansa, bir yuva olur.

Dünyadan müzikle kopmak nesneleri kansızlıktan hayalet haline getirir; artık yakınlardan hiçbir şey geçmez, gözler de artık varlıkların hizmetinde değildir. Her şey uzakta olup bitiyorsa ne görülebilir? Hüzün: algının optik yetersizliği...

Her an bir çukurdur, yeterli derinlikte olmayan; öyle ki üstünden atlamamız gerekir, kafamızı kırıncaya kadar.

Tanrı'yı değil, yalnızlığını kıskanırız. Zira temsil ettiği hoş kokulu umutsuzluk karşısında, insan delişmen bir mumyadan ibarettir.

Çekingenlik, doğanın yalnızlığımızı savunmak için bize sunduğu bir silahtır.

İnsan kendini hiç olamadığı kadar güçlü sandığında birdenbire kendini Tanrı'nın ayaklarına kapanmış bulur. Artık hiçbir ölümsüzlük onu böyle bir düşüşten iyileştiremez. Fakat hayatın açtığı yaralar Yaratıcı'ya çevrilmiş gözler ve mutlağın nimetlerine açılmış ağızlarsa ne yapabilir?

Korku dolu uykusuz geceler bizi –istemimizin ötesinde– varlık denen batıl inançtan kurtarır ve atılımımızı yorarak, bizi ilahi çölün meltemleriyle besler. İstemin zayıflaması Tanrı'yı bir darağacı gibi çatar belirsizliklerimizin ortasına... Mutlak, istemin günbatımına benzer bir aşamasıdır, bitkin düşüren bir açlık hali...

Güzellik sevgisi ölüm duygusundan ayrılamaz. Zira duyuları hayranlık ürperişleri halinde kendinden geçiren her şey bizi bir *bitim doygunluğuna* yükseltir ki heyecandan sağ kalma yakıcı arzusundan başka bir şey değildir. Güzellik bir *ebedi kendini beğenmişlik* resmini akla getirir. Venedik veya Paris'in günbatımları, ebediyetin zamanda eriyormuş gibi göründüğü hoş kokulu bir uyuşukluğa davet eder insanı.

Eros gerçekleştirilememiş bir can çekişmedir, bu yüzden ölümün seslerini mırıldanmayan ve artık var olmamaya yardım etmeyen bir kadın sevilemez...

Bizimle şeylerin arasına girerek bizi doğamızdan uzaklaştırmıştır, böylece bilgideki gecikmemizin sorumluluğunu taşıyarak. Aşk felaketin ruhuna neler borçlu değildir ki! Onun eserinden başka bir şey olmaması da pekâlâ mümkündür.

Kaldı ki, kadınların Tarih'e ancak erkekleri daha da yalnız kılabildikleri ölçüde girdiklerini de gözden kaçırmayın.

Bu toprağı iyi kötü sarmalayan şiir peçesi Yaratıcı'nın ebedi bir hazanından ve yıldızları silkeleyemeyecek kadar turfanda bir gökten türer. Gelip durduğu mevsim bir şafak değil, bir günbatımı olduğunu ve ona ancak karanlıkla yaklaşabildiğimizi pek iyi gösterir. Tanrı: Mutlak sonbahar, *başlangıçtaki* son...

Bahar –her başlangıç gibi– bir ebediyet eksikliğidir. Baharda ölen insanlar da Mutlak'a doğru atılmış yegâne köprülerdir. Her şey çiçeklenince ölümlüler şehvetsever ve münzevi olurlar, baharın metafizik zevkini kurtarmak için.

Başlangıçta Günbatımı vardı.

Melankolinin olmadığı bir dünyada bülbüllerin tükürmeleri ve zambakların kerhane açmaları gerekirdi.

Sevinç de neşe kadar *dirilticidir*, ancak biri ruhu, öbürü duyuları diriltir... Mistikte neşeden bahsetmiş biri var mı? Neşeli bir aziz görülmüş mü? Oysa sevinç esrimeye eşlik eder, göğe komşu bir yatışma içinde.

Ancak insanlar arasında neşeli olunabilir; fakat sevinç ancak yalnızken bilinebilir. İnsan birinin eşliğinde neşeli olur: Kimse olmadığı zaman, sevincin doruklarına daha yakın durulur.

Hiçbir hastalık yoktur ki şakımaya başlayacak bir gözyaşıyla geçmesin...

Hayatla ölümü zaman ve ebediyetin ötesinde birleştiren öldürücü girdap... Zamanın ve ebediyetin dışında konumlanmış bu "*bir yer*" keşfedilemez, fakat ruh nihai alevler içinde yangınlı bir açıklığa doğru yükselir. Yalnızlıkla *mistik nişanlılık* içinde ölünür ve yaşanır... Hangi varlık ve yad-varlık

cini seni bütünden, hayat ve ölümün bir iç çekişin kubbesini diktikleri bir bütüne doğru çekiyor? Tırman bundan böyle Hiçbirşey'i ve başka gökleri arkasında bırakan bir dünyanın helezonunu, yalnızlığı barındıran bir uzamda; öyle saf bir uzam ki, hiçlik bile leke yapıyor. Neresi, neresi? –Ama bir meltem hissetmiyor musun, köpüğün masumiyet rüyası gibi? Bir gülün ütopyasının inşa ettiği cenneti solumuyor musun?

Hiçlik'in, Tanrı'nın solmuş bir çiçeğindeki *anısı* böyle bir şey olmalı.

Tanrım, ben sende sonlu doğdum, sende Aşırı-Sonlu. –Ve bazen sana o kadar hayat feda ettim ki, büyük felaketine fışkıran bir su gibi oldum. Sende ceset miyim yanardağ mı? Ama ya sen, kendini biliyor musun, Terkedilmiş? Hayat onun sonsuzluğunda ölmesin diye yardım istediğin zamanki "yapıcı" ürperişi... Dünyadan en uzak yıldızı arıyorum, orada kendime bir beşik ve bir tabut yapmak için, benden yeniden doğmak ve bende ölmek için.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Hiçliğe duyulan özlem Eros'un yoğunluğuna ulaşınca, artık ne zaman ne de ebediyet bize bir şey diyebilir. *Şimdi* veya *sonsuza dek*, dünyada iş görürken kullanılan unsurlar nirengi noktaları, ölümlü uzlaşılarıdır. Ebediyet bize ele geçirmeye çalıştığımız bir nimet, zaman da her koşulda özür dilediğimiz bir kusur gibi gelir. Nedir ki bütün bunlar gözünü yetkinlikte açan ve onu radikal yokluktan seyreden için? Hiçliğin saf büyülenmişliğinde, marazlıcasına boş bu manzarada, sonsuz bakireye erişecek bir leke fark edecek midir?

Zaman ve ebediyet bizim dünyaya katılışımızın veya katılmayışımızın formlarıdır, ama tümel vazgeçişin değil; ki bu sessiz bir müzik, isteksiz bir özlem, solunumsuz bir hayat ve sönümsüz bir ölüm olabilirdi.

Varlığın azalışının uç sınırında, "şimdi", "burada", "orada", "asla" ve "daima" anlamlarını yitirirler, çünkü insan dünyadan bir *anısını* bile koruyamadığında, *bir yer* veya *bir an* nerede bulunabilir?

Şehvetli ama içeriksiz bir şehvet taşıyan bu "*hiçbiryer*", yad-gerçekliğin *biçimsel* bir esrimesidir. Saydamlık varlığımız olur, öyle ki bir meleğin *düşündüğü* bir gül, yad-varlığın esrik yetkinliğe doğru havalanışından daha hafif ve daha buğulu olamazdı.

Ebediyet ölümlüler için gurur vesilesi, altında geçici bir "yad-hayat" hevesini tatmin ettikleri aşırı iddialı bir formdur.

Ondan ebediyen memnuniyetsiz olarak, kendi hayaletleriyle tekrar dayanışmaya girer ve hayat demek olan o ebedi zamanı tekrar sevmeye koyulurlar. Peki bu zaman ebediyetten nasıl ayırt edilir? İçinde yaşanarak; zira ancak sonsuz oluş'un sarhoşluğunda soluk alınabilir, oysa ebediyet, oluş'un *durugörüsüdür*.

Şeylerin akıp gidişinin içinde memnuniyetsizce başımızı kaldırıp varlığın sarhoşluğuna isyan ettiğimizde, bu kaçış denemesi bizi zamanı yadsımaya iter. Ne var ki ebediyet bizi zamansallıkla sürekli bir *kıyaslamaya* mecbur eder, ki bu artık –ebediyete olduğu kadar zamana göre de "tarafsızlık", *neye göre olursa olsun* tarafsızlık "olan"– hiçliğin verdiği radikal askıya alma olayında meydana gelmez.

Ebediyet zamanın son basamağı olabilir, hiçliğin de ebediyetin son yüceltimi olabileceği gibi.

Varlıkların birtakım gölgeler, her şeyin boş olduğu anlaşılınca, pekâlâ her günkü gölgelerin ve Hiç'in arasında kalınabilecekken, dünyadan uzaklaşarak anlamı, biricik anlamı, Hiç'in temaşasında bulmak ne denli tuhaf bir tutum! Bu fiili hiçliğin üstüne bir yüce Hiçlik ekleme ihtiyacı nereden geliyor?

Cennetin var olma olasılığı bana bu dünyanın tüm buruk acılarını içirir... Hatta böyle bir yetkinlik varsayımı olmadan bile yarı yolda ölmek, bu kadar çok hüznü yaşanmamış bırakmak ve yolu bir acemi mutsuzluk heveslisi olarak bitirmek korkunç olmaz mıydı? –Ardından bir tek hüzün bile sağ kalırsa, karşı durulmaz gecenin getireceği kurtuluşu boşuna dilendin demektir.

Ebediyetten bahsetmek veya onunla övünmek, zaman organının hayatiyetini, yadsımayla *şimdi* olan zamana gizli bir saygı sunmayı varsayar. Ebediyette olmayı bilmek, onunla aradaki mesafeyi açıkça ölçmek, *tamamen* içinde olmamak anlamına gelir. Canlı bir tümellik ve mevcut bir varoluş perspektifinde, *bilinç* her zaman bir varolmayış gösterir.

Ancak ebediyette aracısız, safdillikle yaşayarak zaman organının enerjisi yenilebilir. Kutsallık –bir ebediyet dolaysızlığı– şeylerin dolaysız akışının dışında katedilen yoldan kibirlenmez, çünkü kendisi ebediyettir. Olsa olsa, kendi tözünün fazlasını hafifletmek için, zamanın önünde günah çıkarabilir: Azizlerin itiraflarının kaynağı ebediyetin *pozitif* yükündedir. Kitapları zamana *düşer*, yıldızların gökten düşmesi gibi. Her iki tarafta da ebediyet fazlalığı.

Safdilliğin yitirilmesi ironik bir bilinç yaratır ki Tanrı huzurunda bile bastırılamaz. İnsan, herkese yaşadığını söyleyerek, tatlı bir histeri içinde yan gelip yatar ve herkes de buna inanır.

Oluş, sonuca ulaşmayan bir can çekişmeye benzer; zira *yüce*, bir zaman kategorisi değildir.

Çöller Tanrı'nın bahçeleridir. Orada ezelden beri yorgunluğunu dolaştırır durur ve bizim azap çeken atılımlarımız da şikâyetlerini orada yaparlar. Yalnızlık O'nunla ortak noktamızdır; ama Şeytan'la da. Başlangıçlarından beri ikisi, yalnız olmak sanatında rekabet ederler; ama biz geç gelmişizdir, hatta bu kader yarışması için bile çok geç. Onlar arenadan çekildiklerinde, biz yalnızlıkta yalnız kalacağız ve çöllerde ölüm atlayışı için yeterli yer kalmayacak.

Kabalık esrimeye eşit bir arınma yoludur, yeter ki içinde acı çekme olsun. Çöp yığınları, her tür pislik, banliyölerdeki terör ortasında çekilen acı mistisizm kaynağı olur ve bir Madonna ikonuna duygusuzca bakarkenkinden daha yakın oluruz göğe. Küfür dinsel, iyilik ahlaki bir edimdir. (Ahlakın bizim Mutlak'a eğilimimizin yurttaşlık yönü olduğunu fazlasıyla iyi biliriz!)

İçerideki pis kokuların kaynaşmasından, mavi göğe buharlar yükselir. İhtiyaç duyarsan yıldızlara tükür, onların büyüklüğüne, onları edepli ve görgülü biçimde seyrederken olduğundan daha yakın olursun onlara. Bir tezek parçası, göğü billur gibi sudan daha *kişisel biçimde* yansıtır. Ve bulanık gözlerde masumiyetin tekdüze mavisini lekeleyen lacivert ışıklar çakar.

Normal olarak yetkinlik denen şey, kabalığın acılarının yokluğu yüzünden, yavan bir manzara arz eder. Ölümlülerin kendilerine önerdikleri yetkinlik modelleri bir yetersizlik, yaşanmamış, başarılmamış hayat duygusu verir. Melekler de doğrudan doğruya bu gerekçeyle tedavülden kalkmışlardır: Onlar aşağılanmanın acılarını, çürümenin mistik şehvetini tanımadılar. Yetkinliğin ideal imgesini değiştirmek gerekir ve ahlakın da, boş bir kurgu olarak kalmamak için, çürüyüp ayrışmanın avantajlarını sahiplenmesi gerekecektir.

Ahlak bir arınma talep eder: ama *neyden* arınma? Özellikle neyi kenara itmeliyiz? Neyi olacak, kabalığı tabii. Ama o ancak sonuna, son aşağılanışa dek yaşanarak kenara atılabilir: Ancak acı çekmenin tüm imkânlarını tükettikten sonra, arınmadan bahsedilebilir. Kötülük ancak hayatiyeti tüketilince ölür. Bu yüzden, ahlakın zaferi çamurun acılı deneyimini ister: Orada boğulmanın yüzeysel bir arınmadan daha yüklü bir anlamı vardır. Dekadansın da özü itibarıyla masumiyetinkinden fazla bir derinliği yok mudur? "Ahlaklı adam" bu

unvanını ancak geçmişte kazanmış olduğu kuşku götürür unvanlar sayesinde hak eder.

Ayartılmak, hayata *düşmek* değil midir? Tanrım, ayartılmamıza izin ver ve bizi İyilik'ten kurtar!

Günlük duanın Kötülük'e *giriş töreni* olması ve "Babamız" duasının onun üzerindeki örtüyü kaldırması gerekirdi ki biz ruhsal mahvoluşa aşina [varlıklar] olarak, onun yüzüne bakarken, İyilik tarafından *ayartılalım*.

Ahlak, içindeki gizem yokluğu yüzünden yiter. İyilik de hiçbir sır saklamıyor olabilir mi?

Tutkuların renksizleşmesi, içgüdülerin yumuşaması ve modern ruhtaki bütün bu erime, bize öfkenin tesellilerini unutturdu ve içimizde düşüncenin, küfretme sanatının da türediği hayatiyetini zayıflattı. Shakespeare ve Eski Ahit bize öyle adamlar gösterir ki, biz onlara kıyasla kendini beğenmiş maymunlar veya uzayı acı ve sevinçleriyle doldurmayı, doğayı veya Tanrı'yı kışkırtmayı bilmeyen, silik muhallebi çocukları kalırız. Birkaç yüzyıllık eğitim ve bilgiççe budalalığın bizi getirdiği yer işte burası! Ölümlüler eskiden bağırırlardı, şimdi sıkılıyorlar. Bilincin kozmik patlayışı yerini *mahremiyete* bıraktı. Katlan ve geber! Bu, modern insan için seçkinliğin şiarı. *Seçkinlik*: bu, batıl itikadın yoz bir biçimi. Fakat tinin gerginliği, yokluğunda düşüncenin direklerinin eğrileceği o belli düzeyde barbarlık, ancak istemli ödleklikklerle yatıştırılabilecek "volkanik" bir durum ister. Sayıklamanın veya yazgının sihriyle bir ilahi gibi fışkıran bir fikir, küfürlerin –tinin bu *ateşten dillerinin*– akkorluğunda olduğu gibi.

Modernler ılık, fazla ılık. Sevgiyi ve kini doğanın ruhtaki izleri olarak öğrenmenin vakti gelmedi mi? Küfür ölçü dışı bir kışkırtmadır, kuvveti arttıkça *ölçülemezliğe* doğru evrilir;

nihai hedefi oradadır. Kelimeler bir kişiyi, bir halkı veya doğayı köşeye kıstırdı mı, ellerinde göğe karşı öfke kalır.

Küfür yıkım görünümü altında bir hayata bağlılıktır: bir tür sahte nihilizm. Zira insan ancak bir değerin mutlaklığından gök gibi gürler veya yıldırım fırlatır. Eyüp hayatı marazi bir tutkuyla sever, Kral Lear da bir Tanrı'ya yaslanır gibi kibre yaslanır. Eski Ahit'in bütün peygamberleri bir şey *adına* öfkelenirler, halk adına veya Tanrı adına. *Hiçbirşey* adına da, ona *dogmatik olarak* katılınıyorsa, küfredilebilir; acımasız ve yakıcı bir boşanış, doğrudan söylenen bir mutlak, itiraf edilmiş veya edilmemiş bir kesinliğe dayalı bir yıkıcılık dalgası. Sinirlenmenin arkasında ister bir inanç ister benliğin titanizmi saklansın, küfrün öfkesi için fark etmez. Ruhun düzeyi, bir varlığın tutku derecesidir; her şey bundan ibarettir. Zira, *esas itibarıyla* küfür, lirik bir dogmatizmden ibarettir.

Her gün kendinde ölmenin lezzetini ayak altına almak, varlığın yükünü ikiye bölmek, hüsranlar için bir suç ortağı bulmak! Kadın anlaşılmayanı ticarileştirir ve evlilikte, yalnızlık hisseleri satılır, küfür metalaşır. Aşkta mutsuzluğun kaynağı sevilmek korkusudur, zira yalnızlığın şehveti sevişmeleri geçer. Kadın kendi isteğiyle *uzaklaşmaz*, fakat durugörünün karşılıklı esrime aldatmacasını lekelediğini pek iyi bilir. Elbette ne bir erkeğin nasıl mutsuzluğun *kulu* olabildiğini anlayabilecektir, ne de kendi mevcudiyetinin inzivanın yetkinliğine ne şekilde zarar verdiğini. Ama yine de gitmelidir, gitmeli. Ve o gittikten sonra, hayatın onunla ve onsuz ne büyük bir hata olduğu kavranır.

Keşke dünyada kadının gölgesinde ölünebilseydi, keşke kokusu topraktan koparılmış bir kalbin uykuya dalması için bir melankoli tütsüsü olsaydı!

Öyle bir dünyadan kopuşlar vardır ki sizi ölümcül soluklar gibi birdenbire istila ederler; o zaman bilgeler zavallı sincaplar, azizler de amaçlarına ulaşamamış profesörler gibi görünürler.

Kaderimizin açıklanamazlığının anahtarı içimizdeki derin ve gizli, ama hercai mutluluk arzusundan daha kalıcı olan mutsuzluk susuzluğudur. O arzu hâkim olsaydı, cennetin bu baş döndürücü uzaklığı ve trajedinin doğal hal olarak kabulü nasıl açıklanabilirdi? Tüm tarih açıkça kanıtlıyor ki, insan acıdan kaçmamış, hatta onun cazibesinden kurtulmamak için ağlar bile icat etmiştir. Acıyı sevmiş olmasaydı, cehennemi –acının ütopyası– icat etmeye ihtiyacı olmayacaktı. Bazen, hem de daha ateşli bir istekle, cenneti ona yeğlemişse, bunu fantezi yanı için, gerçekleşemezliğin güvencesi –estetik bir ütopya– olarak yapmıştır. Fakat tarihin "olayları" aslında hangisini ciddiye aldığını bize açıkça gösterir.

Uzun zamandan beri, ölümde değil, ölümün şiirinde yaşıyorum. İnsan bu şekilde bir ölüm akışında eriyor ve hayal kurarak, nazik ve cenaze kokularıyla sarhoş bir can çekişmesine yerleşiyor. Zira ölüm, dünyadan vazgeçişimizin görünmez uzayından sızarak bizi sönüp gidişin elemli ertelenişiyle avutan bir yağ gibidir, ki aklımıza hayatın sanal bir son, oluş'un da sonun sonsuz potansiyelliği olduğunu getirir.

Acı çekmek: herhangi bir şey yapmadan etkin olmanın bir yolu.

Doğrusu, hayatın ne *olduğu* değil, ne *olmadığı* sorulabilir.

Ölüm arzusu organizmanın anlaşılamaz bir salgısı olarak başlar ve bir şiir bayılmasında tamamlanır. Her günkü şehvetli sönüp gidiş, kanın bir tür uykuya dalışıdır. Kan ise hüznün ta kendisidir.

Bir şeye gülmek ancak o şey için acı çektikten sonra hak edilebilir. Acısı çekilmemiş bir şey nasıl ayaklar altına alınabilir? (Evrensel ironinin anlamı.)

Yalnızlık hevesi tam bir gerçekleşmeyi ancak ezici ölüm arzusunda bulur, ki [bu arzu], direnişimizin ötesine dek artarak, *ölemediğimiz* halde, –tepkiyle– hayatın vahyedilişi olur.

Ölüm fazlalığı beni ölümden çözerken, *varolduğumu* nasıl unutabilirdim?

Hayatı bütün dolgunluğuyla, ancak kendime *karşı* düşünmeye başladığım zaman, artık hiçbir düşüncede varolmadığım zaman keşfedeceğim...

Başlangıçta ölüm metafizik bir gerçeklik olarak düşünülür. Ardından, onu tattıktan sonra, ürpertisini ve ağırlığını hissettikten sonra, *duygusuna* sahip olunur. O zaman artık *ölümden* değil, korkudan, kaygıdan ve can çekişmeden bahsedilir. Metafizikten psikolojiye geçiş böyle olur.

Işık bana gittikçe daha yabancı ve daha uzak gibi görünüyor; ona bakıyorum ve titriyorum. Gece bir düşünceler şafağı iken, ne aranabilir ışıkta?

... Ama bakın, bakın ışığa; nasıl hışırdıyor ve parça parça ufalanıyor, ne zaman hüznün altında belimiz bükülse... Ancak gündüzün yıkımı hayatı rüya düzeyine yükseltmemize yardım edecektir.

Ölümün yumuşaklığı azami yad-gerçeklikten başka bir şey değil mi yoksa? Ya da şiir sevgisi, hayali olanla kaynaşmadan?

Ölüm arzusunda o kadar müzikal şehvet var ki, insan sırf bunu bölmemek için ölümsüzlüğü isteyebilirdi. Ya da, onu hissetmeye devam etmek için bir mezar bulunsaydı, ölüm arzusunda sonsuzluğa ölmeyi! Zira hiçbir deniz günbatımı, hiçbir kara ezgisi, ölmek ediminin yaygın ilerleyişinin ve uçucu şiirinin yerini tutamaz.

Taşra otellerinin eski yataklarından veya bulvarların sisli havasından başka hiçbir yerde, insan ne sönüp gitme telkinleriyle daha iyi avunabilir, ne de nihai bir anın tadına varmaya daha yatkın olabilir.

Ölüm sayesinde insan kendi kendisiyle çağdaş olur.

Can sıkıntısına düşmemek için ya ermiş olmalı ya da ahmak: İnsanlık halini bilincin özsel "münhalliği" tanımlar. Can sıkıntısı kalbin boşluğuyla dünyanınki arasında bir tür kararsız denge, iki boşluğun eşdeğerliliğidir, ki arzunun gizli mevcudiyeti olmasaydı hareketsizlik sonucuna varırdı. Aydınlanma ve aptallaşma –biri fazlalık, öbürü eksiklik yoluyla– insanlık halinin, dolayısıyla can sıkıntısı eriminin dışında yer alırlar. Fakat bazen ermişlerin Tanrı'dan sıkılmadıklarından ve aptalların –boş boş bakmalarının ele verdiği gibi– cehaletlerinin hiçliğini hissetmediklerinden kesinlikle emin olabilir miyiz?

Can sıkıntısı bir hastalık değil, bir *yoğunluk yokluğu* olmasına karşın, insan tüm hayatını can sıkıntısı içinde sürükleyemez. Çekilen acıyı izleyen boşluk veya bir felaketin buza kesmiş anısı, sessizliğin içerik atfedilemeyen akışı, Eros'a duyarsızlık ve onu yenememenin üzüntüsü; işte bilincin bozuluşunu oluşturan ve artık onlara erişemeyecek olan yoğun bir heyecanın ardından gelen ruh halleri... Hiçbir yerimiz ağrımaz, ama belli-belirli bir acıyı bu kaygı verici belirsizliğe yeğlerdik. Hastalık bile bir içeriktir (hem de doyurucu bir içerik), bastırıcı ve bulanık kayıtsızlığına kıyasla can sıkıntısının içinde kendimizi *iyi* hissettiğimiz, ama açık ve net bir hastalığı tercih ederdik doğrusu. Netliği ve kesinliği için hasretini çekeriz acının. Hastalık bir meşguliyettir, ama can sıkıntısı değil. Zaten bu yüzden kurtulmak isteyeceğimiz bir kurtuluşa benzer.

Can sıkıntısının paradoksu: dışında kalınamayacak bir varolmayış olmak. Hastalığa kıyasla katlanılmaz, sinirlendirici bir sağlık; sadece bitmez, belirsiz karakteri yüzünden vahim, tekdüze bir *nimet*. Bir türlü sonu gelmeyen bir iyileşme... Can sıkıntısı mı? *Tedavisi olmayan* bir nekahet dönemi.

Hayat, olumlu anlamında, mümkün'ün bir kategorisi, geleceğe bir düşüştür. Geleceğe ne kadar çok pencere açılırsa, o kadar çok miktarda mümkün gerçekleştirilir. Buna karşılık, umutsuzluk, mümkün'ün, demek ki hayatın inkârıdır. Dahası, *Hiçbirşey*'e dikey mutlak yoğunluktur.

Bir şey, gelecekle içsel bir ilişkisi varsa, ona doğru yönelmişse, *pozitiftir*. Hayat zamansal bir tamamlık kazanmak suretiyle, *tamam olarak* gerçekleşir. Umutsuzluk kendiliğinden genleştiği için, yoğunluğu geleceksiz bir mümkündür; bir negatiflik, alevler içinde bir çıkmazdır. Fakat umutsuzluğa bir pencere açılabildiğinde, o zaman hayat –kendi kendinin

istilasına uğramış– zincirden boşanmış bir inayet, bir tebessüm burgacı gibi görünür.

"Tilkilerin inleri, gökteki kuşların yuvaları var; fakat İnsanoğlunun başını koyacak yeri yok" (*Luka, 9:10*). İsa'nın bu itirafı –ki yalnızlıkta Gethsemani bahçesini geçer– onu bana, ölümlüler nezdinde kendisine hemen hemen ebedi bir inanç ve güven sağlayan bütün sevgi kanıtlarından daha yakın kılar. İnsanlardan ne denli farklıysanız, tanrısala erişmek sizi yalnızlıktan ayırsın diye, dünyada o denli az yeriniz olur. İsa'nın yeryüzündeki yersiz yurtsuzluğuna kıyasla, en yoksul dilenci bile mal sahibi çalımı satabilir. İnsanlar ona bir *yer* bulmak için, onu bir şekilde uzama bağlamak için, onu çarmıha gerdiler. Fakat fark etmediler ki çarmıhta baş gök doğrultusunda –her halükârda yerden çok göğe bakar durumda– durmaktadır. Zaten *Diriliş* nedir ki, bir Tanrı'nın, öldüğünde bile, artık insan olmayan her insan gibi, dünyada dinlenemeyeceğinin kanıtından başka?

Yassı bir taş İsa'nın uykusuzluğunu üç gün kapatmış. Zira kendi ölümüne bakmayan ölmüş bir Tanrı tahayyül bile edemem.

Yalnızca hayatları boyunca uyumuş olanlar ölümde bir uyku görebilirler. Diğerleri, uykusuzluk bulaşımıyla, küllerinden veya alaycı iskeletlerinden sonra, uyanık olarak hayatta kalacaklar! Bilgi tüm liflere sindiği zaman, *bilinçli* olmaktan bir an bile şaşıldığına bizi kimse inandıramaz. Ölmek açıklamaya elverişli bulunabilir, fakat insanın *bilmeyi* ve *kendini tanımayı* kestiğine nasıl inanılabilir? Galiba başını koyacak hiçbir yer ve hiçbir zaman bulamayacak...

Yalnızlık arzusu bencilliğin şiirsel kılık değiştirmesinden başka bir şey olabilir mi acaba?

Dünya ancak onu görmemiş olanlar için *varolabilir*. Diğerleri onun görünüşlerine baka baka görme yetilerini yitirmişler ve yoksullaşmış bir gerçeklik gözlerini yaralamış. Rüyaların sunduğu uzamın ufku yoktur ve böylece, bir türlü bitmeyen bir inik bakışın önünde cömertçe yayılabilir.

Dünya nasıl da sınırlarını yitirir, algı günbatımında söndüğü zaman!

Tanrı olsaydım, kendimi herhangi bir şey yapardım, insan hariç. İsa ne denli büyük olurdu, biraz daha insansevmez olsaydı!

Maddeye kıyasla hayat bir yoğunluk fazlasını temsil eder. Aynı şekilde hastalık da hayata kıyasla; şu farkla ki, burada negatif bir yoğunluk karşısındayızdır.

Hasta olduğumuzda doğa bizi bilgiye mecbur eder: İnsan istemeden *bilmek* durumunda bulur kendini. Her şey pervasızca önümüze açılır, zira sırlar hastalık denen bu gönülsüzce edinilen bilgide utangaçlıklarını yitirmişlerdir.

Hayat soğuk halde solunamadığına göre, tinleri tutuşturmak için ateş bulabilecek miyiz? Umutlar durugörünün yangınından beslenirler.

Geçmişin önündeki soru: "Olay" neye yarar? Tarih, evrensel geçmiş olarak, ancak kendini yorumlama aracı olarak vardır. Bana kendimi keşfettirmeyen olgular gerçekten olmuş mudur? Geçmiş karşısında, şimdiki zaman karşısındakinden daha öznel olmamız gerekir.

Yalnızlık varlığımızın ontolojik bir bilenmesidir. İnsan gerekenden fazlası *olur*. Dünya da eksiği.

Hakikat ebediyete sürgün edilmiş bir hatadır.

İnsan hiç olmazsa bir hata olmak ister, tıpkı Tanrı'nın bir hakikat olması gibi. İkisi, pek az şans ve çok azalmış umutlar bırakan bir yol izlerler. Tanrı'nın ebediyet yolunda olduğu ve en baştan beri kendini aradığı bir gerçektir; insanın avareliği ise daha yakın tarihlidir. Peki, insana karşı daha müsamahalı olunabilse, bizim *özürlerimizin* bir sentezinden fazla bir şey olmayan Tanrı lehinde argümanlar bulunabilecek mi? Hepimiz onu varolmayışlarla tanımladık, gerekli olduğu her defasında varolmasına izin verdik, beceriksizliklerini ödlekliğe varıncaya dek bağışladık. Ama ne olursa olsun hatada boğulmaya adanmışız. Fakat, elinde ancak bir hakikat kırıntısı olan

bir Tanrı ha! Emin olun, onu bile keşfetmiş olsaydı, çoktan davul zurnayla ilan ederdi!

Bir cüzzamlıyı heyecanlandırmayan bir düşüncenin yalnızlıkla bir bağı var mıdır? Ya Eyüp'ün anısına ithaf edilemeyen bir kitabın...

Hayatın fazlalığı gibi eksikliği de bana aynı yad-gerçeklik ürpertisiyle nüfuz eder. Ölü bir denizle çıldırmış bir deniz aynı derecede ritimden yoksundur. Hayatla uygun adım yürüyemediğime göre, onun suları da, ister çekilsin ister beni istila etsinler, daima her şeyin *olmuş bitmiş olduğu* bir kıyıya atarlar beni.

Kendi doğasından, içindeki arapsaçı yumağından uzaklaşmanın, ölçüsüz bir kargaşa içinde varlıktan kaçmanın zevki... Boş yaygınlıklarda bir intikam umuduyla kendini oyalamayan, o boşlukta gelecekteki bir doygunluğun ayartısının tadına varmayan kişi pozitif azabı bilmez, hayatiyetin kendini beğenmişlik fazlasını yararlı bir biçimde nasıl sarf edeceğini bilmez.

Kendilerinde yeteri kadar bulunmadığı için başkalarının ruhuna musallat olan psikologlar, yad-gerçeğe eğilimi sadece kusurlarımızdan türetirler. *Varolmayışın* bir barbarlık duyumundan nasıl baş verdiğini bilmezler. Ne de kansızlıkla kuvvetin, hayatın yad-gerçeklik seyirliğinde nasıl karıştığını... Zira, hakikaten ne yararı var, onlara damarlarda dalgasız bir denizin veya dalga dolu bir denizin anısına uyarlanmış, ritimden yoksun bir kandan bahsetmenin?

Hayat bana hiçbir zaman yaşanmaya *değer* görünmemiştir. Bazen daha iyisini, bazen çok daha azını hak eder. İki durumda da *tahammülfersa*. Hayat sevgisi yüzünden intihar, hiçbir açıdan, normal yolunda gerçekleşenden daha az haklı değildir... Cennet sürekli bir intihar halidir, cehennem gibi. Aralarına anti-intihar sokulur, *varlık* olarak...

Göğün izniyle, başka bir yüzyıldan bir ölümlüyle konuşma hakkım olsaydı, diriltilmiş olan Lazarus'u seçerdim. Geriye dönük korkuyu, ölmüş olma, ölümden doğmuş olma ve başka şeylere doğru yürümeyi... Doğum, ölümün kaçınılmazlığından türediğine göre, mutlak bir belirsizliğe maruz kalma duygusunu anlamama mutlaka yardım ederdi... Lazarus bana, ölüme karşı yürüyemez hale gelince nasıl ölündüğünü, bu sonsuz Diriliş'ten nasıl kaçınılacağını söylerdi...

Hayatın şeytani bir çiçeklenmeden başka bir şey olabileceği, insanı bir yerlere, kendi boş akışının dışında bir hedefe götürebileceği düşüncesi bana o denli ezici ve olmayacak şey gibi görünüyor ki, teyidi beni onulmazcasına yaralardı. O takdirde, bütün tamamlanmamışlık, pişkinliğin hoş gördüğü tüm tembellikler, taş kesilmiş dehşetimizin üstüne üşüşürdü. Biz ancak hayatın bir anlamı varsa foslamış sayılabiliriz. Zira ancak bu durumda *başaramamış* olduğumuz her şey bir düşüş veya bir günah teşkil eder. Dışsal bir nihai amaca sahip bir dünyada, bir şeye yönelen bir dünyada, sınırlarımıza kadar *varolmaya* mecburuzdur.

Bir ölümlü çıkıp da bana mutlak bir anlamın varolduğunu kanıtlasaydı, oluş'un içkin etiğini ispatlasaydı, vicdan azabından veya umutsuzluktan aklımı kaçırırdım. İnsan,

hayatını lüzumsuz geçişte, oluş'un aldatmacalarında avunarak geçirdiğinde, görünüşler yüzünden tutkuyla acı çekildiğinde, Mutlak sizi hasta eder. Kim ne derse desin, hayatın bir anlamı olamaz. Ya da varsa onu gizlemelidir, bizi hâlâ korumak istiyorsa.

Her kim özgürlüğü az çok seviyorsa, bir anlamın boyunduruğuna gönüllü olarak boyun eğemez. Dünyanın anlamı söz konusu olsa bile.

Deniz nostaljisi, içe bakışa "prelüd" ve "süit".

Tüm durugörü bir kaybın bilincidir.

Şeyleri kavrama tarzımız o denli çok dış koşula bağlıdır ki her düşüncenin coğrafyası yazılabilir. Göğün nüansıyla başlayıp bir sandalyenin konumuyla bitirilebilir. Düşüncenin varoşlarının da kendi anlamları vardır.

Pascal ve Nietzsche –ama özellikle Nietzsche– ebediyetin muhabirleri gibi görünürler.

Doğanın derinliklerine amansızca daldığımız ve onları yeraltı bakışlarıyla zenginliklerinden soyduğumuz zaman, kendimizi Hiçlik'in sallanan beşiğinde, gurur ve haddini bil-

mezlikle dolu buluruz. Peki, bizi bu metafizik hovardalıkta *varlık*'ın yıldırımına çarpılmış gibi aniden bölen nedir? Kanın gizli dirençleri mi, bilgiyi istila eden tutkular mı, yoksa zihni kuşatan içgüdüler mi? İçimizde "bir şey" Hiçlik'i reddeder, tin bize "her şey"in hiçlik olduğunu gösterdiğinde... Bu *bir şey, her şey* mi yoksa? Olabilir, onun sayesinde yaşandığına bakılırsa.

Azizler, deliler ve intihar edenler bu *bir şey*'i, son gururu içinde tine set çeken bu özsel ve gizli açıklanamaz'ı yenmiş görünürler. Bizlere, biz Mutlak'ı tutturamamışlara gelince: Hayat bizi gözetler, ondan uzak olduğumuzu sandığımızda bile. Onu unuttuğumuzda bile bizi karşılamaya çıkarsa, mırıltılarından Mutlak'ın da, bilginin son aşaması olarak, Hiçlik'ten başka bir şey olmadığını anlarız. Ve o zaman geri çekiliriz... Tinle ilişkisinde, hayat bir *ricat manevrasından* ibarettir.

Sonsuzluk nostaljisi, fazla bulanık ve belirsiz olmakla birlikte, ölüm arzusunda biçim ve kontur edinir. Düş kurucu uyuşukluk veya şiirsel baygınlıkta bile netlik ve kesinlik ararız. Ölüm her halükârda sonsuzluğa belli bir düzen getirir. Tek *doğrultusu* o değil mi?

İntihara karşı ancak şöyle bir argüman kullanılabilir: İnsanın, nereye dek gidebileceğini, hangi noktaya dek kendini gerçekleştirebileceğini göstermeden önce kendi canına kıyması doğal değildir. İntihar edenler kendi erken gelişmişliklerine inansalar da, bir eylemi olgunluğa erişmeden, gerçekten istenmiş bir yok ediş için yeterince olgunlaşmadan gerçekleştirmiş olurlar. Bir insanın hayatla ilişkisini sonlandırmak

istemesi kolayca anlaşılabilir. Ama bunun için neden gelişiminin doruğunu, en uğurlu anını seçmiyor? İntiharlar zamanında edilmedikleri için korkunçturlar; bir kaderi taçlandıracak yerde durdururlar. İnsan kendi sonunu geliştirmelidir. Eskilere göre intihar bir pedagojiydi; son, içlerinde yeşerip çiçeklenirdi. Ve gönüllü olarak sönüp gittiklerinde, ölüm günbatımsız bir son olurdu.

Modernlerde intiharın bu özenli kültürü, sonun estetiği eksiktir. Hiçbiri gerektiği gibi ölmez ve hepsi tesadüfen sona erer; intiharın sırrına erememiş, ölümün zavallı biçareleri olarak. İşi zamanında bitirmeyi bilselerdi, bu kadar "umutsuz eylemi" öğrenince kalbimiz sıkışmaz, kendini gerçekleştirmesini kutsallaştıran bir insana "bahtsız" demezdik. Modernlerdeki eksen yokluğu, hiçbir yerde, düşünülerek ve özenle edilmiş intiharla aralarına koydukları içsel mesafedeki kadar çarpıcı değildir, böyle bir intihar onlar için dikiş tutturamamışlığın dehşeti, zihinsel melekelerin kaybı ve yaşlılık anlamına gelir; oysa kuvvete, özgürleşmeye ve kahramanlığa sunulmuş bir saygıdır.

Ne zaman esrimenin önsezilerine direnSem, kendimi *nesne* gibi hissederim. Sanki ışık beynimde donmuş... ve zaman ölü bir yürekte çökmüş gibi.

Taşlara bakarım ve kalp atışlarını kıskanırım. Kendimi onların durgunluğuna sunduğumu bir gün anlayacaklar mı acaba? Ya kayalar, bir gün kanın sessizliğinde boğulmayı isteyecekler mi? İşte bu şekilde, insan duyarsızlıktan yozlaşmış bir nesne olur, aynasında doğanın kendi son hareketsizliğini seyrettiği.

Senin taşlaşman taşların kıskançlığını uyandırdı mı? Damarların buzullarda nasıl uç verdiğini gördün mü?

Ben ölümü düşünmem; asıl o kendini düşünür. Onda hayat imkânı denebilecek her şey benimle soluk alır, ben ise onun ebediliğinin verebileceği *zaman* ile. O mutlaklığını kabul etmediği, büyüklüğü reddettiği ve isteyerek zamanın düşkünlük düzeyine indiği ölçüde, işte o zaman ben *varım*. Ben ölümde bile hayatı ararım ve o olmayan her şeyde onu keşfetmekten başka amacım yoktur. İlahi leş daha canlı olsaydı, çoktan onun kollarına yerleşmiş olurdum. Fakat Tanrı, çölünde aramak zorunda olmayacağım kadar az sayıda hayat sağlamıştır.

Hayatı yabancı olma riskinden kurtarmak için, artık ancak onu kendini evinde hissetmediği her yerde gözleyerek yaşanabilir. Örneğin, hayatı boş girişimi içinde tatmak için, ölüme sürgün gidilir.

Sağlıkta eksik olan: sonsuzluk. İşte bu yüzden insanlar ondan vazgeçmiş.

Sevişmelerde, mutluluk ve mutsuzluk duyusu bize, aniden yıldırımla vurulmayı dileten ikircimli bir zayıflığın acısını çektirir. Dudaklardan ölümcül bir tatlılık sızar, doğayı istila eder ve bir cennet umutsuzluğunda boğar. Ölüm hiçbir zaman Eros'un sınırsızlığının yanında olduğundan daha sarıp sarmalayıcı görünmez. Aşk bir boğulmadır, varlığa ve yad-varlığa bir dalıştır; zira şehvet bir gerçekleşme ve bir tükenmedir. Ancak severek, doğurganlığın temelinde kendini yok etmenin bulunduğu fark edilebilir. Kadın –tende yolunu

yitirmiş müzik– olmasaydı, hayat otomatikleşmiş bir intihar olurdu; zira, nitekim, neden ölürdük o zaman? Daha rayihalı yokoluşları, daha çiçekli günbatımlarını nerede bulurduk, nerede sendelerdik kendimizi defnederken?

İnsanlar çıplak gezselerdi, ölümün fiziksel rahatlığına daha kolay kavuşurlardı. Giysiler bizimle hedeflerimizin arasına girerek bir güç ve bağımsızlık yanılsaması yaratırlar. Fakat bir aynanın önünden çıplak geçince, kendimizi yokolmaya adanmış buluruz; zira kendini beğenmişlik bedende yatar, ölümsüzlük düşüncesi de orada küflenir.

Birkaç binyıl uygarlıktan sonra, insanlar giysileriyle birlikte onların sarmaladığı yanılsamaları da atarak soyunuk dolaşmaya başlasalardı, hepsi metafizikçi olurdu.

Ancak kendimizi çıplak gördüğümüzde varolduğumuzu ve ölümlü olduğumuzu hatırlarız. Giysiler bize, Zaman karşısında yapay bir üstünlük verir: Şapka başta, kravat boyundayken nasıl ölümlü olunabilir? Giysiler dinlerden daha fazla yanılsama yaratmıştır.

Sanki binlerce, on binlerce bilinmeyen hayat bende intihar ediyor da onların iniltilerinden bir son kerte esrimesi yükseliyormuş ve ben de sonsuz sonların üstünde bir kubbeden başka bir şey değilmişim... Kendimi ufalayıp acının öğeleri içine dağıtabilseydim, kırıp parçalara ayırabilseydim ve artık hiçbir yerde –hele özellikle kendimde– olmayabilseydim! Kendimi bir varolmayış çılgınlığında ortadan kaldırıp, kendime merkezkaç olarak, kendimde söndürebilseydim...

İnsan hayatla ölüm arasındaki en kısa yoldur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Ölüm: herkesin elinin erimindeki yücelik.

En dayanılmaz acılar ve en korkunç sanrılar, nefret edilen veya sevilen varlıklardan ayrılınca hissedilene denk bir tiksinti bırakmamıştır bende. Parlak veya değil, hayran olunan veya küçümsenen; kendimizi onlarsız bulduğumuzda intihar bile fazla tatlı gelir. Sanki söylenen her söz çamur olmuş ve tecridimizin dibinde bir yerlerde saklı kalmaktadır, bizi kendi gözümüzde kirletmek için. Sözler zehre dönüşür, saatlerce günah çıkarıldığı zaman bile kendi boşluğumuz ve başkalarınınki başımızı döndürür. Yalnız olmayan her şey çürür, ben de hiçbir zaman serpilip gelişecek kadar yalnız olmamışımdır.

Her sohbet bizi mezardakinden bile daha terk edilmiş bırakır. Ruh hafiflemiş ama yürek çürümüştür. Sözler uçmuştur, onlarla birlikte tecridimizin özü de.

Dünyayla araya konan mesafe ancak aşkta doğrulanabilir. Bir kadının kollarındayken yürek içgüdüye boyun eğer, ama düşünce dünyanın yakınında dolaşır, Eros'la kökten kopuşun marazi semeresi olarak. Ve bu sebeple, duyusal zevkin ürperişlerinden, bir an için, bazen belli belirsiz ama gerçek, yürek yırtıcı bir protesto yükselir, ve sırası gelmişken bize şehvetin

kırılganlığını hatırlatır. Zaten başka türlü nasıl toplayabilirdik her öpüşten gül renkli ölümü, sevişmelere sarınmış can çekişmekte olan bizler?

Ve nasıl ölçülebilir yalnızlık, kadının gözlerinde seyredilmiyorsa? Zira bu gözlerde tecrit, kendine kendi sonsuzluğunun seyirliğini sunar.

Aşkın ikircimi aynı anda hem mutlu hem mutsuz oluşumuzdan, üniter bir burgaçta elemin şehvete eşitlenmesinden gelir. Bu yüzden aşkta mutsuzluk, kadın anladığı ve daha çok sevdiği ölçüde büyür. Sınırsız bir tutku, keşke denizlerin birer dibi olmasa dedirtir ve sonsuzluğa dalma arzusu maviliğin uçsuz bucaksızlığında tatmin edilir. Hiç değilse göğün sınırı yok ve bu, intiharın boyuna uygun görünür.

Aşk bir boğulma isteğidir, derinliğin bir ayartısıdır; bu bakımdan ölüme benzer. Yalnız erotik yaradılışlıların "son" duygusuna sahip olmaları da böyle açıklanır. Severek hayatın köklerine, ölümün öldürücü soğukluğuna dek inilir. Sevişmelerde sizi çarpacak yıldırım yoktur; pencereler de boşluğa açılır, kendinizi atabilesiniz diye. Aşkın iniş çıkışlarında fazla mutluluk ve fazla mutsuzluk vardır, kalp de kendi boyutları için fazla dardır.

Erotizm insan-ötesinden türer; insanı muradına erdirir ve yok eder. İşte bu yüzden, onun dalgaları altında ezilen insan günleri bırakır geçip gitsinler, artık nesnelerin varolduğunun, yaratıkların çırpındığının ve hayatın yıprandığının farkına varmadan; zira fazla hayat ve fazla sevgiyle Eros'un şehvetli uykusuna dalmış olduğundan hepsini unutmuştur, öyle ki aşktan uyanış anının ardından durugörülü ve tesellisiz bir çöküş gelir.

Aşkın en derin anlamı ne "türün dehası"nda, hatta ne de bireyleşmenin aşılmasında bulunur. Aşk erişebilir miydi bu

denli fırtınalı yoğunluklara, insanüstü bir ağırlığa, kişisel olarak kaybedeni olduğumuz bir süreçte basit aletler olsaydık? Sırf kurbanları olmak için bu denli büyük acılara atılabileceğimiz nasıl kabul edilebilir? Cinsiyetler ne bu kadar vazgeçişe ne de bu kadar aldatıcılığa katlanabilirdir.

Aslına bakılırsa, varoluşun boşluğundan sakınmak için, ona tepki olarak, severiz. Varlığımızın erotik boyutu, içimizdeki ve dışımızdaki boşluğu doldurabilecek acı verici bir doygunluktur. Varlığın çekirdeğini kemiren ve varoluş için gerekli yanılsamayı yıkan özsel boşluğun istilası altında aşk kolay bir egzersiz, hoş bir bahane olarak kalırdı, esrarengiz bir tepki veya bir son dem telaşı değil. Bizi kuşatan hiçlik Eros'un mevcudiyetinin acısını çeker, ki zaten o da aldatmacadır, varoluşa verilen bir hasardır. Duyarlığa sunulan her şey içinde en az kof olanı aşktır; doğal, ortak ve ebedi boşluğa kollarını açmadan ondan vazgeçilemez.

Bir tür azami hayat ve azami ölüm olmasıyla aşk, boşluğa bir yoğunluk girişidir. Ve her yoğunluk boşluğa vurulmuş bir darbedir.

Aşkın verdiği acılar; katlanabilir miydik bunlara, kozmik can sıkıntısına, içkin çürümeye karşı bir silah olmasalardı? Büyülenmiş bir şekilde ve iniltilerle ölüme doğru kayar mıydık, onda yad-varlığa doğru *varolmak* için bir çare görmeseydik?

Dünyanın hiçliği karşısında, güçle değil, kibirle teselli bulunur. Her insan apaçık gerçekler karşısında eğilmeyecek kadar gururludur: O zaman varoluşu icat eder.

Sönüp giden şeylerle samimiyetim mi? Her hüzünden hayatta kalırım...

Kalbimin çarpmaya başlaması için, mutsuzluğun doruğunda olmam gerekir. Elemli iç çekişler soluk almanın ideal ritmidir; mutluluk ise hayatın normal ateşi değildir.

Aşkın, sırf *kendisi* olarak, yüreğe bulaşmış zihnimizin inanmaya eğilimli olduğundan daha büyük bir mutluluk potansiyeli barındırması pek mümkündür. Ama öyleyse nereden geliyor erotik sarhoşluğun bu cenaze nağmeleri ve nereden geliyor sevişmedeki intihar kokuları?

Aşkın ölümcül arkeolojisi sadece belirgin ve olgusal acıları değil, bir daha çıkmamak üzere gömüldüğü sanılan tüm yarım kalmış mutsuzlukları, iyileştirildiği kabul edilen yaraları da tekrar yüzeye çıkarır; uzatmalı ızdırap susuzluğunu körükler. Wagner'in erotik litürjisindeki gibi, geçmişin gölgeleri canlanır ve belirsiz ızdırabımızı teslim alırlar; öyle ki aşk'ın dolaysız hissiyatından, geçmişin uyandırıp canlandırdığı duygulara kıyasla, daha az mutsuz oluruz.

Aşk epidermik bir mevcudiyetten fazla bir şey olmasaydı, onu ızdırapla eşleştirmek imkânsız olurdu. Fakat aşk, Tanrı gibi, birkaç yüklemle birden uzlaşabilir. Kadın, "yok" bir sonsuz olabilir; ama aşkın önünde sonsuz geri çekilir; zira onun önünde her şey az gelir. Yanında ölümün basit bir küstahlık gibi geldiği aşk anları yok mudur?

Öyle insanlar vardır ki aşk üstüne tefekkür edemezlerse aşk delisi olurlardı. Tefekkür tek kıvırtma yoludur; onsuz hiçbir şeye dayanılmazdı. O zaman Tanrı, müzik veya kadın yüzünden ölünürdü. Tefekküre aktarılmaları tutkuların gazabını yatıştırır ve her şehvetin içinde sakladığı yad-varlığa doğru hareketi hafifletir. Böylece, düşünce bir vasatlık aracı olur.

Kendi varoluşumuzu kendimize bağışlatmak için çırpınıyoruz, inanıyoruz ve düşünüyoruz, sanki birileri başka bir dünyadan bize dudak bükerek bakıyormuş gibi: Onun iğrenmesine kurban olmamak için, jestler, sözler ve eylemlerle haklı çıkmaya çalışıyoruz. Böylece onun merhametini, varlığın tekilliğinin bağışlamasını elde edeceğimizi umuyoruz. Ve bu seyirci *Tanrı* adını aldığında, acınası seyirliğimizi süslüyor, güzelleştiriyoruz; sanki o, Büyük Muzdarip'in aynasından başka bir şeymiş gibi.

Her şey beni yaralıyor, Cennet bile fazla hırpalayıcı geliyor. Her temas beni bir kayanın düşüşü gibi vuruyor ve yıldızların bir bakirenin gözlerindeki yansıması madde olarak canımı acıtıyor. Çiçekler öldürücü kokular yayıyor, zambak bile her şeyden kaçan bir kalp için yeteri kadar saf değil. Ancak bir meleğin mutluluk rüyası bir yatak sunabilir, onun yıldızların beşiğinde sallanışına.

Dünya kalbin dış çevresinde solmuş, ruh da bastırmakta olan gecelerde yatıyor. Evren korkulu tebessümünü saçıyor ve onda –hayatın simgesi– yamyam bir melek seçiyorum.

Hiçbir şey birime indirgenemez. Kaos dünyayı tüm kuytu köşelerde gözetler. Çelişki yalnız hayatın değil, ölümün de anlamıdır. Her edim diğer bütün edimlerle özdeştir; ne umut vardır ne de umutsuzluk, ama bütün şeyler eşzamanlıdır. Yaşarken ölünür ve ölüm yaşarkendir. Mutlak eşzamanlılıktır: Günbatımları, gözyaşları, tomurcuklar, yırtıcılar ve güller; bütün şeyler ayrışmamışlığın sarhoşluğunda yüzerler. Ah, nerede o dolgun yalnızlıklar –esriklikte Tanrı duygusu ile– ve kendi kendimizi kıskanırken!

Denizin sana mahlaslık edebileceğini hissetmiyorsan, bir anlık yalnızlık bile tatmamışsın demektir.

Hekimlerin kulağı yeterince delik değildir; zira her oskültasyonda bir cenaze marşı keşfedilebileceği bilindiği zaman...

Hüzün insan kalitesini kaybettirir. Eğilimlerimi tamamen serbest bıraksaydım, bir dilenci veya bunak imparator mezarlığına gidip yatardım.

Kadın sadece mutsuzluk kaynağı olarak Mutlak'ın bir tür vahyidir. İnsan onda bünyesinin gizemlerini metafiziksel olarak solumak suretiyle hayatı kendi imkânlarıyla yener; anemi paniği, baygınlığın doruğunda, kana soyut alevler döktüğü zaman bile.

Tamamlanmış bir aşk, lezzetli bir felaket olmayacak bir şehvet, erkeğin de kadının da eşit olarak başını derde sokar. Aşka tahammül edilemez, ancak acısı çekilir. Alnını bir göğse dayar, tüm dünyayla birlikte sürgüne gidersin.

Kadın için ne yapılırsa yapılsın ancak tapıncına sahip olunur, mizojin olunsa bile. Üstelik, bu tapınmanın daha prestijli bir gerekçesi vardır, içkin bir değere uygulanmadığı ölçüde daha geçerli: Kadına değil, onun sayesinde olunan şeye tapılır. Narsisizmden kaçınmak için gerekli bir tapınç.

Kadınların peşinden yalnızlık korkusu yüzünden koşulur, onların yanında bu korkuya eşit bir susuzluk nedeniyle kalınır. Zira insan aşkta, diğer her şeyden daha çok kendinden çürür.

Cinsellik insanın kâh cerrahlık kâh şairlik yaptığı bir operasyondur. Esrimeli bir kasaplık, yıldızların bir homurdanışı. Bilmem neden, aşkta hep eski bir aziz hissiyatına kapılırım.

Aşk sağlığın sınırları içinde nereye kadar hasta olabileceğimizi gösterir: Âşıklık hali organik değil, metafizik bir zehirlenmedir.

İntihar hakkında ne denirse densin, kimse ondan mutlaklığın prestijini alamaz; kendini aşan bir ölüm değil midir o?

Bireyleşmeden yorgun düşüp kendi kendimden dinlenmek isterdim. Nasıl toz edip püskürürdüm kalbimi uzaklara bilseniz, beynimde çöreklenmiş engerekler fikir üstüne fikir solusun diye, sürüngen yaratıklar, umutsuzluktan sarhoş! Yıkılın gökkubbeler, ezecek bir şeyiniz kalmayacak! Yıldızlar evrende çürük yumurtalar gibi dönüyor, çıkan kokuyu cennetin tüm gülleri bastıramaz. Düşüncelerimi kendi gölgeme çarparak kırabilecek miyim?

Şeytanlar kanın acılığını tatsalardı, hüzünden çıldırırlardı. Oysa bu acılık damarlarda keyfince dolaşır, kimse de onu durdurmaz! Sanki damarlarda, uzun ve uzak bir iç çekiş gibi, gözyaşlarının kırağısı çözülüyormuş gibi. Kim ağlardı benim kanımda?

Aşk şu erimez taammüden cinayet ve sonsuz incelik karışımı olmasaydı, onu bir formüle indirgemek ne kadar kolay olurdu! Fakat aşkın acıları Eyüp'ün felaketlerini aşar...

Erotizm uçucu bir cüzzamdır... Toplum tecrit etmez, ama tecridi azaltarak acıyı ağırlaştırır.

Hiçbir şey hayatı, aşktaki yüce zonklayışından daha yoğun, daha acılı olarak yadsımaz; biz de kadın sayesinde ona bağlanmak isteyerek, ancak onu aşmış oluruz. Aşkın hayatta yeri yoktur; işte bu yüzden kadın parfümlerinde mezarlık çelenklerinin ölüm kokusu vardır.

İntihar nerede bir tebessümde olduğundan daha iyi çiçeklenir?

Aşkın derinliği taşıdığı yalnızlık potansiyeliyle ölçülür, bu potansiyel de jestlerde, sözlerde ve iç çekişlerde gözle görülür bir kader nüansıyla ifade edilir. Kalbin *yad-varlığa* eğilimi aşka, umutsuzluktan daha fazla ciddiyet atfeder. Umutsuzluk bizi çaresizce zamanın saf felaketine atarak geleceğe ulaşımı kesmezken, aşk umutsuzluk eksikliğini tek mutluluğun ayartısına karıştırır. Umutsuzluk çılgın bir çıkmaz sokak, onarılmaz bir kargaşa, imkânsızın keskinleşmesidir, ama aşk geleceğe *doğru* bir umutsuzluktur, mutluluğa açık.

Basit bir su içme jesti bile dinsel bir edimdir. Mutlak, önüne gelen ilk kuru ottan bile lezzet alır. Mutlak ve Boşluk...

Nerede Tanrı yok ki? Ne Tanrı ne Hiçlik mi? Hiçlik'in hayatiyetidir umutsuzluk.

İlahiyat şu noktayı hâlâ açıklığa kavuşturamadı: Kim daha yalnız? Tanrı mı, insan mı? Derken şiir çıkageldi ve anladık ki insanmış...

Yad-gerçekliğin ince ince açığa çıkışı; paniğe kapılarak köşedeki polise koşup dünyanın varolup varolmadığını sormak gelir içimizden... Ve birdenbire nasıl sakinleşiriz belirsizliğe sevinerek... Zira, gerçekten de, n'apardık gerçekten varolsaydı?

Eski Ahit'in insanlarını severim; intikamcı ve kederlidirler. Her istediklerinde Tanrı'ya hesap sormuş, acımasız olduğunu ve artık bekleyecek vakitleri olmadığını ona hatırlatmak için hiçbir fırsatı kaçırmamışlardır. O çağlarda insanlarda dinsel içgüdü varmış, bugünse sadece *iman* var –o da... Hıristiyanlığın en büyük kusuru, insanın Yaratıcı'sıyla ilişkisini sertleştirememiş olmasıdır. Çok fazla çözüm, çok fazla aracı var. İsa'nın dramı acıyı tatlandırdı ve dinsel işlerde erkekliğe her türlü hakkı iptal etti. Eskiden göğe yumruklar kalkarmış, şimdi sadece bakışlar.

Erotizmin içkinlik derecesi ancak dinsel müzikte kavranır. İnsan dinler ama anlamaz. Yerin hangi acılı bölgesine doğru indirir bizi kadın? Ve bizi yerden ayırdığı zaman, nerelerde dolaşırız göğü keşfedemeden? Bach hiçbir âşığı dilsiz kılmadı.

Teselli edilmese bile, insan onu anlamıyor; ama sadece aşkın yokluğunda [anlıyor]. Belki daha beteri, dünyanın yokluğunda.

Aşk bir yana bırakılırsa, kim engel olabilir hepimizin Tanrı'da son bulmasına?

Her gülün gizli ezgisini duyma yeteneğimiz var mı? Veya bir tebessümü dinleme? Gözler uzakta tatlı bir müziğin yükselişini görebilir mi? Hangi sesler bakışlardan süzülüp kalbin ahenkli karanlığında ölür? Her şey çekingenlikle ses kazanır, sanki şeyler göğe doğru nağmeler uçuruyorlarmış gibi.

Bulanık ve ince duyguların seni varlığın müzikal sırrına yaklaştırdığı astral bir hasta gibi. Saklı bir dünyanın uçucu ağlayışlarını işitiyor musun? Sanki çiçekler köklerini kalplerinden sökmüşler ve sen onların iç çekişleriyle yalnız kalmışsın gibi...

Bir zambağın günbatımını dinleyebilir misin? Ya da bilinmeyen bir kokunun yürek yırtıcı ezgisini?

Bir gül, müziğine kadar koklanabilseydi, hangi cenaze marşı daha nazikçe kaldırabilirdi bizim için maviliğe doğru bir mermer levha? Hatta mavilik de, üstümüze inen bir ezgi tarafından solununca, parlaklığını yitirmez mi?

Kim seni senden tedavi edebilir? Bir genç kız mı? İyi ama, kim senin melankolini üstlenmek için cömertliği fedakârlığa dek götürebilir? Hangi saf ruh, hülya ve felaket düşkünü, önceden hissedemeyeceği bir yükü taşıma riskine girebilir? Ve sen, vefat etmiş bir gençliğin baharını koklayarak kendi zehirlerinden kurtulabilir misin? Ya da hüznün ağırlığıyla masum gözlerin ferini söndürebilir misin? Hangi bakirelik ölmez, ona yaklaşınca?

Durugörülü tende özsuyu uyuşur, sönmüş gözler de aşkın solgunluğunun derlediği bir sonbahar sunusunda tekrar parlar.

Havva Âdem'i lüzumsuz yetkinliğin uykusundan uyandırdığından beri, torunları da onun uyuşukluk giderme işini sürdürüyor ve bizi hâlâ yad-varlığa doğru ayartıyorlar. Odaklanmamış bakışları, belirsiz çağrılarının verdiği uçucu baş dönmesi, bulanık anlayışımıza yabancı kalabilir mi?

Hayat, cennetten yeni kovulmuş Âdem'in, kaybettiğiyle kendisini bekleyen mahvoluş sonsuzluğunun ölçülemezliğinin bilincine vardığı o teselli edilmemiş korku anının ebedileşmesidir. Hepimiz –hayatımızı yaşadıkça– bu acımasız anın umutsuz aydınlanışını tekrarlamıyor muyuz? İlk insanın mirası ilk umutsuzluğun ışığıdır.

Yıldızlar hançerlere dönüşeceği ve kalbim onlara doğru havalanacağı zaman, acılığın isyanı kubbelerin mavisine çizilmesin diye onu yeterince derin yırtamayacaklar. Her gök cisminde yokolmak, her yüksekliğe çarpıp ezilmek ve çürümüş yıldızlarda bir ölü barınağı inşa etmek isterdim, kürelerin büyülenmişliğinde tefessüh etmiş bir ceset için.

Hangi şarkı inmiş tene, hangi sesli mahvoluş sarhoş ediyor her hücreyi, ki hiç kimse ölüme doğru atılışlarında onları durduramasın?

Şu *övüngenlik* kelimesinde o kadar çok tanımlanamazlık var ki! Sanki Buda onu bir meyhanede kulağıma fısıldamış gibi.

Bir intihar, bir yad-intihardan daha çok iş görür.

O denli ahmaklar var ki, bir fikir beyinlerinin yüzeyine çıkabilseydi, yalnızlıktan dehşete düşüp intihar ederlerdi.

Nevrasteninin güzellikten zevk alışımızın organik sonucu olması gibi, baş dönmeleri de Mutlak'a olan eğilimimizi dile getirir. Ne bizi tutacak bir nesne ne dayanacak direkler ne de dalgın tenin yükünü yıkacak bir kerevet kalmış. Eklemler eriyor ve şeylerin adsız ebediyetine düşülüyor. Damarlar başka bir dünya seziyor ve artık ayakta olmanın gururunu barındırmıyor, bunun yerine Mutlak'ın içinde zevkle soluyorlar. Ruh da, dünyadan ve kendinden umudunu kesmiş halde, bedenin örneğini izliyor.

Hayatımın bir salkım söğüdün gölgesinde mutlu melekler tarafından anlatılmasını isterdim. Ne zaman bir yerini anlamasalar, yere eğilmiş dallar onların bilgisizliğini elemin meltemleriyle aydınlatırlardı...

Hayatımın akışı içinde beni en çok zenginleştiren şeyin ne olduğunu, hangi sınavdan daha güçlü ve daha yalnız çıktığımı bilmek isteseydim, ne aşk ne bedensel ızdırap ne anlaşıla-

mayanın karşısındaki korku ne de düşüncelerin sonu gelmez pişmanlığı tek başına bu içsel büyüyüşümün kaynağı olurdu; ama hepsi birden, evet, ve ölüm duygusuna sarınmış ve onda arınmış olarak. Bu duygu yoksa insan tersine büyür, kahramanlık veya tanrılaşma hâlesi vaadini boğarak. Fakat her solukta ölüm yeşerirse, acılarımızın semeresi el değmemiş bir olgunluğu saklar, son hedeflerine uyarlanmış hayat da mahvoluşa daha az yakın düşer. İnsan ancak çiçek açmış bir can çekişmeyle birlikte şakıyarak büyür. Ölüm duygusu ile hayatı Mutlak'ın suç ortağı yaparız: Böylelikle tazeliğini gidermiş olsak bile, bireysel sınırlara hapsolmuş halimizle, ne yapardık sınırsızın ayartısı olmasaydı? Ölerek kendimden fazlası olmuşumdur, verimli bir şekilde ölerek, rüyada ve kuvvette can çekişmesini yeşerterek. Niçin korkayım ki sona ermekten, bu sonu zaten öncelemişken, düşüncelerde olduğu gibi iliğine kadar sevinç içinde? Ya da ölümün mayalanmış olmayacağı bir hücre kalır mıydı?

Fakat bir hayatı öngörülerinin ötesinde zenginleştirmek de mümkündür. Ya daha hayatın ufkundan itibaren bir hastalık idiyse sonsuzluk? Yoksa nereden gelirdi üzgün kanın gururu?

Öyle kadın bakışları vardır ki bir sonenin hüzünlü yetkinliğini taşır.

Felaket olmasaydı, aşk doğanın "idare edilmesinden" pek de fazla bir şey olmazdı.

Her kokuda bir çiçeğin maddesel olmayan bir ağlayışı ağıt yakar, bize cenazelik bir yürek yırtılışı esinlediği zaman. Bizi sarıp içine alır, ölüm tedirginliği uzaktan gelen bir özsuyu gibi bizi kavrar ve ağır ağır, hazin hazin bedenin dinçliğinde yükselir. Ve hüznümüzde hangi gül inleyişi vardır, onu soylulaştırmak için?

İntihar yüklü kokular, sönmüş kalplere doğru geniş ve bulanık dalgalanan!

Ne zamandan beri melankolinin bizi doğadan ayırdığını bilsek bile, yine de bize ezelden beri yanımızdaymış, biz de onunlaymışız, hatta belki ondan doğmuşuz gibi gelir. Öldüğümüzde o sağ kalacaktır, sonu olmayan sönüşün menekşe rengi şiirini dokuyarak.

Hayatımın negatif ebediyet duygusu... Başlamadan ölmüşüm ben.

Kendimizi artık hiç de *insan* hissetmediğimiz ama yine de sevmeye devam ettiğimiz zaman, çelişki anlatılamaz, cehennemî bir acı içinde büyür. Aşk –iyi kötü– olduğu şey olarak varoluşun koşullarından türer ve erkekte, ancak tüm zaaflarıyla "beşeri"nin temsil ettiği hayat şekline ait olmak şartıyla, bir gerçekleştirme vardır. Kadın –o tam tekmil *beşeri* varlık– erkeğin düzeyine yükseltilemez, onun düzeyine ise hiç inilemez. O zaman onun yanında yaşanır ve onu beşeri-*olmayan*'la sarmalayarak acı çekilir. Ah, beşeri bir varlığı sevmenin bu saptırımı, artık insanlık halinin üstünde de altında da değil, *dışında* olunduğu için insan duyumlarına sahip değilken! Ve bize unutmayı sunduğunu sanan ama her şeyden uzaklığımızı bize teyit etmekten başka bir şey yapmayan kadın yanılsaması!

Toprak niçin bana acımayacakmış, beni yutmak, kemiklerimi ufalamak ve kanımı emmek için uçurumlarını açarak? Böylece, beni dağların ve denizlerin yükü altına atan karabasan da tamamlanmış olurdu. Dünyaların dibinden gökkürelerin nasıl çöktüğünü, göksel kubbelerin onu nasıl ezdiğini seyreden bir leş değil miyim ben? Hangi yıldızın altında ölmemişim, hangi denizin, hangi karanın? Ah, her şey ölmüş, en başta da ölüm! –Evren mi? Çürük bir azı dişinin dibinde hayaletler...

Bir vampir: kanımın son damlasını emen, sonra da hazin hazin şarkı söylemeye başlayan...

Her şey *çürüğe çıkarılmalı*, intihar bile.

İnsanlar bir mesleğe sahip olmak isterler. Sanki yaşamak bir meslek değilmiş gibi; hem de en zoru!

Ben dostsuz, Tanrı'sız ve cüzzamsız bir Eyüp'üm.

Ancak felaketimizi düşünce ve eylemle artırmak suretiyle, onda zevk ve ruh bulabiliriz.

Hakikat –her daha az yanılsama miktarı gibi– ancak başı belada bir hayatiyetin bağrında ortaya çıkar. İçgüdüler, artık hayatın yıkandığı hataların cazibesini besleyemediklerinden, boşlukları felaket bir durugörüyle doldururlar. İnsan, şeylerin katarını kavramaya başlar ve artık yaşayamaz olur. Hatalar olmazsa, üstünde dolaşılan ıssız bir bulvar olur hayat, tıpkı hüznün "peripatetiği" gibi.

Kafede –başka herhangi bir yerdekinden daha fazla– ancak Tanrı'yla konuşulabilir.

Bir tek, gecenin bey vakti kaldırımda ayak seslerimi işitirken *varolduğumu* hatırlıyorum.

Daha uzun zaman kalbime komşu olacak mıyım? Ne kadar süre *zamanımın* yanında yürüyeceğim? Ve kim sürmüş olacak beni kendimden uzağa?

Üzgün kadınların boşlukta kaybolan –ve ancak Kıyamet günü açılması gereken– gözleri...

Hayat rüyalaşana dek yüceltilmemişse, bir salaklık ve kabalık kıyametine benzer. Yad-gerçeklik katsayısı olmasa ona kim tahammül ederdi?

İntiharın soyluluğuyla tütsülenmiş düşünceler... Sanki bir azizenin elinden zehir içiliyormuş ya da kaybolmuş bir kadının razı olmuş ağzından günah solunuyormuş gibi. Neredesiniz ey gizli hastalıklar, [neden] çıkmıyorsunuz ölümcüllüğünüz ve acımasızlığınızla, dehşete ve yıkıma susamış bir kana doğru?

Tarihsel süreç adını verdiğimiz her şeyin kaynağı aşkta çekilen acıdadır. Âdem Havva'yla mutlu olsaydı, dünyada hiçbir şey değişmeyecekti. Şeytan'ın "Tanrı'ya benzer olacaksınız" ayartısı, aşkta çekilen acıda doğmuş insan yaratısı bizi tanrılığa bir adım yaklaştırdığı ölçüde gerçekleşmiştir. Mutluluğun tarihsel erdemi yoktur. Ne zaman ki bir insan aşkta Mutlak'ı bulmaz ya da onu hüsranda keşfeder, o zaman Tanrı küçülür.

İntihar eylemi zaten korkunç derecede büyüktür. Ama her gün intihar etmek bana daha da korkunç görünür...

Bir insanın hastalığı, söz dağarcığında "hayat" kelimesinin geçiş sıklığıyla ölçülür.

Fontenelle, yüzüncü yaşına az kalmışken doktoruna, "*Je ne me sens autre chose qu'une difficulté d'être*"[1] diyormuş.

1 Rumence metinde Fransızca: "Bir varolma güçlüğünden başka bir şey hissetmiyorum." –ç.n.

Başka pek çoklarının da yalnız ölüm döşeğinde değil, daha ilk tefekkür eyleminden itibaren aynı şeyi hissettikleri düşünülünce...

Varoluşun yükü, boğma noktasına kadar ağırlaştığı zaman taşınabilir olur. Izdırap ancak *işkence* suretinde tatlı gelir.

Benlik, önemsizliğinin bilincine vararak, yalnızlığın buharıyla birlikte uçup gider. Ne kalır o zaman, bireyleşmenin rastlantısallığından? Terk edilmiş bir şeytan kafatasına serpilmiş bir acılık özü.

ALTINCI BÖLÜM

İnsanın üstüne çöken dua etme ihtiyacı ve yine de birine hitap etmede güçsüzlük... Ve ardından: toprağa yatmada, onu deli gibi ısırarak ve tenin kuduz öfkesini veya negatif dindarlığını boca ederek.

Göğü gördüğüm zaman içimden onda erimek gelir, yere baktığımdaysa onun karnına gömülmek. Öyleyse, her ikisinin de ruhumda ve kalbimde çözünmesine niçin şaşmalı? Umutlarıma bir gök jeolojisiyle bir yer teolojisi arasında azap çektirdim.

Ne kadar isterdim yanağımı o huzurlu maviye yaslamayı, öğleden sonra bir ağaç gölgesinden bakıldığında gökte yeşermiş gibi görünen yaprakların yaptığı gibi!

Diogenes'in kalbinde çiçekler leş oluyor, taşlar gülüyordu. Sureti bozulmayan hiçbir şey yoktu: İnsan kendi yüzünü çirkinleştiriyordu, nesneler de sessizliği. Küstah doğa utanmazlığını cömertçe sergiliyor, ölümlülerin en durugörülüsü de bundan zevk alıyordu. Şeyler, onun bize samimiyetle hiçlik arasında daha derin bir bağ olduğunu öğreten delici bakışları altında bekaretini yitiriyordu.

Diogenes en samimi insan mıydı? Öyle görünüyor, zira hiçbir şeyi ve hiç kimseyi esirgememiş: Hatta hastalık derecesinde samimi, mademki bilginin *getirebileceği şeylerden*, hatta kinizmden bile korkmamış.

Onu ne dürttü de önyargı ve muaşeretin rehavetini silkeledi? Artık hiçbir şeyin onu görünüşün ve hatanın cazibesine bağlamaması için, neyi *kaybetmişti*? Akıl tek başına hakikatin cüretine ve kışkırtmasına varabilir mi? Kalp hâlâ hatada ve kanın hizmetinde direndikçe, asla. Fakat Diogenes'in kalbi galiba varoluşun ilginçliğinden koparılmış ve –henüz hiç görülmemiş bir şekilde– aklın beşiği, durugörünün dinlence ve nekahet yeri olmuş. Bir kez kan devreden çıkarılıp hayat acımasızca kontrole alınınca, hata nerede kendini gösterebilir, yanılsama nereden lezzet alabilir? Kinizm her şeyi çözen ve kiniğin seyircisi olduğu evrensel boşluktan gurur duyarak, kendinden başlamak üzere her şeye gülmeye, her şeyi küçümsemeye ve ayak altına almaya izin veren bu tahliyede çiçeklenir. Kinik –acıyarak ya da gülerek– bakar *hiçliğe*.

Diogenes'i varoluşun nazik, safdil ve sarıp sarmalayan cazibesiyle arasını felaket derecesinde bozmaya iten nedir? Ve böylelikle hayat için vazgeçilmez hatalara karşı suç işlemeye? Biraz daha azını borçlu değil miyiz hayata, elemle övündüğümüz o yanılsamanın? Bir mahkûmun kaderiyle doğmuş olsaydı bile duyarlı olması gereken mutluluktan ayrılarak, hangi tatlı yaşantıların kucağındayken kesintiye uğradı, hangi tesellisi eksik kaldı? Bir canavar bile mutluluğa belli bir eğilimle doğar ve mutluluk onu terk etse bile o eğilimi kaybetmez.

Hayatta kinizme erişmemizi engelleyen nedir, akıl bizi ona doğru itse ve mecbur etse bile? Bilginin en uç münasebetsizliğini sınırlayan nedir?

Yine verimli hatalar doğurucusu aşkı mı yardıma çağırmalı?

Aşkta atılan her adım bilgiyi ürkütür ve alçakgönüllülükle yanımızda veya gölgemizde yürümeye mecbur eder. Durugörünün azalması aşkın hayatiyetine işarettir.

Fakat *bir şey* araya girer de durugörüyü varlık gibi geniş bir alana boşandırırsa, aşk yenilmiş ve şapşallaşmış olarak geri

çekilir. Bu *şey* yanılsamalar çağında yitirilmiş –bir hatta belki birkaç– varlık olduğu zaman, bunu izleyen boşluk soğuk ve yıkıcı tinin acımasızca gelişmesine izin verir. Doğal olarak hiç kimse kinizme kayacak kadar durugörüye varis olarak konamaz, ancak hayat akıp gittikçe hüsranlar dünyayı saydamlaştırır, öyle ki sadece yüzeyden değinip geçilmesi gereken şey dibine dek görülür. Diogenes'in, aşkta tefekkürün yoluna mutsuzluğun karar verdiği devirdeki hayatını bilmiyoruz. Ama ne önemi var *kimi* kaybettiğini bilmenin, *neyi* kaybettiği ve bu kaybın insanı nereye götürdüğü pekâlâ bilinirken?

Ah, keşke Tanrı'nın elinde bir gözyaşı çeşmesi olabilseydim! Ben onda yakarsaydım, o da bende!

Tutku ve mutsuzlukla hayatın göreceliğini yenerek onu Mutlak'a fırlatırız. O da böylelikle gündelik bir Kıyamet haline gelir.

Ancak bulvarların ortasında ölüm kaygısına yakalanıp kafa karışınca yaşanan, kaderine razı bir yücelik vardır... Ya da ne zaman kendi kendimize, acaba hiç *varolduk* mu diye sorsak, Paris'in boz bulanık sokaklarında bizi yakalayan o muhteşem tedirginlik, yana yatmış eski evler buna can çekişmelerinin olumsuz yanıtını verdikleri zaman...

Yalnızlığı yenmenin araçları onu çoğaltmaktan başka iş görmez. Aşk, sarhoşluk veya imanla kendimizi kendimizden uzaklaştırmak isterken, ancak kimliğimizi daha derinden güçlendirmeyi başarırız. İnsan bir kadının yanında, içki şişesinde veya Tanrı'da daha fazla *kendisidir*. İntihar bile kendimize gösterdiğimiz negatif bir saygıdır.

Bize tinin duru ve el değmemiş kaldığını, fakat kan ve tenin kafayı üşüttüklerini haber veren ürperiş... Ya da akıl tüm ışığından yararlanırken, kemiklerin kafayı üşüttüğünü...

Yeter ki gökler çöksün, tinin yıkımından önce!

Aşk, hayatın meyillerini saf meltemler diyarına doğru süzen tapınmaya kıyasla, kaba saba bir uğraş gibi görünür. Bizim gayrimaddilik susuzluğumuzun kurbanı olan kadın haklı olarak kendini aşkta mutsuz sayabilir. Zira ona fazla şey sunmuyor muyuz: Mutluluk denen şu *az*'ı sinirlendiren bir fazlalık?

Tapınmanın, niçin mevcudiyetini namevcudiyeti kadar boş kıldığını o asla anlamayacaktır. Onun ne varolmaya ihtiyacı vardır ne bilmeye. Eros'ta yolunu yitirmiş o Mutlak ihtiyacını nasıl tatmin edebilir veya hafifletebilir? Tapınmada, *varolmadığı* ölçüde varolur, yüce yad-gerçeklik hevesimize bahane olarak.

Yüzeyimizdeki o Mutlak... adını kadın koymuşlar.

İnsan ancak denizin karşısındayken anlıyor, ölümün dalgaları karşısındaki direnişimizin altında saklanan şiir eksikliğini.

Şiir bayılma, terk ediş, cazibeye direnmeyiştir... Her cazibe ortadan kayboluş olduğuna göre, kim bulabilir bir tek coşturucu şiir? O bizi en yüceye indirir...

Sesten bir yıldırım halinde yoğunlaşmış müzikleri hayatın en baştan yeniden başlamasına sebep olabilecek kalpler vardır. Her kalbin kozmogonik teline dokunabilseydik...

Hüznümüzün öze ilişkin ikiyüzlülüğü: Bir elde bir zambak tutmak istenir, öbürüyle bir celladın başını okşamak. Şiirle suçun kaynakları aynı mı yoksa?

Hüzünde her şeyin iki yüzü vardır: Ne cehennemde ne cennette olunur, ne hayatta ne ölümde de, ne mutlu ne mutsuz da. Gözyaşsız bir ağıt, sonsuz bir ikircim. Zira o bizi öbüründen kovduğu gibi bu dünyadan da kovmuyor mu?

Hüzünlü... ezelden beri öyleyiz, şimdiden beri değil. Ezel, doğumumuzdan önceki dünya anlamına gelir; hüzün, bizim olmadığımız zamanın bir anısı olmasın?

Solgunluk, bedenin ruhu nereye kadar anlayabildiğini gösterir.

Göğün geniş yaygıları, lime lime olmuş bir kalbi yamamama yetecek mi? Yoksa yerinkileri de dilenmem mi gerekiyor? Sanki bu yaygıların gömülü doğmuş bir ruhtan başka örtecek bir şeyleri kalmış gibi!

Can sıkıntısı anlarında denize baktığınız oldu mu? Sanki dalgalarını kendinden iğreniyormuş gibi sallıyor dersiniz. Bir daha geri gelmesinler diye kovar onları; ama durmadan geri gelirler. Bizim için de durum aynıdır. Kendi kendimizden uzaklaşmak istediğimizde, kim bizi kendimize geri döndürebilir?

Kendini denize bırakma, tüm denizlerin boş çalkantısında dağılıp gitme arzusu, bu esrarengiz ihtiyaç, sonsuz can sıkıntısının verdiği tat olmasın, uzaklardan daha uçsuz bucaksız bir silinip gitme duygusuyla birlikte? Ne şarap ne müzik ne sevişme yaklaştırabilir insanı yırtılışın yumuşaklığına, boşluğumuz ve anlamsızlığımıza doğru yükselen ve bizi yokolma vaatleriyle teselli eden dalgalar gibi! Deniz: *Vaiz* kitabının bitmez tükenmez yorumu...

Mutlu bir insan o geniş deniz uzamlarında bir şey bulup şifresini çözer mi? Sanki deniz *insanlar* için yaratılmış da! Onlar için kara var, şu zavallı yer... Fakat felaketin nağmeleri denizinkilerle birleşip şehvetli ve yürek yırtıcı bir armoni yaratır, o da bizi ölümlülerin kaderinden dışarı fırlatır.

Denizin makamı ebedi bir ölümün, bitmek bilmeyen bir sonun, bir can çekişmenin makamıdır. Deniz ezgilerinin ölümcül ürperişini yakalamak için, nüanslardan hasta düşmüş bir kalbe ya da esrimenin inceliklerine hedef olmuş bir duyarlığa değil, sadece melankolinin sırlarına ve seslerine doğru bir eğilime ihtiyaç vardır. O zaman insan artık kimliğinden emin değildir; kendi içinde ve dışarıda yayılan denizler tarafından yutulmaktan kaçınmak için bir şekilde aklını başına toplaması, kendini durmadan güncellemesi gerekir. İnsan ancak dört duvar arasında kendine hâkim olabilir. Zira uzaklardan gelen çağrılar insanı varoluşun hesabından daha uzağa iter...

Deniz ancak onu içe bakışla geçmiş günler ve geceler boyunca, daha önce keşfetmiş olanlar için bir yokolma ayartısıdır... İnsan onu önünde görünce, ancak o gün ve gecelerin

uçurumunu doğrulamış olur... Denizin şeytancıllığı hoş kokulu bir azap, içimizdeki en derin şeyi çiğnemeden reddedemeyeceğimiz bir yıkım, diri tutulması gereken soylu bir çürümedir. Sonra kan denizin ritmine göre zonklamaz mı, melankolik kibri kendini devingen ve sonsuz mavi yaraya göre ayarlamaz mı? Bu uçsuz bucaksız ve akışkan ızdırap, gelsin tatmin etsin benim ölçüsüz acılara olan zaafımı, gidersin benzersiz felaketlere olan susuzluğumu! Denizler gazaba gelsin ve dalgalarını insan kalbine çarparak kırsın!

İnsan hiçbir yerde, deniz kıyısında olduğu kadar, dünyayı kendi ruhunun bir uzantısı gibi telakki etme eğiliminde değildir. Ve başka hiçbir yerde, basit temaşa yoluyla, dinsel ürperişi hissetmeye daha yatkın değildir. Mutlak'la harelenmiş, dolu dolu bir hayat her algıyı bir vahiy haline getirirdi; oysa bunu denizdeki günbatımlarının esininde gerçekleştirmeye kalkışıyoruz... Mont-Saint-Michel'deki o akşam çöküşünü, can çekişen o güneşi ve güneşten daha yalnız o kaleyi unutabilecek miyim acaba, sanki dünyanın bütün günbatımları beni önceden hissedilen, bir ara görülüp kaybolan hüzünlü bir ihtişama çağırıyorlarmış gibi? Ve ruhumda bu günbatımını taşıyarak Combourg parkında gezinti yapmak, büyük René'nin[2] can sıkıntısına layık olmaya çalışarak. Chateaubriand'ın özrünü kabul etmek için gerçekten Saint-Malo ve Combourg'da geçen bazı günlerin muhteşem yalnızlığını tanımak gerekir. *Mémoires*'ın[3] birkaç sayfası hariç biraz zor okunduğu bir gerçek, zira pek geniş olan retoriği bu genişliğe karşın özden yoksun. Yakarıp yakınmaları yeterince tefekkür edilmemiş, can sıkıntısı da yeterince özlü değil. Yine de onu sevmişsem, hayatının görkemli akışı yüzünden, içindeki boşluğu sanat mertebesine yükseltmiş olduğundandır.

---

2 Yazar Chateaubriand'ın ünlü melankolik roman kişisi. Pasajın devamı da bu yazarla ilgili. –ç.n.

3 *Mémoires d'Outre-Tombe* (Mezar Ötesinden Anılar), Chateaubriand'ın büyük eseri. –ç.n.

Kendi hiçliğinden yararlanmayı o kadar iyi bilmiş ki, can sıkıntısı kariyerinde biz ancak onun taklitçileri olabiliriz. Hiç olmazsa çocukluğunu geçirdiği odayı görmek ve her melankoli heveslisinin dindarca bir saygı göstermesi gereken Lucile'le tartışmalarının ne olabileceğini tahayyül etmek gerekir; bir Eflak köyünden çıkma bir ıssızlığın, yapayalnız bir şatoda doğmuş bir ıssızlığın cenazemsi saygınlığından ne denli uzak kaldığını kavramak için. Hüzünlü olmaktan ziyade *üzülmüş*üzdür, zira mutsuz kaderin gururunu değil, acı kaderin gölgelerini biliyoruz.

"Boş bir dünyada dolu bir kalp." Chateaubriand can sıkıntısını böyle tanımlarken yanılmıştı; kibri yüzünden yanılmıştı. Zira can sıkıntısında dünyadan fazla değiliz, tam onun kadar *az*'ız: Bu, iki boşluğun denkleşmesidir. Zira daha fazla olsaydık, kendimize daha çok dayanırdık, iç boşluğun ortaya çıktığı vicdanın seyrelmesini göze alamayacak kadar varoluşla dolu olurduk. Büyük gerilim halleri, esrimede olsun ızdırapta olsun, bizi can sıkıntısına karşı "su geçirmez" yapar; her ne kadar etrafımızdaki dünyadan direnilmez bir kendini beğenmişlik telkini gelebilse de.

Şeyler, daha yakından bakınca ancak yad-gerçeklikleri ölçüsünde sevilebilirler. Varoluşa ancak yad-varoluş katsayısı sayesinde tahammül edilebilir: Onun yad-varlık gizilgüçleri varlığı bize daha yakın kılar. Hiç, öze ilişkin bir merhemdir.

Böylece, kadına olan, tutkulu ızdırapla dolu marazi eğilimimizi daha iyi anlıyorum. O, hayata bizden daha iyi demir atmış olmakla birlikte, yad-gerçek bir şeyi de korumuştur: hayatı sarmaktan hoşlandığımız o buğulu şiirden ve cinselliğin ikirciminden yapılmış bir şeyi. Kadın, bir apaçık gerçeklik hariç, her şeydir. Gerçekleşmiş veya gerçekleşmemiş aşkta ızdırap da, kadının mevcudiyetinin anlaşılmazlığı kadar

tensel olan bir yetkinliğe yükseldikçe, daha fazla derinlik ve gariplik kazanır. Aşk ancak negatif olarak sonsuzdur: Dolulu-ğu ızdıraba dönüştürür. İnsan felaket ihtiyacını ancak erotik ürperişlere yüce bir ifade atfetmek için hisseder.

Ölüm fikri olmadan cinsellik korkunç ve alçaltıcıdır. Kadınların kolları mavilikten tabutlardır. Erotizmin ikircimi, dolu-doluluk, felaket aşırılık ve günbatımsal çiçeklenmeden oluşan o ölümcül telkinin kendisidir.

Kim, kendini denize veya onun anısına bırakırken, utanmamıştır aşk anlarını memnun veya kayıtsız geçirmiş olmaktan? Deniz her başarılmış işin önünde bir sitem gibi değil midir? Ona elemsiz gözlerle baktığımızda, onu geri çekilmeye mecbur etmiyor muyuz? Melankoli denizin uçsuz bucaksızlığına her an gösterilen saygıdır; yitik ve hülyalı bakışlarda deniz, kıyılarının ötesinde de devam eder ve okyanuslar hüzne doğru ideal akışlarını sürdürür. Bu yüzden o gözlerin artık *dibi* yoktur...

Kadınların ve gelip geçenlerin arasında, Tanrı olmak *zahmetine değiyor* mu değmiyor mu diye sorarak gezinmek ne kadar garip! İnsan, ebediliğinin yanılsamasını geviş getirir gibi şöyle der: "Sınırlarımın ötesinde hâlâ kendime hâkim olacak mıyım?" Gelip geçenlerse mırıldanırlar: "Ben krepdöşin severim."

Hastalığın güzelleştirdiği, acının iklimini ve durugörünün yitimini anlayan kadınların hâlâ olması ne şans! Tin, ızdırap mertebesine yükseltilmiş maddedir; kadınlar da acılara aç olduklarından tine katılırlar.

Masumiyet tinin zıddıdır. Aynı şekilde mutluluk da ve acı olmayan her şey de.

Bahçeler *pozitif* çöllerdir.

Artık düşünceyle de kalple de dünyayla mutabık olunmadığında, adımlarının ritmiyle kendi etrafında tur atmak ve varolan her şeyin gözyaşından yapılmış olduğunu unutmak için durmadan koşmak gerekir. Yoksa intiharın bahçıvanı olur insan.

Delilik, benliğin benliğe düşüşü, kimliğin keskinleşişidir. Bir kez kafayı üşüttün mü, hiçbir şey sınırsızca kendin olmana engel olamaz.

Hastalık: maddenin lirik evresi. Ya da belki daha iyisi: lirik madde.

Paradoks açıklanamaz, hapşırmanın açıklanamadığı gibi. Zaten paradoks da tinin bir hapşırığı değil mi?

Hüzün, ben'le hayat arasına sokulan tanımlanamazlıktır. Tanımlanamaz olan da sonsuzun kırılgan bir yaklaşık değeri olduğuna göre...

İnsan sevildiği zaman, sevilmediği zamankinden daha çok acı çeker. Terk edilince, kendini kibirle teselli eder; fakat bize açılan bir kalp için nasıl bir teselli icat etmeli?

Dağlar yalnızlıklarını göğe komşuluklarıyla, çöl ise serapların şiiriyle aldatır. Yalnız insanın kalbi ebediyen kendisiyle baş başa kalır.

Nereden gelebilir bu pis felakette ağnamak eğilimi, çamurda yuvarlanan mandalar ya da çöp çukurunda debelenen domuzlardan beter? Üzerine rüya veya gübre sıçramış bir tembellik...

Ve bunun hayatın bir kötü huyu değil, kaynağı olduğu bilinince; ve de nasıl, kadınların yanında tembelliğin bir ebediyet olduğu...

Göğün maviliğine –mavinin kendisine– ne zaman baksam, o anda dünyaya aidiyetim kesilir. Kim yatıştırıcı ilan etmiş, mahvoluşun en incelikli rengini?

Göğün görünümü başka türlü olsaydı, din olasılıkla yere bağlı olurdu. Ama mavi, bir kopuş, ayrılış rengi olduğundan, iman da dünyanın dışına bir sıçrayış olmuş.

Hangi nüansını alırsanız alın, mavi içkinliğin yadsınmasıdır.

Kendimden ne denli tedavi olursam, o denli kendime benziyorum. Melankoli bizi Ben'den muaf tutar, o kadar ki, onun *hastalığıdır*.

Ölümün "her şeyine" karşı hayatın "hiçbir şeyi" bir uçsuz bucaksızlıktır.

Azizler o kadar çok paradoks döktürdüler ki, kafelerde onları düşünmemek imkânsız.

Ölüm duygusu güçten düşürücü ve zalimdir; sanki bir kuğuyla bir çakal, kanın zehirli dalgalarında birlikte yüzüyorlarmış gibi.

Filozoflar okununca insan kalbi unutulur, ama şairler okununca ondan nasıl kurtulunur bilinmez.

Felsefe fazla *tahammül edilebilir*'dir; bu onun büyük kusurudur. Tutkusu, içkisi, aşkı eksiktir.

Şiirsiz gerçeklik bir küçülmedir. Esinden gelmeyen her şey kusurdur. Hayat, ondan da çok ölüm, esinlenme halleridir.

Her şeyin şiirden can çekişen kalplerde sönüp gitmesi...

Melankoli mi? Bir gülün can çekişmesine diri diri gömülmek.

Soylu bir hüzne takılmış, insanlarla ve dünyayla bağı çözülmüş haldeyken, ardında çiçekli bir can çekişmesini sürüklediği zaman, insanın kendiliğinden üreme yoluyla ebedi bir güzden doğduğuna nasıl inanmamalı?

İçimde, hülyalı ve başlangıçsız bir eylül dolaşır durur.

Can sıkıcı bir adam, can sıkıntısı çekmeye yeteneksiz bir adamdır.

Hayat, ölümden yapılmış bir ebedilik çıkarmasıdır, bireyleşme de sonsuzun bir buhranı.

Varlığa yönelik hiç kesilmeyen dikkat can sıkıntısının kaynağıdır. Varoluşun tine direnmemesi ne yazık! Bu işte, dikkatimiz yüzünden, Tanrı bile zararlı çıkar.

Hiçlik: mutlak dikkat.

Sevinç, saf varoluşun psişik refleksidir; ancak kendine yetenekli olan bir varoluşun.

Ölmek arzusu o kadar mutlak ve yetkinlik garantisi o kadar hataya duyarsızlık saklar ki, başarılamamışın prestiji ve hoş kokulu hataların çekiciliği sayesinde, yaşamak susuzluğunun cazibesi artar. *Kusurluluğu sevmek daha tuhaf değil* midir?

Garip olana yönelik tercih hayatı kurtarır; ölüm, apaçıklık denizine batar.

Hayatta, hatta ölümde bile, hiçbir büyüklük yoktur, sadece ebedi ve nötr olarak –Mont-Blanc gibi– göğe yükselen Hiçbirşey'de vardır.

Şizofrenik zirvelere bakarken: ancak göğe doğru yalnızlığın varolması ilginç.

Dağlar sonsuzluk değil, büyüklük duygusu verir. Sonsuzluk için deniz bize yeter ve de felaket.

Alp Dağları'nın mavilikle buluştuğu yerde bir kalbim olsun isterdim.

Melankoli beni dağcılıktan bağışık tutar. Dağları anlamaya *aşağıdan* başlandığında...

Gülümsemeyi bilmeyen kadınlar aklıma Cennet'in ortasında bir itfaiye bandosu getirir.

Sadece eczane hâlâ düşünceleri durdurabilir.

Uyanıklıkların zehri varlığımızı çürüttüğü zaman, güneşin altında onu incitmeden hiçbir şey yapılamaz. Belki de ölüm üstüne bir çiçekler diyaloğu hariç.

Önüne gelenin karşısında burukluk sergilemenin, sıradanlığın suratını paradoksun burgacında dağıtmanın ve doğanın sessizliğini çelişkinin tutkusuyla bozmanın şeytani gururu... Sadece tinin, yaprakları yolunmuş bir gerçekliğin üstündeki sefahat âlemi, unutuluşun sükûnetini delen ve her tazeliği

kirleten karanlık bir bakış açısı kalıyor. Öyleyse, kuğuların (bedenlere saçılmış ruhlar) tek gözlü görünmelerine (yan yan bakmıyorlar mı?); durgun bir göğün, ahmak bir beynin parlayan ikonasını uyandırmasına ve hayatın, bir ermişin muzipliklerinden daha komik görünmesine niçin şaşmalı?

Alpler'in selleri ruhumu yıkayabilse ve kalbimi serinletebilseydi! Ancak o zaman cahilliğin narinliğini keşfetmek ve derede tepede, denizlerde ve çöllerde, Âdem'in uykusuzlukla beni benden kovan ölümcül merakını sayıklamamaktan mutlu olurdum.

Hayatı boyunca günahın dramını yaşamak ve bazen kendini o kadar saf hissetmek ki, sanki kuğu kanatları sizi alıyor, Cennet can çekişirken baş ucunda bekleyen melekler adasına götürüyor.

Ama yine de ancak günah duygusunda insan kelimenin öz anlamıyla *insan* olur. Zira insan olmak, dünyanın ve kalbin her enlem ve boylamında kendini düşüş olgusuyla özdeşlemek demektir.

Her kim –noter olsun, dâhi olsun, çalışırken ve pozitif olarak yaratırken bile– *dibe doğru gittiğini* hissetmiyorsa, insan kaderinin özgüllüğünden bir şey anlamıyor demektir; felaketin, özsel kayışın, uçuruma doğru büyüyüşün direnilmez cazibesini bilmeyenler de kendilerine biçilmiş nihai duruma asla ulaşamamışlardır.

Sadece doğurgan batışın ayartısına yabancı olanlar *ölür*, yani hayatın her fırsatına hemen kapılmayanlar. Diğerleriyse her şeyi arkada bırakmışlardır, en başta sonu.

Durugörü: duyuları üçüncü şahıs kipinde algılamak.

İnsanlar genel olarak nesnelerdir. Bu yüzden Tanrı'nın "varolması" ihtiyacını hissederler. Nesneden "kendi"ne geçilince, Tanrı artık varolmanın veya varolmamanın ötesindedir. Tıpkı benim gibi, *kendini arayan* bir yad-gerçeklik olur.

Varoluş artık bir *hal*'den başka bir şey olmadıkça, dünyanın bağrında dengeye ulaşılamaz. Zira bu şekilde, durmadan, onunla ya mutabık ya bozuşuk olunur. Normal olarak, varoluş indirgenemezdir: öznelliğe uydurmaya veya uydurmamaya mecbur olmaksızın önünde bulunduğumuz bir direniş.

Dünyadaki dengesizlik, bilincin keskinleşmesinin ürünü, gerçekliği *nötr* tasarlama yeteneksizliğinden türer. Çabalarımız ne olursa olsun, [gerçeklik] onay verdiğimiz veya vermediğimiz bir *hal* olarak kalır. Bilincin öznel olarak vurgulanması varlığın özerkliğini azaltır: Bu süreçte yoğunluk açısından kazançlı çıkılır, gerçeklik ise aynı oranda mevcudiyet açısından zararlı çıkar.

Bilinç mi? Artık varoluşla düzayak komşuluk edememek.

Esrimede evrenin bütün noktaları ışımamızın merkezinde üst üste gelirken, terörde bizden eşit uzaklıkta bulunurlar, hiçbirimizin kayıtsız kalamayacağı şekilde. Dünya bize düşman olduğu halde, hiçbir şey bizi ondan ayırmaz. Esrime ve terör –o denli farklı şeyler– bizi eşit derecede dünyaya angaje ederler.

İnsanın, bunların nöbetleşmesinden şaşkına dönerek, sonunda "ben kimim, dünya kim" bilmecesini çözemez hale gelmesinin sebebi nedir? Hiçbiri için hiçbir şey nötr kalmamıştır; her şey olaya katılır, hiçbir şey *dışarıda durmaz*, hiçbir şey *nesnel* değildir.

Terörde, dünyanın ben'in negatif bir uzantısı veya bunun tersi olup olmadığı bilinmez; esrimedeyse, tek bir kaynaşıklık varlığın farklarını yuttuğundan, dolu doluluk kolay kolay nitelenemez.

Diğerkâm ısırganlar ve menuet dansına davet eden koca koca taşlardan bir dünya... ya da vodvildeki gibi birbirine sırıtan leşlerden...

Gerçeklik hayata çağrılmalı, ya da *yasaklanmalı*.

Tinin mevcudiyeti kolektif olunca, bir halkı kansız bırakır ve incelmekten hasta düşürüp çöküşe yaklaştırır. Bir ülkenin sonu, genel olarak, tarihin bir sürmenajından, açıklanabilir ve ölümcül bir bitkin düşüşten gelir. Yunan'ın ve Roma'nın tam olgun çağlarındaki soylu zayıflıkları dairesel bir kader ve dünyada eşi olmayan bir aşırılığın yüksek kefareti fikrini akla getirir. Yaratı dolu bir geçmişin bedeli hayatiyetin ızdıraplarıyla ödenir ve hiçbir şey burukluğun sonsuzluğuna açık, durugörülü bir yaşlılıktan daha etkileyici değildir.

Fakat bazı halklar tin fazlalığından batmaz, ya da doruklara ulaştıktan sonra *iyileşirler*. Resim sanatı pekâlâ Alman müziği kadar eden Hollanda: Serinkanlılık içinde yozlaşmadı mı? Tarihsel tepelere yükseldikten sonra, kanı "düştü" ve insanlar solgunluğa... tereyağını tanrılaştırmayı tercih ettiler. İsveç, refah içinde karaya oturmuş, ölmekte değil mi? Kim engel oluyor bunların, günbatımı evrelerinde şanlı şanlı kurumalarına? Ve nasıl varolabilir kadersiz ülkeler, "tarih"in ardından gelen o kansızlık korkusuyla? Evrensel oluş sadece kendilerini esirgemeyen, kaderlerini tartmayan, ama zafer alaylarıyla acımasızca can çekişmeye yönelen halkları elde tutar.

Yaratmanın tehlikeleri, ülkeler kadar bireyleri de tinden uzaklaştırır. Bunlar sağlığı tercih ederek doğaya karşı çıkarlar.

Çiçekler solmamak için mi kokularını korurlar? Koku bir çiçeğin tarihidir, tinin bireyin tarihi oluşu gibi. Solmayan halklar hiç yaşamamışlar demektir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Zaman bazen o denli okkalıdır ki insanın başını ona vurarak kırası gelir.

Oluş beyinde pıhtılaşmıştır, varoluş da günahın rengini alır.

Bireyselleşme, bir yalnızlık orjisidir. Varlık'a veya Hiçbirşey'e doğru, bir kurtuluşa doğru geri gidiş; umuttan yoksun olarak.

Buda, ne de olsa, fazla safdilmiş...

Büyük yalnızlıklarda, insan boğazına bir cinin sarıldığını sanır, Tanrı'nın zalimce zevki için.

İşte bu yüzden, tin o zaman bir sorumsuzluk ilahiyatı dokur.

Bilgi, aşkın hayati hatasını öldürür, akıl da hayatı kalbin yıkıntısı üzerine kurar.

Her durugörü kanın bir molasıdır.

Dünyadan el etek çekmek için yaşlılığı, hastalığı ve ölümü *görmüş* olmak gerekir mi? Buda'nın jesti apaçıklığa fazla saygı oluyor... Onun vazgeçişinde *paradoks* eksik. İnsan haklı

olduğunda hayatı terk etmenin hiçbir erdemi yoktur. Ama içsel uyumsuzluğun içinde yaşamak; ve yalnızlığa karşı delil öne sürmek! Buda'nın yolu ölümlülerin boyuna göre açılmış... Düşünür-prensin ruh dinginliği, dünyanın nasıl onun gördüğü gibi görülebileceğini ama yine de önemsizliğin sevilebileceğini asla anlayamazdı. Buda da bir öğretmen miydi yoksa? Vazgeçişlerinde fazla sistematiklik, burukluklarında fazla nedensellik var. Hiçliğini ölümlüler arasında gezdirenin şaşkınlığını kesinlikle mahkûm eder ve dünyanın boşluğunda nasıl hâlâ hayata gülümsendiğini anlamazdı. Zira o, felaketin kimi doruklarını tanımadı: *Teselli edilmiş* olarak yaşadı ve öldü. Hayatın ölümcül ayartısına, varoluştaki hiçliğin ve her an yanı başındaki güçlendirici Nirvana'nın baştan çıkarıcılığına yabancı her insan gibi.

Bütün düşünceler kanda boğulduğu zaman, insan kendini filozofken kalbin avukatı olmuş bulur.

Durgun bir göğün huzurlu sonsuzluğunu seyrederken: Hâlâ kötülüğün varolması mümkün mü? Ve sonra ruhunu maviliğe batırmak, ancak rüyanın bizi kötülüğün ebedi serinliğinden uzaklaştırabileceğini keşfetmek için: oluş'un negatif sarhoşluğu.

Gök insanlardan önce geldi, şiir de her şeyden önce "varoldu". Mavi enginlere doğru kaçamak bir bakış bile hezeyan kaynağı iken bunlar nasıl arkada kalabildi? Gök bizi önceledi, ama şairler işe karışmasaydı kendi içine kapanacak, bize de, insan bakışı denen o şiirin deniz kazasından teselli bulmak için, birbirimizin gözlerine –göğün enkazlarına– bakmak kalacaktı.

Hayat sevgisiyle birlikte hiçlik bilinci mi? Bir bulvar Buda'sı...

Bir fikir bir zevki söndürür ve bir şehvet yaratır. Refleksleri uyutarak tefekkürleri uyandırır. İnsan ancak hayat durduğu zaman düşünür.

Bir varlık, varoluşta tabanını bulamadığı zaman, Kötülük'le karşılaşmış olur. Tüm boşa çıkmış edimler bundan türer ve Kötülük, oluş'ta içkin olduğundan tüm varlıklar onunla birlikte mücadele etmek zorundadırlar.

Tanrı da, kendi tabanında oturmadığı ölçüde, kendi halinin dışına çıkmış olmak sıfatıyla, Kötülük'ten pay alır. Hem ayrıca, Büyük Başarısız değil mi o zaten?

Âdem'den beri kaderini arayan insana gelince, Kötülük'le mücadelesinden bir onur, bir haysiyet edinmiştir. Başarısızlığında iç rahatlatıcı ve kahramanca bir şey vardır; varlık olarak mevcut olmadığından, varoluşta hiçbir *yeri* olmadığından, "hal" yokluğundan kendine bir "insanlık hali" yapmıştır, öyle ki henüz kimse insanın bir şey mi, bir hiç mi, yoksa bir *herşey* mi olduğunu söyleyememektedir.

Bir hayvanın veya bir Tanrı'nın ne olduğunu hepimiz biliriz. Her halükârda bunlar "var"dır. Fakat insan öyle değildir; çünkü dünyalar arasında bir irtibat memuru değil midir o? Ha, acaba öyle mi gerçekten? Bu "acaba" tam da Kötülük'ün tanımıdır.

Tanrı'yı radikal biçimde kurtarmaya kalkan "ciddi" bir teolojide, Kötülük tatmin edici bir açıklama bulamaz. *Teodise* bu özsel engel önünde yetersiz kalmıştır.

Kötülük'ün varolması Mutlak-Güçlü'yü havı dökülmüş bir Mutlak yapar. Oluş, gizemini ve gücünü kemirmiştir.

Kötülük ancak... laik bir Tanrı ile bağdaşabilir.

İnsan, sınırlarını nereye dek genişletebileceğini, onların nereye dek gidebileceğini bilmez. Bireyleşmenin kaçınılmaz kaderini her an unutur ve tüm gördüklerimizden ibaretmişiz gibi yaşarız. Bu yanılsama olmasaydı, ne yaparsak yapalım, sınırlarımızı keşfederdik.

Fakat bireysel bilinç dünyada bizi hareketsiz kılardı, zira bize övünmenin kolay olmayacağı bir yer bulurdu acımasızca; böylece sınırlarımızı bilmemek yüzünden kaybolduk, ama belki bilseydik daha da kaybolmuş olurduk.

İnsan, kaderini yoklaya yoklaya bulmaya çalışır, bulamadığı için gururlu ve üzgün olarak. Sadece felaket, bireyleşmenin küçüklüğünü açığa çıkarır; zira teselli umudu olmaksızın kafamıza sokar ki, her şeyde sınırlıyız, en başta da kendimize...

İnsan üzerine tefekkür etmemiş düşünürler, bilim uğruna acı çekmenin ve her düşüncede kendi mahkûmiyetini imzalamanın ya da heyecanlarını kibirli bir hüzünde yatıştırmanın ne demek olduğunu bilmezler.

Antropoloji, zoolojiyle psikiyatrinin karışımıdır. Sadece çiçeklere bakarak bile ütopyalar inşa edilebilir. Cennet botaniğin bir eklentisi değil mi?

Şehvet bizi dünyadan çıkarır, sırf duyulara seslendiğinden dinsel bir nüanstan yoksun kalan zevkten farklı olarak. Hiçbir şey göğü bize, onu unutmak istemenin ürperişlerinden daha fazla hatırlatmaz.

İnsan sadece ölümle, varoluşun karamuğu olmaktan çıkar, çiçeklerin saf hastalığından bir şeyler kazanır. Ve düşüncelerin, tenin narin bir günbatımından çıkışıyla aynı şekilde, çiçekler de maddenin hülyalı bir kansızlığında büyürler.

İnsandaki sarsılmazlığa inanmak için, içe bakışta yeteneksiz olmak ve tarihi bilmemek gerekir. Sadece psikologlar ve tarihçilerin "ideallere" burun kıvırmaya hakları vardır.

Hayatiyetin ara boşluklarında hiçbir şey meydana gelmez, hiçbir şey "olmaz". Zamanı arzu yaratır. Bu yüzden iç boşlukta istekler sustuğu zaman, iştahın çölünde ve kanın dilsizliğinde, birdenbire zamanın devasa yokluğu, akışı yanılsamasıyla birlikte, ortaya çıkar. Eski bir katedralin saati gecenin içinde saatleri vururken, vuruşları zamanın dünyanın dışına kaçmış olduğunu bize daha da acıyla anlatır. O zaman enginlik, ruh ve bedenimizin gömüldüğü anın ebedi iç çekişi olur.

Yalnızlığın ürpertilerinde, insanı dünyanınkinden farklı bir tözden yapılmış olma duygusu istila eder. Öne sürülmek üzere bulunabilecek itirazlar ne olursa olsun, pratik olarak,

bu acılı ve indirgenemez yalıtılmışlık çiğnenip geçilemez. Diğerleri itiraf edilemeyen bir hatanın kurbanlarıymış, varoluş da bizim yoldan çıkma tutkumuza adanmış bir boşlukmuş gibi görünür. İçinde neyi besleyip büyüttün ki varoluş artık seni içeremesin? Sonsuzluğu yüzünden varoluşla mutabakatı bozulmuş, devasa ve deli bir ruha ebediyet fazla küçük gelir. Ne gelebilir ki ona, dilsiz olmuş bir dünyadan?

❁

Bir düşünce denizleri kurutur ama bir gözyaşını kurutamaz; yıldızlara gölge eder, ama bir başka düşünceyi aydınlatamaz: teselli yokluğundan bir hâle.

❁

Durugörü, yanılsama yokluğu gibi, hayatiyetin azalmasının sonucudur. [Bir şeyin] *bilincine varmak* hayat doğrultusunda gitmez; bir şeyle birlikte *açık ve net olmak*, daha da beter. Varolduğumuzu bilmediğimiz sürece varızdır. Varolmak, yanılmak anlamına gelir.

❁

Varoluş bize tahammül edilebilir gibi geldiğinde, her şair bir ucube olur. (Şiir daima en *uçtadır*, ya da yoktur.)

❁

Kemiklerin kederden gıcırdamaya başladığı ana kadar insanız... Ondan sonra, bütün yollar önümüze açılır.

❁

Ölüm arzusu olmasaydı, kalbin vahyini asla almazdım.

Parmaklarımı bir mandolinin perdelerinde gezdirir gibi kaburgalarımın üzerinde gezdirirken, ölüm duygusu ölümsüzlüğün suretini alıyor.

Hiçbir şey bana her şeyi söylemediğinde, ruhun boşluğunda duyular ateşlenir. O zaman, kadının hiçliği dünyanınkinden artakalır.

Yaşamak için ne kadar az delil bulunursa, hayata o kadar çok bağlanılır. Zira ona gösterdiğimiz sevgi ancak saçmalığın gerilimiyle değer kazanır.

Ölüm, her şey ondan yana olduğundan, artık ikna etmez oldu: Aklın desteği ona ölümcül bir darbe vurdu.

Delil yokluğu hayatı kurtardı: Böyle bir yoksulluk karşısında nasıl soğuk kalınabilir?

Bir bulutun yaşamöyküsünü yazmak insan hakkında bir şey söylemekten daha kolaydır: Ne denebilir ki, hakkındaki her şey *yerinde* iken?

Biraz hoşgörülü bir yaklaşımla, Tanrı bir tanıma sığar, insan sığmaz. Ona her şey uygulanır, her şey yakışır, hem olan hem olmayan her şeye yakıştığı gibi.

Tembellik, tenin bir tür kuşkuculuğudur.

İfade edilen bir fikri kanıtlama, öne sürülen delilleri her yandan gözleme ihtiyacı, zihinde bir anemiye, akılda ve genel olarak kişilikte bir belirsizliğe alamettir. Bir düşünce bizi kuvvet ve şiddetle esir aldığı zaman varoluşumuzun özünden fışkırıyordur. Onu kanıtlamak, delillerle kuşatmak, onu zayıflatmak ve kendi kendimizden şüpheye düşmek anlamına gelir. Şair veya peygamber kanıtlama yapmaz, zira düşünceleri varlıklarıdır; fikirleri varoluşlarından ayırt edilemez. Yöntem ve sistem tinin ölümüdür. Tanrı bile fragmanlar şeklinde düşünür, ama mutlak fragmanlar şeklinde.

Ne zaman bir şey kanıtlanmaya çalışılsa, düşüncenin dışında konumlanılmış olur: üstünde değil, *yanında*. Filozoflar fikirlerine paralel yaşarlar; akıllı uslu ve sabırla onları izlerler ve bazen rastlaşsalar da hiçbir zaman *içinde* olmazlar.

Izdıraptan, ölümsüzlükten, gökten ve çölden nasıl söz edilebilir; ızdırap, ölümsüzlük, gök ve çöl *olunmadıkça?*

Düşünür, dediği *her şey*[in kendisi] olmalıdır. Bu, şairlerden ve yaşayarak hissedilen zevk ve elemlerden öğrenilir.

İçerideki boşluk, sessiz bir müzik, söylenmeyen bir şarkı gibidir. Sessizlik dalgaları gizlice bizimle dünyanın arasına sokulur ve bizi yaşamanın ortasında hayattan, ölmenin ortasında ölümden ayırır. Varlığın ruhu bizi hangi elemli yükselişe yönlendirir? Niçin her yaklaşımda bir yerimiz ağrıyor, niçin uzak olan her şeye solunumumuz hızlanıyor?

Nerede zangır zangır titreyen kemiklerini saran zalim kollar, dehşetin sevgili ve şehvetli tesellisizliğini beslemek için kulağını sarhoş olmuş bir kalbe dayadığın zaman?

Gözlerim kapanıp sınırlarım dünyanın sınırlarına dek yayıldığında, hangi dinleyiş ufukta, gizemli bir şekilde, bir deli çocuklar korosu algılar? Bir yaz ikindisinin müstereddit ebediyetinde, bir yumurcağın kesik kesik gelen sesi, bizi bir bunağın duasından veya intihar etmiş birinin geri alınamaz tebessümünden daha fazla rahatsız eder.

Bir düşünürün, kendisiyle hayattan daha fazla çelişmeye hakkı yoktur.

Sadece şair, matematikçi veya general olmanın hiçbir anlamı yoktur.

Belki de kadınlar sırf esini zenginleştirmek için varlar, belki de –daha ötesi– dünya da şiir için bir bahaneden başka bir şey değil.

Şairler ne göğü ne de yeri, yalnızca melankolilerimizde mevcut bir tür art-dünyayı şakımışlardır.

Bir bahçede şiir: *devlet içinde devlet.*

Başıboşluk münhasıran fizyoloji alanına giren bir melankolidir.

Sesi kısılmış bir çağlayan, normal olarak ruh denen şeyi pek iyi temsil eder...

Tanrı, benim sonsuz Müzik ihtiyacımı tatmin girişimimden başka bir şey olmayabilir mi?

Gizemi, müziği ve şiiri seven kişi zorunlu olarak erotik yaratılıştadır; şehvetsever ve "rafine" biridir ki, aşkta tam bir tatmin bulamadığından hayatı aşan zevklere başvuruyordur. Aşkta mutlağa ulaşılabilseydi, kalıcı zevklerin peşinde koşmanın ne anlamı olurdu? Bu ihtiyaç duyulmazdı ve bunlar ancak soyut olarak ilgi çekseler bile, sürekli ve yoğun bir tutku uyandıramazlardı.

Amacına ulaşmış aşkta –ona özgü tüm kabalıklarla birlikte– başka dünyalara duyulan özlemi yaşarız, eğlence veya bahane olarak. Öyleyse müzik, gizem ve şiir nasıl hayatın tözü haline gelebilir?

Dünyanın dışına sıçramak bireyleşmede bir fazlalık gerektirir. İnsan türünün dolaysız, meşru ve mecburi aşkının yerini alan her şehvette olduğu gibi...

Bir kuvveti hastalıksız tasarlamak mümkün değildir. En tehlikeli insanların, sağlıkları sallantıda olanlar olması anlamlıdır.

Tarih, durmadan nabızlarını sayan adamlar tarafından yönetilir.

Hastalığı tanımlayan unsurlar: bilinç fazlalığı, bireyleşmenin zirve yapması, organik saydamlık, zalim durugörü, "yetersizlik"le orantılı enerji, bir solunum olarak paradoks, refleks halini almış vejetatif din duygusu, "ciğerlerden" fışkıran kibir, tenin yaralanmış boş gururu, melek nezaketi ve cellat canavarlığı.

Her hasta Cennet'in kapısında dilenen bir Tanrı gibidir. Zaten, sanki hücrelerinin her birine bir paradoks sızmış gibi değil midir? Hastalık, dokuların esinlenmişlik durumu, tenin yüceliğinin bir deliliği, kanın emperyalist bir pathos'udur.

İnsan kısmen veya tamamen hastalandığında, doğanın düşünmeye başladığı izlenimine kapılıyor: negatifin azami pozitifliği, "ciğerlerin" ruha yönelik özlemi, maddenin diyalektik gayreti, dolaysızın soyut uygulaması.

Hastalık olmasaydı, her zaman Cennet'te olunurdu. Patoloji, doğanın deha halleriyle ilgilidir.

Sağlık bir yoğunluk eksikliğidir. Hastalık korkusu, hazırlıklı olmadığımız ve bizi korkutan (çünkü biz dengenin tarafsızlığına alışığızdır) dolu doluluğun önünde hissettiğimiz kafa karışıklığından ibarettir; oysa hastalık Hiçbirşey'liğin yakınlığıyla artan bir kuvvettir.

Müzikal olmayan her şey görünüş, hata veya günahtan ibarettir.

Oh! Keşke ölümün buharları melankolik bir şekilde göğe yükselseydi, hareketsiz bir yıldızı sesli bir ilahiyle sarıp sarmalamak için!

Tüm hayatı sesli bir denizde çözdürmeyi başardığımızda, artık sonsuzluğa karşı hiçbir yükümlülüğümüz olmayacak.

Bazı müzikler sizi o derece mutlak bir büyülemeyle istila eder ki, intihar edenler bile acemi heveskârlar, deniz gülünç, ölüm sıradan bir olay, felaket bir bahane ve aşk bir mutluluk

gibi görünür. Hiçbir şey ne yapılabilir, ne düşünülebilir. O zaman insan kendini bir iç çekişte mumyalamak ister.

Wagner gölgenin tüm sesli özünü sıkıp çıkarmış gibi görünüyor.

Müziği gerçekten seven onda bir sığınak değil, soylu bir felaket arar. Evren de onun yırtılışı için yükselmiyor mu?

Düşünceler gibi müzik de hayatın boşluklarına yerleşir. Taze bir kan ve pembe bir ten sesli ayartılara direnir, onlara yer yoktur; fakat hastalık onlara yer açar. Hayatı kemirdikçe, Mutlak da ilerleme kaydeder. Ölümün sonsuzluğunda içimizdeki her şeyin erimesi, maddenin sınırlarını yitirmesi, sesin ve ölümün istilasına serbest alan açmak için hudutlarımızı kırmamız aydınlatıcı değil mi?

Her birey kendi içinde çeşitli derecelerde bir kaos nostaljisi taşır ve bu müzik sevgisiyle ifade edilir. Evrenin saf "gizilgüç" hali de bu değil mi? Müzik *her şeydir* –dünya hariç.

Hastalık: Mutlak'a gönülsüzce erişme.

Durugörü günlük varolma günahının bir refleksi, bilgi de nostaljinin bayağı bir biçimidir.

Bilgiyle lekelenmemiş bir ruha hayat nasıl yansırdı? Bunun yanıtı kolay olurdu, geçicinin ebediyet olarak yaşanmasına nasıl izin vereceği, meleklerin nasıl yapıldığı veya salaklığın iç manzarasının nereye kadar gidebileceği bilinseydi.

İnsan Tanrı'da, Paris'te bir tavan arasında olduğundan daha yalnızdır.

Düşünceler tutuştuğu zaman düşünebilseydik! Ama beyinden dumanlar çıkar, kalpten kıvılcımlar saçılırken, hangi fikir oluşabilirdi ki?

Ölümün kendisi değil, nostaljisi arzu edilir, çünkü yaşama tiksintisinin sonuna gelinmemiştir ve varolma hatasından hâlâ gurur duyulmaktadır.

Fakat ölmek nostaljisi duyan artık kendini ne hayata ne de ölüme ayarlayabilir. İkisi de korkunçtur. Şehvet ancak bu nostaljide... ölmenin acı-tatlı ikircimini oluşturan bu ürpertili huduttadır.

Ne zaman gözlerimi göğe diksem, içimdeki sonsuz kayıp duygusunu bastıramam. Maviliğe karşı haçlı seferine çıksak mı? Nasıl bir enerjiyle giderdim, büyük pişmanlığın rengine gömülmeye!

İçimde sonbaharlar tutuştu ve kalbim de tersine döndü.

Ölümün uzun ve uçucu şarkısı beni bir ebediyet köpüğü gibi sarıyor. Sonun ayartıcı uyuşukluğunda, Tanrı'nın müzikal denizlerinde taçlanmış bir enkaz, ya da O'nun kalbinde uçuşan bir melek oluyorum.

Hayatı fazla sevdiklerinden, Yahudilerin şairleri yoktur.

Felaketin eflatun tadı...

Gecenin bastırışında bir sanrının güzelliğinden bir şeyler vardır.

Yeni zamanlar büyük sonların duygusunu o denli yitirdiler ki, İsa bugün yaşasaydı bir kanepenin üzerinde ölürdü. Bilim, yolunu şaşırmayı gündemden çıkararak kahramanlığı küçülttü, Mitoloji'nin yerine de Pedagoji geçti.

Oluş, varlığın içkin bir arzusu, nostaljinin ontolojik bir boyutudur. Bir dünya "ruhu"nun anlamını bize anlaşılabilir kılar.

Oluş'un sırlarına daldığımızda, niçin patetik bir ürpertiye ve dine yakın bir tedirginliğe kapılıyoruz? Oluş, Tanrı'dan uzağa kaçış olmasın sakın? Yürek yırtıcı yürüyüşü de O'na doğru dönüş? Mümkündür, zira zaman bütün anlarında

Mutlak'ın ardından hasretle inler. Nostalji, insanın kendi kaderini saptayamayışını daha dolaysız ve daha dramatik ifade eder. Aşırı gelişmiş "oluş"tan, istikrarsızlığı içinde kendi halinin hiçliğini tadar. Sanki bütün zamanla birlikte "acele ediyormuş" gibi değil mi?

"Varolan" her şey bana acı vermeseydi, varolmaya nasıl dayanabilirdim? Ve acının balsamik fazlalığı olmasaydı, yaşamak cezasına kim dayanabilirdi? Ancak, zulme uğramış ve ezilmiş olarak, ölümsüzlüğe, ölmenin ebediliğine (ki *hayat* da denir buna) doğru cenazelik bir atılım içinde keyfimize bakarız.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ölmek arzusu bazen sadece kibrimizin inceliğini ifade eder: Geleceğin öldürücü sürprizlerine hâkim olmak, onun özsel felaketine kurban gitmemek isteriz.

Ölüme ancak ölmek arzusunda üstünüzdür, zira ölümümüzü *yaşayarak* ölürüz. Ölümümüz içimizde, kendi sonsuzluğunda safa bulduğu zaman, son an artık ezgili bir sesleniş olur. İnsanlarda, kalbini ölümün şehvetli tükenişine sunmamak bir gurur eksikliğidir. Onu ancak sönerek durmadan söndürürüz kendiliğinde, [ancak böyle] sonsuzluğunu indirgemiş oluruz. Her kim ölmeden önce ölümün ülfetini tanımamışsa, aşağılanmış olarak bilinmezin içinde yuvarlanmaktadır. O, boşluğa *atlar*; öte yandan biz de, ölmenin dalgalarına kapılıp kendimize gider gibi ölüme doğru *kayarız*.

Ölümün tadı bilinince, bunu hiç bilmeden yaşanabilmiş olduğuna... ya da vaktiyle can çekişme manzaralarının tatlılığından gözler kapalı geçilmiş olduğuna inanmak imkânsız olur. Ne garip bir uyarılmaya sebep olur, sönüp gidişin tomurcuklanmaları ve bitmez tükenmez inleyişlerin yayılması! Günbatımlarında daima genç, sonlanan tarafından takviyeli, hayat yeterince geniş olmadığı için ölümün enginlerinin peşinde koşarak ve yaşamanın gürültüsü usulca gelen sonun rüyasını bastırmasın diye nefesini tutarak...

Öylesine melankolik bir hareketsizlik gösteren güz ikindileri olur ki, hiçbir ürperiş ebediyetin yokluğu üzerinde taş kesilmiş tebessümü artık canlandıramadığından, solunum zamanın yıkıntısı üstünde durur. O zaman ben post-apokaliptik dünyayı anlarım.

❁

Tanrı'da, *insana karşı bir tedavi yöntemi*'nden fazla bir şey görmemek gerek.

❁

Aşkın acılarından onları müzikte çözündürerek kaçınabilir insan. Böylece, bu belirsiz enginlikte yakıcı güçlerini yitirmiş olurlar.

Tutku fazla yoğun olduğu zaman, Wagneryen kıvrılmalar onu sonsuza dek gerer, erimiş azap da kendini tam bir çözünmenin buharlarında sallanmaya bırakır ve güze ulaşmış olarak, bir ezginin çölüne uzanılır...

❁

Wagner –sonsuz tamamlanamamışlığın müziği– Paris'in mimari ve külrengi iç çekişine uyar. Burada taş, özleyiş ve arzularla dolu müzikal bir günbatımı saklar... ve sokaklar birbirlerine, acı çeken bir göze hiç de yabancı kalmayan sırlarını itiraf etmek için buluşurlar. Ve Paris'i örten mavilik, buharları sesler olarak yoğunlaştırmış göründüğünde, Wagneryen motiflerin gümbür gümbür gelen dalgaları gökle buluşur.

❁

Bir katedralin ruhu, taşın yukarı doğru atılımında inler.

Zamanın parmaklarının arasından kayıp gitmesine izin veren eller tarafından okşanmak isterdim...

Ya da arkamdan, alevler içinde bir Cennet'ten oyulmuş gözler tarafından ağlanmasını...

Gittikçe daha emin oluyorum ki, insanlar *nesnelerden* ibaret: iyi veya kötü. O kadar.

Peki ben, üzgün bir nesneden fazla bir şey miyim acaba? İnsanlar *arasında* yaşamaktan değil, *insan* olmaktan muzdarip oldukça, ne hakla bunaltımız zirve yapılmalı? Kendinden utanan bir madde, o halde de madde olarak kalır... Ama yine de...

Tin sussa bile kalp niye çarpmaya devam eder?

Ya gözlerin buğulu yeşili neye doğru açılıyor, kan kör olduğu zaman?

Hangi soğuk sis geçiyor ciğerlerden, hangi duvarlar yıkılıyor tende?

Ya kemikler, gökte neye doğru uluyorlar ve niçin gök hiçe doğru apar topar giden hüznümün üzerine böyle çöküyor?

Ve hangi boğulma çağrısı düşüncelerimi durgun sulara doğru itiyor?

Tanrım! Hangi ipin üstünde yükselebilirim sana doğru, bedenimi ve ruhumu senin kayıtsızlığına çarparak ezmek için?

İnsanlar kendilerinde değil, başka bir şeyde yaşarlar. Bu yüzden birer uğraşları vardır; zira her anın boşluğunu ne yapacaklarını bilemezler. Sadece şair kendiliğinde *kendisidir.* Zaten şeyler de doğrudan kalplerinin üstüne düşmez mi?

Gerçekliğin, kendisinin içinden soluk aldığı duygusuna veya yanılsamasına sahip olmayan, şairane varoluştan hiçbir şeyin farkında bile olmaz.

Kendi benliğini evren olarak yaşamak: Şairlerin –özellikle *şairane ruhların*– sırrı budur. Böyleleri –garip bir hicap duygusuyla– duyuları sanki sessizce tavlamaya çalışırlar; sınırsız ve ifadesiz bir büyülenme, şiirlerin altına gömülmemiş hülyalı bir ölümsüzlük olarak, sonsuza dek süregitsin diye.

İçsel şiiri ve kalbin melankolik "efkârını" şairlik yeteneğinden daha iyi öldüren yoktur. Ben de hiçbir zaman yazmadığım tüm dizeler sayesinde şairim.

Kendini kendine saplantı yapmış biri olarak, şair bencildir: bencil bir *evren*. O üzgün değildir, fakat bütün dünya onda üzülür; kaprisleri kozmik bir türüm biçimini alır. Şair zaten dünyanın kendine saydam hale geldiği en zayıf direnç noktası değil midir? Doğa onda hasta değil midir? *Meftunu olunmuş* bir evren: Ve şairler ortaya çıkar...

Ölümlülerin nefes nefese kaderlerine koşuşunu seyrederken, insan olmaktan nasıl acı çekilmez ki?

İnsanın *az sonra* artık insan olmayacağı duygusuyla yaşayacağımız zaman, işte o zaman, tarih başlayacaktır, gerçek tarih. Şimdiye dek ideallerle yaşadık, bundan sonra *mutlak olarak* yaşayacağız, yani her birey kendi yalnızlığında yükselecek; o zaman artık bireyler değil, *dünyalar* olacak.

Âdem insana *düştü*: Bizim de kendimize, ufkumuza düşmemiz gerekirdi. Her birey sınırında varolduğu zaman, tarih son bulacak. İşte bu gerçek tarihtir: oluş'un, bilincin mut-

laklığında askıya alınması. İnsan ruhu artık hiçbir inanca yer bırakmayacak, biz de ideallere sahip olmayacak kadar *yetişkin* olacağız. Umutsuzluklara ve yanılsamalara tutunduğumuz sürece, çaresizce insanızdır. Hemen hemen hiçbirimiz dünyanın veya hiçliğin önünde *dik* durmayı beceremiştir. İnsanız, sonsuzcasına insanız; zira hâlâ acı çekmek ihtiyacını hissetmiyor muyuz?

"Ölümlü" olmak, acıya susamadan soluk alamamak anlamına gelir: Acı, bireyin oksijeni ve insanla mutlağın arasına giren şehvettir. "Oluş" da ondan türer.

Hataları usuletle tedavi etmeyi bilmeseydim ve bilinci tatlı aldatmacalarla uyutmasaydım, acımasızca dar bir dünyada bu acımasız uykusuzluk beni nereye götürürdü?

Kalbin çölde bir fıskiye olduğu anlarda bu dünyanın olduğu "az şey"den beni hiçbir çılgınlık teselli edemezdi.

İnsan deneyi fos çıktı. Bir çıkmaz sokak oldu, oysa bir yad-insan bundan fazlasıdır: bir imkân. "Benzerlerinden" birinin gözlerine derinden bak: Seni artık hiçbir şey beklenemeyeceğine inanmaya güdüleyen nedir? Bir insan çok az bir şeydir...

Kendilik korkusuna kıyasla ölüm korkusu, yad-varlık korkusu nedir? Başka bir korku da var mı acaba? Hepsi buna indirgenmiyor mu? Yaşamanın sonsuz can sıkıntısı, bir şey olan veya olmayan şeylerin can sıkıntısı, harekete geçmiş bir dünyanın dehşeti ve zamanın nazik duyguları inciten gürültüsü...

Bütün bunlar nereden başlıyor, kendi bağrımızda bizi kendimize yabancı kılan o ürperişten değilse? Sanki, nereye gidilirse gidilsin, kendinden beter bir şeye çatılmıyormuş gibi, zira kendin dünyayı bir kubbe gibi örten kötülüksün ve kendine karşı olmadan kendinle birlikte olamıyorsun! Gizli mağaralar, kendi varlığının yeraltına ne zaman bir göz atılsa açılan boşluk kadar dehşet verici değildir. Merkezimizde hangi hiçlik ağzını açmış bekliyor? Artık kendimizin yanında kalabilir miyiz? Niçin ağaçlar hâlâ göğe doğru bakıyor, hüznümüzü gizlemek ve korkumuzu gömmek için yapraklarını tersine çevirecekleri yerde?

Bir gün biri çıkıp da, gözyaşlarını dizeler halinde akmaya bırakmak yerine, diyalektik olarak tercüme etmek gereğinin dramını çözebilecek mi?

Kim bilecek bir gün, düşüncenin fışkırması için arzulara hangi setlerin çekilmesi gerektiğini, tinin tomurcuklanmasının ne kadar vazgeçişe mâl olduğunu? Ve tinin de ne derece gençliğin güzü olduğunu!

Tanrım! Beni benden çöz, zira dünyanın hoş ve nahoş kokularından kendimi kurtaralı çok oluyor. Ruhumu ilahi dolu bir nedamete doğru yükselt ve beni kendime yakın bırakma, aksine kalbimle düşüncelerimin arasına çöllerini yay. Ruhun, büyük günahlara ve gözyaşlarına adanmış kaderime düşman olduğunu görmüyor musun?

Hangi duaları bulurdum senin için, ey güçsüz İhtiyar, ve hangi tükenişin dibinden haykırırdım umursamazlığımı sana doğru? Ama kim demiş ki ben de ihtiyarım, hem de senden bile ihtiyar, ve kalbim senin sakalından bile ak?

Serbest bıraksaydım seslerimi, hangi diyarlarda düşünce bizi birleştirirdi? Görmüyorsun ki Tanrım, birbirimizden öleceğiz yakında, paldır küldür yuvarlanarak; zira ne sen ne ben kendi dışımızdan bir dayanak icat etmeyi becerebildik.

Ben sana güvenmek istedim –ve düştüm; sen bana güvenmek istedin ve üzerine düşecek bir şey bulamadın!

Şiir felsefeye kıyasla daha fazla yoğunluk, acı ve yalnızlığı temsil eder. Ama her şeye karşın filozofa bir prestij anı kalır: *tüm bilgiyle birlikte* kendini yalnız hissettiği an. O zaman ahlar vahlar Mantık'a kadar ulaşır. Ancak cenazelik bir yücelik hâlâ fikirleri *canlı* kılabilir.

Tanrı bizi hayattan bağışık tutmanın en elverişli çaresidir.

Kinikler ne "üst" ne de "alt-insanlar"dır, sadece "*post*-insanlar"dır. Onları anlama, hatta sevme noktasına gelinebilir, boşluğumuzun azabından kendimize ya da hiç kimseye yönelik bir itiraf kaçtığı zaman: bir zamanlar insandım, ama artık değilim.

Sende artık kimsenin, hatta Diogenes'in bile olmadığı, boşluktan bile münhal olduğun ve kulaklarında artık hiçliğin ıslık çalmadığı zaman...

Alman romantizmi: Almanların intiharın deha eseri olduğunu bildikleri devir.

Tanrı'ya kötülükle, hayata da gölgeleriyle yaklaşıldığında, nereye varılabilir, negatif bir mistisizm ve geceye özgü bir felsefeden başka?

İnanmadan sanılıyor ve yaşamadan hayatta kalınıyor... *Paradoks, günbatımlarının takviye ettiği ve şafakların karartığı*, derisi yüzülmüş bir şefkatte çözülüyor.

Bilgi denen o sürmenajla büyülenince, tinin uykusuzluğunun ardından gelen engin yorgunluk ancak sonuna doğru hissedilir. O zaman bilgiden *uyanmaya* ve körlüğün cazibesinin özlemi çekilmeye başlanır.

Düşüncenin, tenin zararına ortaya çıkması gibi, her düşüncenin *pozitif* bir kötü huy olması gibi, tinin fazlası da bizi tam karşıtına doğru iter. Böylece, gizli unutma arzusu ve bilgi karşısında tinin düşmanca tutumu ortaya çıkar.

İnsan varoluşun boşluğuna o denli yapışmıştır ki bu boşluk uğruna ne zaman olursa olsun canını verecektir, ve can sıkıntısının sonsuzluğuyla o derece meşbudur ki yaşamak işkencesine büyük bir zevkmiş gibi tahammül eder.

Her şey'in küçüklüğüne ne denli kani olunmuşsa, ona o denli sıkı bağlanılır. Onu kurtarmaya ölüm bile az gibi gelir. Bu yüzden dinler intihara karşıdır; zira hepsi, hayatın en az anlamının olduğu bir anda ona bir anlam vermeye çalışır. Esas itibarıyla bundan ibarettirler: *intihara karşı bir nihilizm*. Her kefaretin kaynağı nihai sonuçların reddindedir.

Müziğin sunduğu bulanık tutkular olmasaydı, filozoflarda görülen duyguların o güzel düzenini ne yapardık?

Ve hayatın apak, bomboş, dayanışmasız zamanını, can sıkıntısının beyaz zamanını, ne yapardık?

Müzik ancak hayatın kıyısında sevilir. O zaman Wagner'le bir "aydınlık–karanlık" törenine, ruhun bir kozmogonisine; Mozart'la da başka göklerin hayalini kuran cennetin çiçeklerine tanık olunur.

Her umutsuzluk Tanrı'ya verilmiş bir ültimatomdur.

Tanrı'da uluhiyet neyse, insanda nevrasteni odur.

Düşünceler dünyadan palas pandıras kaçıyor, anlamlar göğe doğru cızlamı çekiyorlar. Peki akıl nereye savuşuyor, kendimin ve dünyanın yokluğundan sarhoş olayım diye? Tanrım, ne kadar küçüksün oğullarının felaketi için! Sende bizim dehşetimizi barındıracak yer yok, zira Kendininki için bile yer yok! Ben de gidip yeniden anılarımın tozlu kalbine saklanayım bari!

Ancak hakikatle hiçbir bağı olmayan ebedidir. Kadınlar: hayatiyetin bir tek tebessüme bile izin vermedikleri...

Jacqueline Pascal veya Lucile de Chateaubriand.[1] Bereket, bizi melankoliden ayırmak hayatın elinde değil!

"Je m'endormirai d'un sommeil de mort sur ma destinée." (Lucile)[2]

Dünyayı, ondan vazgeçmiş birkaç kadın kurtarmıştır.

❁

Anemi, zamanın kan karşısında uğradığı yenilgidir.

❁

Dindar bir ruhun düş kırıklıklarını hiçbir şey zehir nostaljisinden daha acı verici biçimde ifade etmez. Hangi zehirli çiçekler, hangi zalim uyku ilaçları bizi o korkunç ışığın salgınından tedavi edebilecek? Ve hangi pişmanlık azabı, varlığın sınırlarında, ruhumuzu bizden tahliye edebilir?

❁

Zaman ebediyetin bir mevsimidir: cenazelik bir bahar.

❁

Varlıkların başlangıçtaki kaostan kopmaları bireyselleşme olgusuna yol açtı: hayatın durugörüye doğru gerçek bir atılımı. Bireysellikler bilince yönelik bir çağrı çığlığı olarak oluştu, varlıklar da her şey'in kargaşasından ayrılma çabalarında başarılı oldu. İnsan *varlık* olarak kaldıkça ve ancak bu durumda, bireyselleşme *hayatın çerçevesinden çıkmamıştı*, zira *her şey*'e

1 Blaise Pascal'ın ve François-René de Chateaubriand'ın "dünyadan el etek çekmiş" kız kardeşleri. –ç.n.

2 Rumence metinde Fransızca: "Mukadderatımın üstünde bir ölüm uykusuna dalacağım." –ç.n.

dayanıyordu ve her şeydi. Fakat kendine doğru yaptığı hamle, onu evrenin merkezinden çıkararak, ona bireysel hudutlar içinde olası bir sonsuzluk yanılsaması verdi. Ve böylece insan sınırını yitirmeye başladı, bireyselleşme de cezaya dönüştü: Onun acı verici büyüklüğü buradadır. Zira bireyselleşmenin serserice akışı olmasaydı, insan hiçbir şey olamazdı.

Hiçbir şey ölçüye vurulmadığı zaman Tanrı'yla boy ölçüşülür: Her aşırılık bizi ona yaklaştırır. Zira O sadece bizim bir yerde durmaya yeteneksiz oluşumuzu temsil eder. Sınır olmayan her şey –aşk, çılgınlık, delilik, kin ve nefret– özde dinseldir.

Melankoli, kokunun doğayı geçmesi anlamında, deliliktir.

Tanrı'da son bulmak ihtiyacı, ölümünü sonuna dek ölmek, bitirmeden sürdürmek arzusundan başka bir şey değildir, yaşanmamış hayat bizden sonra da yaşasın diye. Hiç ölmemek korkusu ölümü bu kadar korkutucu kılar. Dışarıdan bakınca, leşler olduğumuzda *canlı* olmamak korkusuyla, Tanrı'nın ebediyetinin hasretini çekeriz. Doğmak için bir ebediyet bekledik, ölmek için bize bir tane daha lazım.

Mademki melankolik bir bakışın altında taşlar bile hayal kurarmış gibi görünüyor, evrende soyluluğu başka yerde aramak boşunadır.

Melankoli, yer'in tüm göksel imkânlarını ifade eder. Mutlak'ın *en uzak* yaklaştırması, Tanrı'dan kaçma yoluyla tanrısalın gerçekleştirilmesi değil mi? *Dünyada* yaşıyor olmamız ve kalbin pozitif boşluğu dışında bizi artık hiçbir şey dünyaya bağlamaz olduğunda, melankoliden başka ne çıkarılabilirdi Cennet'in karşısına?

Hiçliğin ebediyete üstünlüğü, zamanın onu lekeleyememesindendir; işte bu yüzden melankolik bir gülümsemeye benzer.

İnsanlık halinin özgüllüğü, ızdırabın metafizik prestijinde tükenir.

İnsan, ızdıraptan ve kendinden tiksinme noktasına kadar acı çekmelidir.

Tanrı, hiçliğin *ben* hali olmasın sakın?

Uykusuz gecelerde –hatta bütün gecelerde– artık zamanda değil, *anısında* soluk alırız, tıpkı bizi yaralayan ışığın içinde artık kendimizde değil, sadece anımızda yaşadığımız gibi.

Melankoli insana [adını] büyük harfle yazma hakkı veren tek duygudur. Rayihasını duyuların uykuya dalışı ve tinin uyanık kalışından yoğunlaştırır, yoksa Tanrı'da yokolmamışlığın vicdan azabını çekmeden kendimize doğru bakamaz olurduk.

Varoluşun acı lezzetlerinin zehri, kanın müzikal cehenneminde ses edinir, oradan yükselen buharlarda onun ölümcül kokuları yükselir.

❁

Gelecekte bizi bekleyen can sıkıntısı bizi yaşamakta olduğumuz anın dehşetinden daha fazla korkutur. Şu an, kendiliğinde, *hoş bir şekilde* dayanılmaz bir hayatın örtüsünü açar.

❁

Delilik, mantığa *umudun* sokulmasıdır.

❁

Şehvetin büyüklüğü tinin kaybından türer. İnsan delirmekte olduğunu hissetmeseydi, cinsellik bir pislik ve bir günah olurdu.

❁

Zehir ihtiyacı ebediyetin negatif bir tadından ibaret olamaz mı? Aksi takdirde, kendimizi zehirlemek arzusu düşüncemizi zehirlerken, neden *tanrısal* bir şeytanın kollarında çırpınalım?

Bu arzu bir içkinlik bunalımını ele verir: *Dünyanın araçlarıyla* azami bir aşkınlık arar; ama hepsi bizi, başka bir dün-

yayla, zehri unutturacak kadar zehirleyemeyecek kadar zayıftır. Tinin ödsuyu bir gün tükenecek mi? Ve göğe o derece minnettar olmalıyız ki bir türlü bitmeyen bir zehir olduğu için, öyle bir tapınma borçluyuz ki Tanrı'nın tükenmez zehrine! Ne yapardık uykusuzluklarımızda onu tortusuna dek içmeseydik? Ve nerede olurduk onun derinliklerinde sürünmeseydik?

Dünyadan kopan hüsrana uğramış kadınlar, taşlaşmış bir ışığın hareketsizliğini giyinirler.

İnsan Tanrı'ya, Tanrı'nın uluhiyete bağlı olduğu gibi bağlıdır.

Her şey hiçlikte tepinir, hiçlikse kendinde.

Her an Tanrı'dan inmekten yorgun... ve bu dinlenme yokluğuna "hayat" deniyor...

İnsan işte, zahmette veya işkencede tükenmez, arkasında Tanrı'nın gölgesiyle dünyada yürümenin pişmanlığında tükenir. Hiçbir şey yorgunluktan daha insana özgü değildir.

Ruhum kırılsın ve sendelesin! Kanımın duyusal karanlığını kim söndürecek, kemiklerimin şaşkın homurtusunu kim bastıracak?

Boşluk tutkusunda, ancak sisin gri tebessümü vardır, düşüncenin muhteşem ve cenazelik çürüyüşünü yeniden canlandıracak.

Neredesiniz ey zalim ve aldatıcı sisler, ki benim tedirgin ruhumun üstüne düşmekte gecikiyorsunuz? Burukluğumu içinize yaymak ve oraya dalgalı yürüyüşünüzün günbatımından daha geniş bir dehşet saklamak isterdim...

Nasıl bir kutup soğuğu iniyor kanıma bilseniz!

❁

Varolmak mı? Bir utangaçlık yokluğu.

❁

Hava, Delilik'in Başrahibe olduğu bir manastır gibi gelir bana.

❁

Mutluluk olmayan her şey aşkta verilmiş bir açıktır.

❁

İnsan, gizli bir kendini yok etme eğilimi olmaksızın hiçbir şey yaratamaz. Yaşamak, varoluşun içinde kalmak, hayata hiçbir şey ilave edememek anlamına gelir. Fakat onun dışında, tehlikeli bir yola girmiş, kaderin aralıksız skandalının avı, yatıştırılamaz yazgının umutsuz gururuyla kemirilmekte, bir bahar gibi düşüşte yaralanmaya açık, gözler suça dikilmiş ve büyüklüğün ağırlığı altında delirmiş veya morarmış olduğumuzda, işte o zaman hayatı, bizde olmadığı her şeyle suçlarız.

Apaçıklık olmayan her şey ızdıraptan doğar.

İnsanın ancak, şehvetle kendi yıkımına çağrılmış olarak, varlığın yedeklerini ezip ufalama çılgınlığı içinde bir kaderi

vardır. Kader hayatın üstünde veya yanında mücadele etmek, tutku, isyan ve ızdırapta ona rakip olmaktan ibarettir.

Meçhul bir Tanrı'nın kendi dramını sende yitirmiş olduğunu, ızdırabın sihrinde büyümüş kör kuvvetlerin görünmez ateşlerden fışkırdığını hissetmiyorsan! –Ne ad verebilirsin kendine, *her şey* olmamak için?

Izdırap olmayan şeyin adı yoktur. Mutluluk vardır, fakat varoluşta değildir. Buna karşılık, ızdırapta varoluş doruk noktasına –varlığın ötesine– ulaşır. Izdırabın yoğunluğu varoluştan daha etkili bir hiçliktir.

Tanrım, yıldızları kırabilseydim, parlaklıkları sende ölmeme artık engel olmasınlar diye! Kemiklerim senin ışığında huzur bulacaklar mı? Karanlıklarının örtüsünü kaldır, gecelerini indir ki korkularımın tozunu ve umutların müteveffa etini oraya koyayım! Başlangıçsız tabut, koy beni göğünün karanlığının altına, yıldızlar da kapağımın çivileri olsun...

Tanrı'yı hiçlikle keşfetmek bir şey, hiçliği Tanrı'yla keşfetmek başka bir şey.

Hiçbir şey açıklanmaz, hiçbir şey kanıtlanmaz, her şey *görülür.*

DOKUZUNCU BÖLÜM

Sanatçı nedir? Her şeyi bilen biri, farkında olmadan. Filozof? Hiçbir şey bilmeyen biri, ama farkında olarak.

Sanatta her şey *mümkündür*; felsefede... Ama o yaratıcı içgüdünün tefekkür lehine eksikliğinden ibarettir.

Yad-felsefe: Fikirler duygudan boğuluyor.

Hastalıklar tenin ağzından kaçmış ebediyet kırıntılarıdır.

Ne zaman baş dönmesi beni yoklasa, bana sanki melekler beni dünyadan kovmak için kanatlarını gök kubbeden koparmışlar gibi gelir.

Nasıl bir yara açılmış bende, bir kara bahar gibi de, duyularımı ölümcül tomurcuklarla yeşertiyor? Tanrı küfürlerimi bana iade etmiş olmasın! Ona yönelik her hakaret, sahibine karşı geri döner. Zira O'nu yok etmekle insan bindiği dalı kesmiş olur. Gökkubbeyi boğazlarsan kendi sağlamlığını sarsmış olursun.

Tanrı'ya karşı kin ve nefret, kendinden iğrenmekten yola çıkar: İnsan O'nu kendi düşüşünü maskelemek için öldürür.

İnsanın hedefi, Tanrı'nın ızdırabının nöbetini devralmaktır; en azından Hıristiyanlıktan beri.

Dindar olan, imandan vazgeçebilen ama Tanrı'dan vazgeçemeyendir.

Ölümlülerin elleri niçin duaya açılmıyor, ki şeytani hüznümü ve katil korkumu onlara dayayayım? Niçin taşlar dehşetimi ve yorgunluğumu kendi yokluğundan hareketsiz kalmış bir göğe doğru püskürmüyor? Ve sen, ey Doğa, daha hangi gözyaşlarını bekliyorsun, ve niçin isyanını dua ve küfürler şeklinde haykırmıyorsun? Ve siz, cansız nesneler, niçin ruhun düşman kaderine karşı ulumuyorsunuz? Kim bilir, belki de gök üstünüze yıkılarak ölsün istiyorsunuz, siz ki nesne olmak korkusunu tanımıyorsunuz. Ve hiçbir kaya parçası merhamet dilenmek için gökkubbelere doğru savrulmuyor!

Eskiden şeyler ölümlüler için dua eder, denizler bir ruh için öfkelenirdi. Bugün her şey ölüyor, yıldızlar artık denizlere düşmüyor ve denizler yıldızlara doğru yükselmiyor. Sadece ruh, can çekişmesini yenilmiş enginliklere ve gecenin ilaçlarına doğru yükseltiyor.

Korkunun son evresinde, gelip geçenden, ağaçlar, evler ve ırmaklardan, ölmüş olan veya olmayan her şeyden özür dilemek gelir insanın içinden.

Son ayrılış, bu evrene verilen son öpücük, sevilen bir ölüden daha ölü olarak.

Biri çıkıp da *varolmuşluğumdan* dolayı beni bağışlayacak mı? Keşke Alpler gibi dizlerim olsaydı, çöküp insanlar ve ufuklardan af dilemek için!

❁

Her kim ki, herkesin kendisi için, kendisinin de herkes için, kendisini öldürmesi gerektiği duygusunu tanımamış, o kişi hiç yaşamamış demektir.

❁

Kahramanlık ölmek istemektir gerçi, ama her gün bir ebediyet kadar ağır çektiğinde yaşamak istemektir de. Hayatın dayanılmazlığının acısını çekmemiş olan hiç yaşamamıştır.

❁

İnsan omuzlarının üzerinde bütün Kıyamet günlerini taşıdığı zaman...

❁

Durugörü, hayata karşı bir aşıdır.

❁

Ölümün iğrençliğini tanımak için ölmek arzusunu uzun süre duymak mı gerekir? Bitiş tutkusu tatmin edilince, sönüp gitme korkusunun tam karşıt noktasına gelinir. Ölüm de Tanrı gibi, sonsuzluğun prestijinden yararlansa da, O'nun gibi doygunluğun acısını engellemeyi ve aşırılığın yükünü

veya uzun sürmüş mahremiyetin sinirini hafifletmeyi bilmez. Sonsuzluktan bıkmış olmasaydık hayat var olur muydu? Hangi gizli hayatiyet ayırıyor bizi Mutlak'tan?

Sadece benim kanım lekeliyor Tanrı'nın solgunluğunu... (Bu hüzün ve delilik damlalarımı bağışlayacak mısın?)

Öyle acılar var ki, onlar karşısında ancak göğün yokolması teselli edebilirdi beni.

Sonsuz gecelerde, zaman kemiklere çıkar ve felaket damarlarda pinekler. Hiçbir uyku zamanın küflenmesini durdurmaz, hiçbir şafak azabın mayalanmasını yumuşatmaz.

"Ruh" hayatiyetini ızdırapla kaynaşan tutkulardan alır, "kalp" ise baskı altına alınmış bir kandır. Ölüm hevesi, ayıp olmasın diye kendimizde giderdiğimiz bir gaddarlık susuzluğu olamaz mı acaba? Öldürmemek için mi ölmek istemiyoruz?

"Derinlik" gizli bir gaddarlıktır.

Niçin bir ayyaş daha çok *anlar*? Sarhoşluk acı çekmektir de ondan.

Niçin bir deli daha çok *görür*? Delilik acı çekmektir de ondan.

Niçin bir yalnız-gezer daha çok *hisseder*? Yalnızlık acı çekmektir de ondan.

Ve niçin acı çekme her şeyi *bilir*? O, Tin'dir de ondan.

Kusurlar, kötü huylar, günahlar doğanın saklı yanlarını bize zevk şimşekleriyle değil, tenin ve tinin yırtılışlarıyla, yadsımaların açığa vurulmasıyla ayan kılarlar. Zira yadsıyıcı olan her şey *kefarettir* ve dolayısıyla bilgidir. Her şeyi bilen biri olsaydı, bir kan nehri olurdu. Fazla acının yatırılmış olduğu Tanrı artık zamana ait değildir; ebediyet boyutlarında bir kanamadır. Kanayan yarası Hiçlik'in dışında ilk andan itibaren başlar.

Birinin hayatını ortadan kaldıran, bilginin patolojik bir çılgınlığının dediğini yapmasıdır, gizli asıl saik çıkarcı güdülerin altında saklanıyorsa da. Suç işleyen, bize yabancı kalmış sırlar keşfeder. Bu yüzden bunları o denli pahalı öder. Toplumun insan öldüreni idam etmesinin nedenlerinden biri, vicdan azabının sonsuzluğunun vereceği memnuniyeti ona bahşetmemektir; onu hayatta bırakmak, ona bizi aşma özgürlüğünü bahşetmek demek olurdu. Kötülük'ün derinlikleri insana sinir bozucu bir üstünlük verir; insanlar Tanrı'ya belki de Şeytan'ı kıskandıklarından tapmışlardır.

Bilincin kozmik şimşeğinde, gök ezgiler halinde ufalanıp dağılır ve dağlar, ağaçlar ve sular tarafından tekrarlanır. Anın mutlaklığından ürkmüş Ruh'un cenaze ağıdı da bir deniz kazası ve bir hâledir.

Sanki başka bir dünyanın karanlık sisi bizim hayatımızı rüyada görüyormuş gibi değil mi?

Ölümün içten ilerleyişi metafizik ilke düzeyine yükseltilmiş bir sistir.

Bir katedral, sisin azami maddeselliği gibidir: taşlaşmış karanlıklar.

İnsanda gizli bir vicdan azabı arzusu vardır ki Kötülük'ten önce gelir ve onu yaratır. Alçaklık, kötü huy veya suç bu saklı azaptan doğar. Eylem bir kez ifa edilince, vicdan azabı vicdana çıkagelir, açık ve tanımlanmış olarak, ve sanallığın tatlılığını mahveder.

Vicdan azabının kokusu bizi Kötülük'e götürür, başka diyarların nostaljisi gibi.

Tanrı'ya yeri olan bir insanın, neye olursa olsun yeri olmalıdır. Son bunaltılarımızı imanlı birine itiraf etmek ihtiyacı buradan geliyor olmasın? Onun bizi anlamazdan gelemeyeceğine bizi inandıran nedir? Sanki Tanrı'ya inanmak, her yaptığımızın bağışlanacağı bir kötü huymuş ya da karşısında her şeyin meşrulaştığı bir abartıymış gibi. Ya da dünyada tüm suçlar bize bağışlanabilirmiş, zira Tanrı sayesinde artık oraya ait değilmişiz gibi.

İmanlı kişinin gözünden hiçbir şey kaçmamalı: iğrenme, umutsuzluk, ölüm.

İnsanlar göğe doğru düşerler, zira aşağıdan bakılınca Tanrı bir uçurumdur.

Ani bir aydınlanma: *her şeyi biliyor olmak*. Ve ardından gelen ürperti: artık nasıl olduğunu bilmemek. Birdenbire düşünceler evreni dağıtmış, gözler varlığın maden yataklarına dikilmiştir.

Zaman soluğunu kaybetmiş. O zaman sizi içine çeken ışık burgacını nasıl ölçmeli? Bir saniyenin mutlak *yokluğu* kadar sürüyormuş gibi görünüyor.

Böyle şimşeklerden sonra, bilgi lüzumsuzdur, tin kendinden sonra var kalır ve Tanrı tanrılığından boşalmıştır.

İnsan hayatını genleştirdi mi, kendini yok etme istenci acı verici bir dolu doluluk duygusundan yükselir. Zira insan ancak varlığını uzamının ötesine dek yaydığı zaman ölmek arzusunda pinekler.

Hayatın dolu dolulukla yadsınması bir esrime halidir. Asla eksiklik yüzünden ölünmez, fazlalıktan ölünür.

Bir anlık mutlak tüm günlerin boşluğunu satın alır; bir an bir hayatı ölümden döndürür. Tinin orgazmı varoluşun en yüce özrüdür. İşte böyle, bu kadar mutluluk yüzünden ruhlarını Tanrı'da kaybeder insan.

Solgun eller insanın hayatını solukladığı bir beşiktir: Kadınlar onları ancak orada ağlayabilelim diye uzatırlar.

Soğuk sis havanın nevrastenisidir.

Uğrunda katil bir Eyüp'ün feryatlarına ihtiyaç duyulabilecek, derinliklerden gelen sesler...

Hangi deli melek kilitlenmiş bir kalbin önünde laterna çalarak dilenir? –Ben Tanrı'nın ızdırabından kopmuş muyum?

Aşkta mutluluk ve mutsuzlukta gök, buzdan yapılmış bile *olsa, kanın ayaklanmış sarhoşluğunu yatıştıramaz.* Ölüm onu daha da ısıtır ve yaşamak serabı onun cenazelik buharlarından şekil alır.

Bütün sular boğulma rengindedir.

Sabahların çekingen maviliğinde, sevilen veya sevilmeyen pek çok kadının solgunluğu bize sonsuzluğun ölümcül tadında çiçeklenmiş bir çöl gibi sunulur.

Niçin kadınların gölgesinde sonsuzluk bize yakınmış gibi görünür? Çünkü onların yanında *artık zaman yoktur.* Tedirginliğimiz de *dünyada* dünyayı aşan bir hale ulaştığımız için artar.

Aşk *zamanın ötesinde* bir görünüştür; oluş orada, hayatın sinesinde asılı değil mi? Zamanın ölü bir yıldızdakinden daha namevcut olduğu sevişmeler vardır.

Aşk mutlulukla umutsuzluğun acı verici ve paradoksal bir buluşması olduğundan, zaman onun insanlık dışı aşırılığını içeremez. Bu yüzden, aşktan uyanışın her defasında, zaman kim bilir hangi kalpte çürümüş gibi gelir.

Günahı erdeme üstün kılan, bir ızdırap ve yalnızlık fazlalığıdır, ki "rahat vicdan" ve "iyi amel"de rastlanmaz.

Kendiliğinde bu bir bireyselleşme edimi olup, onunla bir şeyden *ayrılır* insan: bir insandan, insanlardan, her şeyden. Yayınık bir günahkârlık halinde tek başına avare dolaş, ki oradan, yani kendinden korkmaktan Tanrı ihtiyacı doğar. Erdemler göğe hizmet etmez.

Hayatın yanılsamaları tadıldıktan sonra, düş kırıklıkları yağ gibi usul usul yayılır ve varlık da uçup gidişin görkemini kuşanır.

...Ve o zaman keşke daha çok yanılsama tanımış olsaydık denir, onların yokluğunun burukluğunda kendini avutmak için.

Ölüm duygusu olmazsa insanlar çocuktur, ama onunla da, başka nedirler ki?

Sona ermenin ne olduğu bilinince, varlıkta varoluşun kokusu kalmaz. Zira ölüm hayatın ezgisini çalar. Ve ikisinden de sadece müzikal ve gececil bir felaket kalır.

Kalplerin burukluk ve tatlılıkları yaşandığı zaman, kırılacak sadece bir kalp olduğuna hayıflanılır.

Ne zamandan beri çöller insanın kanına yerleşmiş olabilirler acaba? Ve münzeviler ne zamandan beri çölde dualarını

yüksek yerlere doğru haykırıyorlar? Daha ne kadar zaman enginler zehirli dalgalanışlarında yanıp yakınacaklar? Ve ne zaman son bulacak ezilmişlerin boğulması ölümün iç dalgalarında?

Tanrım! Senin tek şehidin: insanın kanı.

Ölüm, ölmek arzusunun tesellilerini bölmeseydi...

Fakat hayat sonsuzluktan yoksun olduğundan, nasıl ölebilirdik bir son durak olmadan?

İnsan kendinden iğrenmeye başlayınca, Tanrı'nın çöllerinde kaybolmaya çalışan bir uyurgezer olur.

Göğü kaplayan bulutların yaratıcısı olduğunu sanmıyorsan, neye yarar can sıkıntısından bahsetmek?

Ve göğün sende ne denli canının sıkıldığını hissetmiyorsan, neye yarar Tanrı'ya bakmak?

Bizde ölmek arzusu uyandırmayan mutluluklar bayağıdır. Fakat evren bir esrime ve yad-gerçeklik köpüğü olduğu, gök kalbin sıcaklığında eridiği ve mavilik enginlik delisi uzamında aktığı zaman, işte o zaman, dolu doluluğun sesli kaosundan nihayetin sesleri yükselir. Ve mutluluk, felaket kadar geniş olur.

Sonsuz, her anın renginde olmalıdır ve mademki hayattayken onu ancak krizlerle onurlandırabilirim, yükselt beni

ey Ölüm, onun kesintisiz prestijine dek; ve sarıp sarmala beni bitmemişin uykusuzluğuyla! Bende ölmemiş her şey için gözyaşı mı dökeyim?

Aşk, *mutlak çerçevesinde* yanılmanın tek çaresidir. Bunun içindir ki aşkta, ancak *hayatın tüm yanılsamalarıyla* Tanrı'nın yanında olabilir insan.

Ebediyete bulaşmış olan, artık ancak kendini yok etme istemiyle tarihe katılabilir. Zira benzerlerinin arasında, insan ancak kendi yıkılışı sayesinde yaratıcıdır.

İnsan zamanın sarhoşluğunu sarsmış tek varlıktır. Bütün çabaları da ona tekrar girmek, tekrar *zaman* olmak içindir.

Doğada tecrit edilmiş olmak ayrıcalığı bilinçle oluş'un bozuşmasından türer. İnsan, zamanın yanında yürüyerek insan olur. İnsanlık halinin onun canını her sıktığında, anların asla içine batma susuzluğunu giderecek kadar akışkan ya da derin olmaması buradan gelir.

Tin Tanrı'ya yönelince, insan dünyaya ancak artık orada olmamak arzusuyla bağlı kalır.

Ebedi yaşlılık duygusu: ilk anından itibaren zamanı sırtında taşımak... İnsan içeride ne denli beli bükük olduğunu kendinden saklamak için *dik* kalır.

Can sıkıntısı: zamanda dengeyi bulamaz olmak.

Kalp gecenin, bitmemişte kendini aşmak için, ölmek arzusuyla buluştuğu yerdir.

Ne denizler ne gök ne Tanrı ne de dünya bir evrendir. Sadece müziğin yad-gerçekliği...

Unutulma herkesi tedavi eder, bilinçlerinin bilincinde olanlar hariç: onları son bir ikileşme olayında tine paralel konumlandıran bir durugörü olgusu.

Tanrısal denizde insan takımadaları artık sadece suyun kendilerini boğacak ölümcül yükselişini beklerler.

İnsan Tanrı'ya, bir yarımada gibi, kibriyle bağlıdır; ona ait olmadan ona ait olur. Onun bir parçası olunduğu halde, O'ndan kaçmak istenir.

Göksel bir coğrafyanın öğeleri...

Hüzünde bir tek şey acı verir: yüzeysel olmanın imkânsızlığı.

Bir azizden daha "tembel" olmak...

Ölmek tutkusu sevilmemiş her şeyden doğar ve sevilen her şeyle artar, öyle ki hayata düşman düşüncelerde de dost düşüncelerdeki sıcaklıkla devam eder. Sizi sokak ortasında, şafakta, öğleden sonra veya gece, uyanık veya dalmış halde, insanlar arasında veya onlardan uzakta, umutta ve umut yokluğunda istila eder. İnsan, ürpermelere tutulmuş –münzevi bir sevişmeye benzer biçimde– kanın dalgalarının boş mırıltısını ve iç mevsimlerin nostaljik fısıltısını dinleyerek, yarım kalmış bir esrimede için için erir.

Ruhumdan bir Cennet ikonası koparsaydım, çiçeklerin ölmek arzusuyla kapanıp açıldığı bir dünya gösterirdi bana. Ben de orada onların can çekişmesinin naçiz bahçıvanı olurdum.

Bazı varlıklar bizde o denli yoğun biçimde yaşarlar ki, dışta varoluşları gereksiz hale gelir ve onlarla yeni bir buluşma sıkıntılı bir sürpriz olurdu. Yaşamak, tapınılmış olan için müstehcendir. Ötekinin *onu yaşayarak* üstüne almış olduğu ağırlığın kefaretini mutlaka ödemesi gerekir. Bu yüzden, sanal kahramanlardan veya tapınılan kadınlardan daha büyük foslamışlar vardır. Zira ölümle *daha çok* olanlar, sevenler değil, sevilenlerdir.

İnsan olmak hem o denli önemli hem de o denli önemsizdir ki, onu tahammül edilebilir kılan sadece bu kararda içerilmiş büyük ızdıraptır. Tanrı olmaktansa insan olmanın daha aydınlatıcı olduğunu, insanlık halini oluşturan bu yad-varlıkla karışık varlığın acı verici biçimde anlamlı olduğunu hissetmek, ama yine de görünüşe göre ölçüsü alınamayacak bir dramın dokunulabilir sınırları altında ezilmek!

İnsanın yolunu şaşırması neden tanrısal şaşkınlıktan daha yürek yırtıcı? Neden Tanrı'nın bütün belgeleri yasalara uygun görünürken insanınkilerin hiçbiri öyle değil? Gökle yer arasında avare gezen ikincisi, Mutlak'ın konforuna yerleşmiş olarak, birinciden daha çok acı çekme riskine girdiğinden olmasın?

Sen org, onlar kaval çalarken, ölümlüler arasında ne arıyorsun?

Flüt üzüntülerimi başka dünyalara yönelik nostaljik kuşkumda icat etmiş olduğum bütün kadınlara taşıyor. Ve yine o, tüm anlara çarpıp kırılan bir varoluşu bana keşfettiriyor...

Ölmek isterdim, ama bu kadar ölü yüzünden bana *yer* kalmamış.

Hüzünde aşırıya kaçınca, insan kendini şair olmuş bulur. Ne yapılarak ne biri ne öbürü olunabilir? *Mensur* ölümden bahsederek.

Güpegündüz o leziz baş dönmesi dehşetine yakalanma olayını neye atfetmeli: mideye mi göğe mi? Yoksa ikisinin arasına yerleşmiş, yetersizliğin yarı yolundaki kansızlığa mı?

İnsan kendi kanıyla arasında mesafe eksikliği olduğunda üzüntü duyar: Hiçbirşey'in metafizik parfümü de buradan çıkar.

Bir hakikatin ağırlığı münhasıran içinde sakladığı ızdırapla ölçülür. Bir fikir uğruna acı çekmek: İşte insanın hayatiyetinin yegâne ölçütü.

"Değerler" içinden doğdukları azaptan geçinirler; bu azap bir kez tükendi mi, etkinliklerini yitirir, boş kalıplara dönüşürler: *geçmiş olarak mevcut* inceleme konuları halinde. Izdırap olmayan, çaresizce tarih olur. Hayatın, en yüce güncelliğine ancak ızdırapta eriştiğinin yeni kanıtı.

Renkler, sesler ve düşüncelerin cenazelik ufku bizi her günlük sonsuza daldırır. Sonun enginliğiyle dolu muhteşem ışığı, yüzeysel olan her şeye tedavi edilemez bir ağırbaşlılık verir, o derece ki basit bir göz kırpma Mutlak'ın bir yansıması olur. Ve bizler dünyaya gözlerini açanlar değilizdir, asıl odur kendini bakışlarımıza açan.

İsa ölümün şehvetini tadacak kadar şair olamadı. Ama bize Tanrı'nın, inanmaya eğilimli olduğumuz gibi, ölüme o denli yabancı olmadığını gösteren org prelüdleri vardır. Ölüm nostaljisi tüm evreni müzik düzeyine yükseltir; ve ancak bu şehvetin ivediliğini dile getiren fügler vardır.

Kimi müzisyenler –Chopin gibi– ölümle sadece melankoli üzerinden bağ kurmuşlardır. Fakat zaten ölümün içindeyken aracıya ihtiyaç var mıdır? O zaman, melankoli daha

ziyade bizi hayata üzüntülerle bağlamak için ölümün bize esinlediği duygu olur...

Şark'ın incelikli gizeminin prestiji, ancak edebiyat üzerinden katıldığımız iki şeyin derinleştirilmesinden türer: çiçekler ve [dünyadan] vazgeçiş.

Avrupalılar bunun tohumlarını sadece bu dünya için değil, öbür dünya için de ithal ettiler.

Hiçbir şey Fransızlığa cin-peri tiyatrosu kadar yabancı değildir. Akıllı, ironik ve durugörülü bir halk kendini hayatla cenneti karıştırma olayına kaptıramaz, aldatıcı yanılsamanın meşru kullanımı bunu gerektirse bile.

Böyle oyunlar günaha karşı en teselli edici ilaçtır. Zaten bunlar kuzeyli halklar tarafından günahın buruk tadından kaçınmak için icat edilmediler mi? Ve dinsel öğelerden yapılmış ama dine karşı bir tür ütopya değiller mi (Her ütopyayı tanımlayan paradoks)?

Cin-peri oyunları, cennet nostaljisini içkinliğin kestirimlerine "tercüme" ettiklerinden, ancak bu nostaljiyi bilmeyenlere tatlı gelebilir.

Gözlerin birdenbire ve şiddetle göğe dikildiği anda, dağlardaki bütün kayalar yuvarlansa onları ezmeyi başaramaz...

Wagner'de ne kadar çok yansıma sözcüğü var! Doğa, kalptir.

Deniz tembelliğimizi gökten daha iyi yansıtır. Kendini onun enginliklerinin şakşakçılığına bırakmak ne kadar hoştur!

Bir emekçi için hiçbir şey sonsuz kadar zahmetli değildir. Bir tembel içinse bu (sonsuz) yegâne tesellidir.

Dünyanın sınırları olsaydı, kendimi onun başkişisi olmadığım için nasıl teselli edebilirdim?

İçe bakış seansları bir nekrolog için birtakım geçici alıştırmalardır.

Mistisizmde ve felakette "kalp" evrenin simgesi olur. [Bu kelimenin] bir varlığın söz dağarcığındaki kullanılış sıklığı, o kişinin nereye kadar kendini dünyadan bağışık tuttuğunu gösterir. Her şey seni yaralıyorsa, yaralar o "her şey"in yerini alır. Böylece kalp yaraları, göğün ve yerin yerine geçer.

ONUNCU BÖLÜM

Yalnızlık beni kendi kalbinin kıtasına doğru yelken açan bir Kristof Kolomb yapar.

Sizi sadece denizler dünyaya bağladığında, kanın içine ne kadar çok direk dikilir! Ben her an Zaman'ın günbatımlarına doğru demir alırdım.

Bir gözyaşının uzamında tükenmez bir tebessüm...

Tembelliğim göğe yükseliyor. Ve tanrısal gözkapağının koruması altında ebedi tatiller geçiriyorum...

Tanrı deniz kadar ağır çeker mi? İyi ama niçin, dalgalar beni döverken, teoloji bana bir görünüşler bilimi gibi görünüyor?

Deniz: yokoluşun geniş ansiklopedisi; Mutlak'ın zavallı el kitabı olan gökten daha geniştir.

Tehlikeli düşüncelerin önünde fiziksel bir zafiyet gider: bedenin dünyayı yadsıyan her şeyin önündeki ağırbaşlılığı.

Felsefenin ölümün güzellikleri için organı olmadığından, hepimiz şiire yönelmişiz...

Tanrı'nın bize cellatlar göndermeye ihtiyacı olmadı; o kadar çok gözü yaşsız gece var ki... Hayatın şafağında ölümün gölgeleri titrer. Işık; zaten o da gecenin sanrısı değil mi?

İnsanlarla arama, düşüncede içine batmış olduğum denizler giriyor. Aynı şekilde, Tanrı'yla arama da altında ölmediğim gökler...

Parfümlerde o kadar ruh israfı var ki, sanki çiçekler ruhlarını Cennet'e geri vermek için sabırsızlanıyorlar. Hepsi onun imgesini kaybettikleri zaman, bir parfümün sinesinde uykuya dalarak veya duyularını melankolinin büyüttüğü bir bakışta yatıştırarak, onu yeniden oluşturacaklar.

Âdem bir kez mutluluğun anlamını yok edince, Cennet de Havva'nın gözünden saklanmış oldu.

Kaynağını hüznün serinliğinden almayan her şey ikinci eldendir. Ölümü hayatın onurunu kurtarmak için düşünüp düşünmediğimizi kim bilebilir!

On sekizinci yüzyıl Fransa'sı hiçbir beylik laf etmedi. Zaten Fransa her zaman ahmaklığı bir kötü huy, "espri" yokluğunu da bir ahlaksızlık olarak telakki etmiştir. Hiçbir şeye inanamayan, ama *nihilist* de olmayan bir ülke işte! Ünlü "salonlar" kuşku bahçeleri olmuştu, zekâdan hasta düşmüş kadınlar da kuşkucu öpücüklerde iç geçiriyorlardı... Durugörüde aşırıya kaçan, ama aşktan da asla bıkmayan bu halkın paradoksunu kim anlayabilir? Burukluk ve mantığın çölünden nasıl bir yol bulmuş olmalı erotizme giden? Ve safdilken, ne itmiş onu safdillik eksikliğine doğru? Fransa'da hiç çocuk var olmuş mu acaba tarihte?

Müzikte Fransızlar pek fazla bir şey yaratmadılar, çünkü bu dünyada kusursuzluğu fazla sevmişlerdi. İmdi, sonuç itibarıyla, zekâ sonsuzun yıkımıdır, dolayısıyla müziğin de...

Öyle bakışlar vardır ki bizi işitmemiş olduğumuz bütün ezgilerden teselli etmek için atılmış gibi görünürler.

Tanrı'ya geri dönmek istediğimizde, onunla aramızdaki ışık donar. İnsan bir karanlık baharının acısını çeker.

Hüzünde her şey ruh olur.

Akşam olurken maviden kül rengine dönen gökyüzü tinin yarım kalmış yasını büyütülmüş halde örneklendirir.

Delilik aklın kül rengi tonudur.

Yalnızlıkta mutlu olmak için, kafanın sürekli bir takıntı veya hastalıkla meşgul olması gerekir. Fakat can sıkıntısı duyuları boşlukta genleştirdiği ve tin dünyayı terk ettiği zaman, "tecerrüt" yavan ve bastırıcı olur ve günler de çiçek açmış bir kiraz ağacına asılı bir tabut gibi saçma sapan görünür.

Can sıkıntısı, bizi bekleyen, içinde yaşamamız gereken ve ne yapacağımızı bilmediğimiz, marazi biçimde açık seçik bir *zaman* duygusudur. Boşuna kendini aldatmaya çalışırsın, ama güneş onu genleştirir, gece koyulaştırıp büyütür ve o senin korkunun parlaklığını körelten bir yağ gibi yayılır.

Anlar bu kadar ağırlığı nereden alıyor? Nasıl oluyor da yorgunluğumuza temas edince uykuya dalmıyorlar? Tanrı ne zaman zamanı insanın elinden alacak?

İnsan bir tek defa nedensiz üzülmüşse, hayat boyu bilmeden üzülmüş demektir.

Göğün tüm mavilerinin ve ruhun tüm mitolojilerinin unutturamayacağı şeyi aşkla unutmaya çalışmamız ne kadar garip. Fakat bir kadının kolları bizi Tanrı'nın uzak ışıklarından daha sıcak tutsa da, hakikati bizden saklayamaz.

Hiçbir dünya hayatın aldatmacalarını tam anlamıyla sunamaz, sadece bunlardan uyanmak korkusu iktidarı sırasıyla kâh birine kâh öbürüne verir.

Varolan bütün şeyleri gördüm ve kalbin hudutlarına çekildim.

Geç saatlerin gözyaşları içinde, rüyada öldürdüğüm varlıkları işitiyormuşum gibi gelir...

Yeryüzünde huzur ancak onu hiç görmemiş gözlerde bulunur. Üstüme dünyanın tüm boş bakışlarını sürüp sürüştürmek isterdim.

Her düşüncenin üstünde bir göğün kubbesi yükselir.

Tanrı, tüm O'nda ölmüşlerin mirasçısıdır. Böylece, kendinden ve dünyadan kolayca ayrılır insan, bu kadar hüzün ve terk edilmişliğin dizisini devam ettirmeyi ona bırakarak...

Ola ki insanlar Cennet'ten kovulmadılar, ola ki hep buradaydılar. Kaynağı bilgide olan bu kuşku beni onlardan kaçmaya iter. Göksel anıların acısını çekmeyen bir varlığın gölgesinde nasıl nefes alınır ki?

Böylece, hüznünü başka yerde yatıştırmak ve insanın nereden geldiğini iğrenerek unutmak başarılır.

Her an bana Kıyamet gününün bir provası gibi geliyor, dünyadaki her yer de dünyanın bir dış kenarı gibi...

Ayartılmayı bilmeyen, bir "foslamış"tır. [Zira] ayartıyla yaşanır, hayatın içinde onunla bulunulur.

Dünyayla iş ve ilişki bitirilince, son bir hayatiyet yedeğinin kanıtları gibi, göksel ayartılar bizi zincire vurur. Tanrı ile, burukluk fazlalığında yazılı olan "foslamayı" es geçmiş oluruz.

Ve bu burukluklar duyularımızı kuruttuğunda, kalbin duyguculuğu kanın kör telaşının yerini alır usulca. Gök, içgüdüye batmış bir dikendir, Mutlak ise tenin bir solgunluğu.

Artık ona ait olmadığımdan beri hayat bana ne denli garip görünüyor!

Yıllar boyu ızdırap, göğe ve yere bağlı düşünceler, *hava* adı verilen ve o denli müphem bir şekilde bu iki görünür gerçekliğin arasına giren bu boşluğun amacı hiç sorgulanmadan, geçip gidiyor. Derken bir anda, can sıkıntısı ve ebediyetten ağırlaşmış bir öğle sonrasında, bu direnilmez ve uyuşuk şeyin dokunulabilir devasa boyutları açığa çıkıyor. Ve o zaman, yarı saydam, geniş bir yayılım olan gök bizi yırtılışa ve mahvoluşa çağırırken, içinde boğulacak enginlikler aramış olmamıza şaşıyoruz.

Benim kozmogonim başlangıçtaki hiçliğe sonsuz sayıda "üç nokta" ekliyor.

İnsanlar geleceğin aldatıcı cazibesinden yüz çevirmedikçe, tarih anlaşılması güç bir hırpalama olmaya devam edecektir. Fakat gözlerini yeniden yad-beklentinin ebediyetine çevirmelerini ve her birinin kaderini bir artezyen kuyusu yapmasını umabilir miyiz? Dikey bir varoluşa ulaşabilecekler mi? Ve evrensel sürecin nehri, damlalarını yüksekliklere doğru fışkırtacak mı, boşu boşuna yatay akan çığırını göğün boş erişimine dönüştürerek?

İnsanlık ne zaman tekrar kendine düşecek, fıskiyelerin suyu gibi? Ne zaman aldatıcı yanılsamalarına başka bir çığır açacak?

Ya hayat uzayıp gitseydi hiçbir şey olmamış gibi! Ama insanlar –çoğalarak– geleceğin özrünü öne sürmeye devam ediyorlar.

Hatalar arasında seçim yapmak gerekirse, Tanrı her şeye karşın en teselli edicisi kalır: tüm hakikatlerden sonra baki kalacak olan. Zira burukluğun ebediyet haline geldiği noktada biçimlenmiştir, tıpkı hayatın –geçici bir hata– nostaljiyle zaman arasında doğmuş olması gibi.

Niçin, yorgunluk rüyaya dek derinleştiğinde bitkileri insanlardan daha iyi anlıyorum? Niçin çiçekler yalnız gece açıyor? Ve niçin zamanda hiçbir ağaç bitmiyor?

Doğayla birlikte ebediyetin yanından geçmiş olmayayım?

Melankoli dünyanın içinde ulaşabildiğimiz şiir sınırıdır. Sadece bizim yükselişimize değil, bizzat varoluşun yükselişine de katkıda bulunur. Zira varoluş usulca yad-gerçekliğe kadar soyluluk kazanır, bir rüya haline yaklaşarak *daha fazlası* olmak suretiyle.

Yad-gerçeklik gerçekliğin ontolojik bir fazlasıdır.

Ancak artık dünyaya ait olmayanlar tanır varoluşu. Her gün melankoliden ölmenin gizli fırsatını kaçırmamış kadınlar... Sanki insan sadece Lucile de Chateaubriand'ı sevmiş gibi...

Bazen, dünyanın bütün sırlarını kolayca keşfedecekmişim gibi geliyor, dünyadan kökümü sökmenin sırrı hariç.

Ruhun asaleti hayata uyarlanamamışlığından gelir. Sıcak duygularımız nasıl da büyür, yaralı kalplerin yanında!

Zamanın içimizde böyle sonsuzca yığıldığı, gençliğin ve hayallerinin ortasında yaşlılığın bizi böyle istila ettiği duygusunun çıkış noktası ne olabilir? Hangi ızdırap verici sır yüzünden yanılsamalar çağında zamanın Atlas'ı oluyoruz?

Bilinçsizce yaşadığın hiçbir şey sana yük olmaz; anlar sende *yaşayarak* ölmüşlerdir, ancak umut ve hatalar yolu üzerinde cesetleri kalmıştır.

Fakat bildiğin her şey, zamana içkin her durugörü, altında atılımların boğulduğu bir ağırlık teşkil eder.

Turfanda yaşlılık, hâlâ pembe yanaklardaki sonsuz yorgunluk ifadesi, zamanın akışının bilincin yüzeyine dağlar gibi yığdığı bütün o anların sonucudur.

Ben, geçmişimde *unutulma* olmayan her şey yüzünden, zamansallığın kusursuz cehaletinden kaçırabildiğim ve benimle halvette –ve kendimi de onlarla halvette– olmaya mecbur ettiğim bütün anlar yüzünden yaşlıyım.

Kafamda oluş'un tüm küfürleri kırılır, ki bilinçsizlik durugörünün bunlarla gaddarca istismar edilmesine artık izin vermez ve zaman da [kendisini] şirazesinden çıkarmış olmanın öcünü alır.

Tanrım, yeni tufan ne zaman? Gemiye gelince, istediğin kadar çok tekne gönderebilirsin, ben Nuh'un alçaklığının bir ardılı olmayacağım!

Kendi mevcudiyetlerinden sürmenaja uğramış olanlar, ölmek arzusunu yoğunlukla hissederler. Kendini kendi takıntının ortasına yerleştirmiş ve kendi benliğinle dolup taşmışken, ondan kurtulmaya ihtiyacın vardır. Böylece, ölümün aşağı yönlü atılımları bireyselleşmenin kurduklarını yıkar.

İnsanların talihsizliği şudur: göğe ancak yan gözle bakabilirler.

Gözler göğe dikey olarak çevrilebilseydi, tarih bambaşka bir görünüm alırdı.

Hastalık mı? Bedenin aşkın bir niteliğidir.
Ruha gelince, o da *hastadır*, sırf *varolduğu* için.
Patoloji dokulardaki psişik istila ile uğraşır.

Düşünen bulutlar ve gök kadar yere de yabancı gibi görünen... Ruysdael.

Zamanın dizginlerini bıraktığın andan itibaren her şey mümkündür.

Aklından yararlan, hâlâ zamanıyken.

İnsanın kalbinde o kadar sis vardır ki, herhangi bir güneşin ışınları bir kez girdi mi bir daha çıkamaz. Ve dağılmış duygularında o kadar boşluk vardır ki, orada, onu dünyaya yaklaştıran yolların üzerinde, deli güvercinlerin dolaştığı görülür, kanatları rüzgârlarla koparılmış halde.

Yad-varlığın hangi katmanlarından gelir günlerin bizi basan "efkârı", bizi varlığın uykusundan uyandırmak için dehşete düşürecek kadar?

Bir gün can sıkıntısının kaynağına dek ulaşabilecek miyiz? Tenin güçsüzce eriyip giden bunamasının ve çırpılmış bir kanın felaketinin şifresini çözebilecek miyiz?

Nasıl ufalanıp gider hayatın tözü bu acınası gizemde, her yerde hazır ve nazır can sıkıntısının, tanrısal ilkeyi negatif olarak taklit ederek, varoluşun pınarlarını kurutması gibi! Can sıkıntısı Tanrı kadar engindir; ve O'ndan daha etkindir!

Tanrı olmasaydı, yalnızlık taş kesilmiş bir çığlık veya ıssızlık olurdu. Ama O'nunla, sessizliğin asaleti teselli bulamamış şeyler karşısındaki şapşallığımızı yatıştırır. Her şeyi yitirdikten sonra, hülyalarımızı yaprakları dökülmüş ağaçlı yollarda ebedileştirerek dengemizi buluruz.

Sadece Tanrı düşüncesi beni ayakta tutuyor. Gururumu yok edeceğim zaman, onun merhameti kadar derin beşiğinde yatabilecek ve O gözetimde olduğu sürece teselli bulacak uykusuzluklarımı uyutabilecek miyim?

Tanrı'nın ötesinde bize ancak O'nun arzusu kalır.

Her yorgunluk bir Tanrı nostaljisi saklar.

Acıları Tanrı'dan eşit uzaklıkta olmayan iki insan nasıl karşılıklı oturup tartışabilir? Kafalarında ölümü aynı düzeye yükseltmemiş iki kişi birbirine ne diyebilir? Her birinin bakışı başka bir göğü yansıtırken, bu bakışlarda neyi okuyabilirler?

Başkalarını, sırf Tanrı'yla daha baş başa kalmak için tanırız.

Yeryüzünden sürgün edilmiş bir mimar, acılarımız ve burukluklarımızdan gökte bir manastır inşa edebilir.

❁

Kibirsizlik ebediyet kadar eder.

❁

Hayatları boyunca kendilerini aramış insanların kötü talihi, kendilerini Tanrı'da bile asla bulamamaktır. Geniş ve yatışmış alçakgönüllülük, alçakgönüllülükle varolmak yorgunluğunu erdeme dönüştürmenin tek yoludur.

Artık *varolmamak* isteyen, her şeye duyduğu özlemi *negatif olarak* ifade etmiş olur. Hiçliği arzulamak, gizli ve bulanık bir tanrılaşma merakını edepli bir şekilde tatmin eder. İnsan kendini Tanrı'da sırf O'nun Kendisi olmak için yok eder. Mistik yollar insanın gururunun en acıklı sırlarından geçer.

❁

Ölümün tedavi edilmez aydınlatışında niçin kendimi hayatın sinesinde olduğumdan daha az yalnız hissediyorum? Yakında ölecek olmanın bilincinde öyle amansız bir felaket vardır ki insanların ve hakikatlerin yokluğundan bizi teselli eder.

Org nağmeleri ve ölüm nostaljisi ebediyeti zamana sarmaş dolaş edecek kadar karıştırırlar. Oluşlarda yolunu yitirmiş bu kadar mutlak; ve bu kadar gök ve yeri taşımak için böyle çelimsiz bir ruh!

❁

Her şeyden kopulduğunda, esas olandan ölünür.

Tanrı mı? Teselli edici olarak "hipostazlaşmış" hiçlik. Hiçbirşey'de pozitif bir soluk, ancak uğruna bir şehit gibi kan vermek istenen bir şey... ölümden muafiyet.

İnsanlık tarihinin en son sırrı Tanrı'da ve Tanrı uğruna ölümden başka bir şey olmayabilir. Tanrıtanımazlar başta olmak üzere, hepimiz onun kollarında sönüp gidiyoruz.

Sanki tüm düşüncelerim Tanrı'ya kaçmış, O ise ruhumu yitirdiğimde onu benim için saklıyormuş gibi... ne tuhaf duygu...

Ya da, O'nun içinde kaybolunca, bir görünüş susuzluğu soluk almamı engelliyormuş gibi...

Tanrı ile hayat arasındaki bağdaşmazlık, yalnızlığın en zalim dramını oluşturur.

Tanrım! Sadece Sen'sin bana kalan! Sen, dünyanın kalıntısı, ben de kendimin kalıntısı. Terk edilişlerimin köpüğü olarak, ruhuma sende son vermek ve boş tedirginliklerle işi bitirmek isterdim. Sen varlığa soğuk bakan saatlerde hayali kurulan mezar ve dev yorgunlukların yüce beşiğisin.

Düşüncesiz başkaldırılarımın üstüne uyku verici kokular serp, beni içine al, hazmet, şafaklara ve çağrılara atılımımı öldür, düşüncemin delice yükselişini boğ ve senin yakınlığından aydınlanmış doruklarımı düzle! Gölgelerini yay, beni düşman karanlıklarla kapla, senden merhamet anlarının ilahi inayetini değil, sert ve ebedi mahkûmiyeti ve gecenin cömertliğini talep ediyorum.

Umutlarımı biç, ki sende çöl olarak, kendime namevcut olarak, senin enginliklerinde artık diyarım olmasın!

Filozofları okuduktan sonra, içine saklanmak üzere bir dua mırıldanarak, tinin mutlak çocukça saçmalıklarına geri dönülür.

Sanki gecenin saf tözünden son bir kalıntı, Tanrı'nın ilk kez kendi gözüyle seyrettiği bir şey, sende sona eriyormuş gibi...

Uykusuz geceler vardır, o denli uzun sürerler ki, sonrasında zaman artık imkânsızdır...

Telaşı içinde dünyanın ızdıraplı anlarını biriktiren, ne baştan ne sondan, hiçbir şey bilmez. *Herhangi bir şey* ebedi olur. Şeylerin ızdırabında muvaffakiyetsizlik ebediyet niteliğine erişir.

Hiçbir zaman hayatla düzayak komşu olunamadığında: kâh sınırları aşılarak fazla gelindiğinde, kâh altında sürünülerek eksik kalındığında... yatağı olmayan nehirler gibi ya bir yere dökülür, ya da kururlar.

Daha çoğa veya daha aza kazık çakılınca, felakete yazgılanılır, varoluş çizgisinden koparılan her varlık gibi. *Varolmak* kalbin sonsuzluğu için bir engeldir.

Ne denli gizemlidir bir insanın kendi üstünde bir şeye inanması olgusu! Uyanınca etrafında kendinden başka kim-

seyi görmez. Gözlerini en yakın yüksek yer olan göğe çevirir. Yalnızlık konusunda insanın ancak En-Yüksek'ten öğrenecek şeyi vardır.

Tin hayatın harabelerinin üzerinde çiçek açar.

Şöyle denir: Filanca Spinoza'yı, Kant'ı vb. tanıyor. Ama kimsenin şöyle dediğini duymadım: Şu adam Tanrı'yı *tanıyor*. Ne var ki, ilgiye layık olan sadece budur.

Geceleyin ruhun bir hakikate açılınca, karanlık da bir apaçıklığın saydam uzamı gibi hafif hale gelir.

Hastalık hayata, kaçınılmazın gücü ve kaderin prestijiyle birlikte, sınırlanmamışa doğru bir boyut verir ki, [bu boyut] varolmanın ritmini acıyla ve asaletle ağırlaştırır. Derin olan her şey ölümün yakınlığından gelir.

Kendi hastalıklarının hastası olmayıp, varoluşunun ilkesinde başka dünyaların varlığının hastası olunduğunda... sanki tanrısal bir yorgunluk çöker varlığın üstüne, göğün aşırı yormuş göründüğü hayatın iliği...

Terör geleceğin bir belleğidir.

Şu cenazelik kötülük ürpertileri, havayı öldürmek istediğinde... bir tebessümün titrettiği, karabasanlarda ölülerin elleri gibi...

Yaşamak bir asalet değildir. Fakat yokoluşlardan oluşmuş bir hâleye sarınmak...

Varoluşla hakikatin peşinden boşuna koşulur. Her şey hiçliktir, ritimsiz bir sanrılar halayı. Bir şeyi varolduran bizim hummalı halimizdir, ateşimizin yakıcılığı hakikatleri bir gaiplikler dünyasının perdesine yansıtır. Dünyanın yad-varlığını gerçeğe dönüştüren tözün soluğu bizim yoğunluklarımızdan türer. Biz daha soğuk veya daha sakin olsaydık hiçbir şey olmazdı. İçsel ateşler dünyanın görünür sağlamlığını ayakta tutar, boş dekoru canlandırır ve hayatın gerçek mimarları olurlar. Dünya bizim alevimizin bir dış uzantısıdır.

Tanrı insana insanlığını bu denli ileri götürmesini bağışlayacak mı? Artık insan olmamanın insanlık deneyiminin ana fenomeni olduğunu anlayacak mı?

Varolmak, yani her anı duygusal olarak renklendirmek. Duygu nüanslarıyla Hiçbirşey'e bir gerçeklik bırakırız. Ruhun masrafları olmasaydı beyaz bir evrende yaşardık; zira "nesneler" içsel aşırılıkların maddesel yanılgılarından ibarettir.

Baharı yitirişimizin son kertesi: Tanrı.

Tin hayatiyetin *pozitif* bir eksikliği, ondan türeyen fikirler de, telafi makamında, gebedir.

Arzular ne kadar az özelleşmişse, sonsuzu *duyularla* o kadar çabuk gerçekleştiririz. İçgüdülerde belirsizlik bizi kaçınılmazcasına Mutlak'a yönlendirir.

Melankolinin melodik sonsuzluğunun akla gelişi, varolmadığımız zamanın anısından ve artık varolmayacağımız zamanın önsezisinden doğar.

Kalp dünyanın küçüklüğüne göre yapılmamıştır. Onu göğe doğru giderken izleyebilecek miyim? Yoksa sadece ölüme doğru bir kayış olarak mı kullanacağım onu?

Bir kez zamandan arınıldı mı, artık ancak tanrısal soluklara açık kalınır.

Çözülüp dağılmaya adanmış bir evrenin *hayatta* tutulmasına yarayan o gizemli ve devasa hezeyan, dünyaya ve yaratıklara umut ve hareket soluğu üfleyen, tenin zaaflarını güçlendiren ve tini hiçlik tutkusundan saptıran, acı verici, dayanılmaz itki; hangi esrarlı özsuları onu dünyanın ve kendi

Şu cenazelik kötülük ürpertileri, havayı öldürmek istediğinde... bir tebessümün titrettiği, karabasanlarda ölülerin elleri gibi...

Yaşamak bir asalet değildir. Fakat yokoluşlardan oluşmuş bir hâleye sarınmak...

Varoluşla hakikatin peşinden boşuna koşulur. Her şey hiçliktir, ritimsiz bir sanrılar halayı. Bir şeyi varolduran bizim hummalı halimizdir, ateşimizin yakıcılığı hakikatleri bir gaiplikler dünyasının perdesine yansıtır. Dünyanın yad-varlığını gerçeğe dönüştüren tözün soluğu bizim yoğunluklarımızdan türer. Biz daha soğuk veya daha sakin olsaydık hiçbir şey olmazdı. İçsel ateşler dünyanın görünür sağlamlığını ayakta tutar, boş dekoru canlandırır ve hayatın gerçek mimarları olurlar. Dünya bizim alevimizin bir dış uzantısıdır.

Tanrı insana insanlığını bu denli ileri götürmesini bağışlayacak mı? Artık insan olmamanın insanlık deneyiminin ana fenomeni olduğunu anlayacak mı?

Varolmak, yani her anı duygusal olarak renklendirmek. Duygu nüanslarıyla Hiçbirşey'e bir gerçeklik bırakırız. Ruhun masrafları olmasaydı beyaz bir evrende yaşardık; zira "nesneler" içsel aşırılıkların maddesel yanılgılarından ibarettir.

Baharı yitirişimizin son kertesi: Tanrı.

Tin hayatiyetin *pozitif* bir eksikliği, ondan türeyen fikirler de, telafi makamında, gebedir.

Arzular ne kadar az özelleşmişse, sonsuzu *duyularla* o kadar çabuk gerçekleştiririz. İçgüdülerde belirsizlik bizi kaçınılmazcasına Mutlak'a yönlendirir.

Melankolinin melodik sonsuzluğunun akla gelişi, varolmadığımız zamanın anısından ve artık varolmayacağımız zamanın önsezisinden doğar.

Kalp dünyanın küçüklüğüne göre yapılmamıştır. Onu göğe doğru giderken izleyebilecek miyim? Yoksa sadece ölüme doğru bir kayış olarak mı kullanacağım onu?

Bir kez zamandan arınıldı mı, artık ancak tanrısal soluklara açık kalınır.

Çözülüp dağılmaya adanmış bir evrenin *hayatta* tutulmasına yarayan o gizemli ve devasa hezeyan, dünyaya ve yaratıklara umut ve hareket soluğu üfleyen, tenin zaaflarını güçlendiren ve tini hiçlik tutkusundan saptıran, acı verici, dayanılmaz itki; hangi esrarlı özsuları onu dünyanın ve kendi

ıssızlığının ortasına itiyor, kozmik yapıyı ve düşüncenin şanını yeniden inşa etmek üzere?

Yaratılış zaten yıkıntı ve çaresizliğe gösterilen en son tepki değil mi? Tin kaderin varış noktasının ve çıkmazlarının yakınlığında dirilmez mi? Öyle değilse, *düşüş* niçin gelmiyor, niçin her şey iğrenmenin ve hiçliğin yeknesaklığıyla bir olduğu halde biz ayakta kalıyoruz?

Hayatın muvaffakiyetsizliklerinden şiddetle acı çeke çeke, kıyıdan kaçmaya çalışan kazazedeye benzeriz: Giderek, sadece dalgaları ve dalgaların sonsuz yayılımı üstünde yüzmeyi arar oluruz.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Melankoli: duygusallık haline gelmiş zaman.

❁

Güneşten yaralanmış ve yüzlerini yere çevirerek, taçyapraklarını ışığa karşıt yönde açan çiçeklerden oluşmuş bir dünyada yaşamak isterdim.

Doğa bir mezardır, güneşin ışınları da oraya uzanmamıza engel olur. Bizi ölümün tözünden saptırarak özsel olmayanın bunalımına daldırırlar. Işıkta kendi görünüşümüzden ibaretiz; karanlıkta kendimizin azamisiyiz ve bu nedenle artık yokuz.

❁

Can sıkıntısı: kozmik totoloji.

❁

Hiç org dinlememiş olan, ebediyetin nasıl *evrilebileceğini* anlamaz.

❁

İnsanlara boş yere sunmuş olduğum her şeyi Tanrı'da sarf etmiş olsaydım, şimdi kim bilir ne kadar uzakta olurdum!

❁

Hayatın ancak bizim yoğunluklarımızla bir varoluş niteliği kazanıyor olması, aşk orada olmadıkça dünyanın boşluğuna en güvenilir kanıt değil mi? Erotik ayartılar olmazsa "Hiçbirşey" her anın engelidir. Fakat aşkın kırılgan dış çizgileri dünyayı *varolmaya* mecbur eder ve tutkuları da hiçliğin sesini kısar.

Aşk yokluğu bir varoluş kusuruna denk düşer ve Eros'un sessizliği evreni doğaldan arıtır. Can sıkıntısı da aşkın bir tür "münhalliği", vazgeçilmez yaratıcı yanılsamasında bir mola değil mi? Ve bizim canımız da bir hezeyan yetersizliği nedeniyle sıkılmıyor mu? Bu hezeyan, Hiçbirşey'in tekdüzeliğine bir varolma özelliği getirir. Evren ruhun son titreşimlerinden fışkırır, tutkulu düşüncelerin havalanışı onu durmadan yeniden yaratır.

Can sıkıntısının göbeğinde, varoluşun varolmak şansı olmadığını *biliriz*; onun verdiği aralarda her şeyi unuturuz ve *varoluruz*.

Senin benzerlerin, acı verici bir çabayla kendi varlıklarının yükünü taşırken, senden, senin yorulduğundan daha çok yorulurlar.

Dünyadan kopuşun belli bir derecesinde, insanlar ancak belleğin fazlalığıyla varolur, bencilliğin kalıntılarıyla da kendileri olurlar.

Göğe nasıl bakarlar hiç pişmanlığı olmayanlar?

Sevmek için benzerlerimizin yaratıklar olduğunu unutmak gerekir; durugörü insanı ya Tanrı'ya ya da hiçliğe yaklaştırır. Mutlu olanlar sadece aşkın kendileri için hiçbir şeyi açığa vurmayan bir "her şey" olduğu, bir cehalet ve yetkinlik ürperişinde seven tiplerdir.

Dünyanın ufkundan bakınca, Tanrı hiçlik kadar uzaktadır.

Kimi sabahlar üstümüze çöken şu geniş ve ezici istila; sanki son sırların bilgisiyle veya nihai bilgi ve vizyonun bitkinleştirici hummasıyla uyanmışız gibi geldiği ya da sendeleyen bir eflatunda erimiş kendilerini bize tinin bahçeleri gibi baygın ve kusursuz sunan o geceler...

Kimde olabilir *her şeyi bilmemenin imkânsızlığını* dile getirecek kelimeler? Ve bilgi uğruna kaç adet yürek yırtıcı mutluluk anı sayılabilir hayatta? Artık hiçbir örtü saklamaz hiçbir şeyi. Ama yine sırlara dönelim biz, soluk alabilmek için...

Niçin öğle sonralarında gece bastırışlarındakinden daha çok nesnellik var? Niçin günbatımı içsel, niçin ışığın fazlası dışımızda, kendinde kalıyor?

... Sonun söz konusu edilmesi öznellikte bir ilerlemeyi temsil eder. Hayat, *olduğu şey olarak*, kalpte geçmez: sadece ölüm [öyledir]. İşte bu yüzden en öznel fenomendir; hayattan daha evrensel olsa da.

Keşke Tanrı'da daha fazla sebat gösterseydim! Hangi hayat kalıntıları hâlâ O'nda tutuyor beni, ben olarak? Keşke O'nun *sinesinde* kendimi yok kılabileydim.

Delilik göğünü kaplayan beyaz ve hareketsiz bulutlar... Sık sık koyu renkli bulut yokluğuna, yüksek yerlerin griliğine bakınca, sanki gökkubbelere beynin bayatlamış gölgeleri ve tinin solgunlukları yansıtılmış gibi görünür.

İnsanın uçurumlarının dibi yoktur, çünkü Tanrı'ya inerler.

Her damla gözyaşından bize bakan Tanrı'dır.

Tanrım! Neyimle hak ettim göklerde eriyip gittiğim şu anın doğaüstü mutluluğunu? Başımın üstüne daha büyük acılar yağdır, böyle bir ödülleri varsa! Melekler arasında izimi mi kaybettim? Öyle [bir şey] yap ki, bir daha kendimle hiç karşılaşmayayım! Ruhumu göğün delirttiği duyuların cennetinde boğmama yardım et!

Umutsuzluk hâlâ kendisine Tanrı'da şehvetle yok edilme imkânını sundukça, insanın kendisini mahvolmuş sanmaya hakkı yoktur.

Arzular uçucu hale geldi mi, her ana gösterilen rızayla yaşanabilir. İnsan, varoluşu kendine uydurmaya mecbur olunca, çabanın aralıksız tekrarında kendisiyle dünya arasındaki uzamı büyütür.

Tinin uyanıklığı, çıldırmış zamana dâhil olmak kararını boğar. Zamanın yelpazesi bizi yutmaz mıydı, doğaya razı olma çabamızda onu yatıştırmasaydık?

Diğer varlıklar yaşarlar; insansa yaşamak için *çaba gösterir. Sanki her eylemden önce aynada kendine bakıyormuş gibi.* İnsan, *yaşadığını gören* bir hayvandır.

Fikir, büyük rağbete mazhar olmuş bir ezgidir.

Düşünce, sonsuz ve yaralı bir kibrin baskısı altında, hiçliği en yüce teselli olarak ortaya atar. *Her şey olmak isteyince* ve her şey de buna karşı çıkınca, olmayışın mutlak boyutu olmasa ne yapardık?

Ölçüsüz gururun dehşeti doğayı buharlaştırır, hiçliği büyüklüğün prestijiyle hâleler ve orada kibrin tutkusu yatışır. *Yad-varlık tanrısal kıskançlıklarımızı söndüren cenazemsi bir* görkemdir. Hiçliğin gündeme getirilmesi öznel Mutlak hevesimizi tatmin eder, tıpkı ölüm lütuf ve inayetinin felakette uyum hevesimizi muradına erdirmesi gibi.

Ne zaman başaracağım kendime alışmayı? Bütün yollar o içsel ve erişilmez Roma'ya çıkıyor: İnsan *yenilmez* bir harabedir. Kim hüsranlarına bu kadar coşkunluk dökebilirdi?

En son kerte anlamında yaşamak, kendi yalnızlığının ermişi olmak.

Halvetinde büyülenmiş olarak, saatlerin akışının durduğunu ve Ebediyet'in vurmaya başladığını işitiyorsun. Tanrı da çanları senin göğüne doğru çalıyor.

Yalnızlık tinin afrodizyak ilacıdır, sohbetin de zekânın [aynı tür] ilacı olması gibi.

İç müzikte ölmenin o kadar çok yolu var ki, galiba artık sonumu bulamayacağım... Sadece iç seslerin yokluğunda cesedizdir. Ama duyular bu seslerin altında titreştiği zaman, kalbin hâkimiyeti varlığınkini geçer ve evren tek bir nağmenin fonksiyonu, Tanrı da bir tonalitenin uzantısı olur.

Bir sonatın ortasında "Tanrım! Keşke hiç bitmese!" çığlığına güçlükle hâkim olunduğunda, bir tür ses deliliği sizi tanrısal halin içine çeker. –Sürgün edileyim *oraya*, tüm müzikle birlikte...

İnsan o kadar yalnızdır ki ona umutsuzluk bir yuva, dehşet bir sığınak gibi gelir.

Varlığın çalılıklarında boşuna bir patika arar, üzgün, yüzü kendi ruhunun çıkmazlarına dönük kalır. Zira içinde ışık karanlıktan ayrılmamıştır. Yaratılışı taçlandıran şeyle, tinle, insan dünyanın başlangıcına aittir.

Hiçbir şey bilincinden, zamanın gecelerinin tozunu almayacaktır. Kaderinin asaleti de bu gecelik kalıtımda büyümüyor mu?

İnsanın kendinden yana fazla gecesi vardır...

Can sıkıntısının büyüleyici kolları ne zaman beni sarsa, gözlerimi göğe çeviririm. O zaman bilirim ki bir gün, güpegündüz, güneşin veya bulutların gözü önünde, "efkâr"dan öleceğim...

"...Mümkünse beni bu kupadan uzaklaştır." Can sıkıntısı kupası...

Ben de "Baba" diye haykırmak isterdim; ama kime doğru, can sıkıntısının kendisi bir tür ilah iken?

Niçin gözlerimi dünyaya açmam gerekti, onu can sıkıntısının bir Getsemani'si olarak keşfetmek üzere?

Toprak, beni varoluş dedikleri bu uğraştan özgürleştirecek baygın ve amansız zehirleri sunamayacak kadar kısırdır... Göksel çözünümlerden yükselsin Hiç'in sarhoş edici rayihaları, yüksek yerlerden yağsın uyuşturucu kar taneleri, kapanmayan yaraların üstüne... Ya da dünya-ötesinden yağmurlar, zehirli yağmurlar, sel gibi aksın bunak bir mavilik üzerinden, tinin hasta enginliğinde...

Tanrım! Sen yoksun demiyorum; ben artık yokum diyorum.

Hiçlik sadece sapkınca bir mutlak tadı vermekle kalsaydı; fakat [öyle olmuyor], sana acılı bir üstünlük kompleksi vererek, aşağıya, varlığa doğru baktırıyor ve kendini nostaljiden horgörü ile teselli ettiriyor.

"Ben"den sadece Shakespeare veya Tanrı söz edebilmeliydi.

Aynı durugörü düzeyinde bulunan iki insan arasında aşk mümkün değildir. Kavuşmanın "mutlu" sonuç vermesi için, ikisinden birinin bilinçsizliğin lezzetlerini daha yakından tanıması gerekir. Doğadan aynı derecede uzaklaşmak, onları doğanın hilelerine eşit derecede duyarlı kılar: Buradan, Eros'un ikircimleri karşısında bir sıkılganlık, özellikle bu kaçınılmaz suç ortaklığına karşı bir çekimserlik türer. Varoluşun aldatmacalarının gözümüzde hiçbir opaklığı kalmadığı zaman, kadının masumiyet haline yakın durması iyidir. Aşk süreci iki yanılsama yokluğu arasında *tamamlanmış olamaz;* en az birinin *bilmemesi* gerekir. Tinin durugörülerinin kurbanı olan öbürü, bu *özdeş* yakınının aldığı zevki gözaltında tutar ve bulaşma yoluyla, o da kendini unutur.

Duyuların kaotik biçimde tersine dönüşü, zımni ve yüzeysel esrimeyle birlikte, hayatın sırlarının erkek ve kadın için saydamlaştığı acı verici bir ödüne benzer. Tinin uyanıklığı önünde küçük düşmemek için uzlaşmış görünürler, fakat ancak kendi unutuluşlarını seyretmeyi ve iki kişilik çözünmenin cazibesini düşünceyle küçültmeyi başarabilirler. Böylece durugörü bu ucuz mutlağın ah vahlarına bir tür günbatımı nüansı getirmiş olur.

Ne hayal kırıklıkları ne kin ve nefret ne de kibir bizi insanlardan, ani bir vahiy şiddetiyle bizi teslim alan ruhun kuvvetlerinin yaptığı kadar bağışık tutabilir. O zaman birine ne denebilir ve o şey niçin denmelidir, içsel ürperti birdenbire yukarı doğru akmaya başlayan bir nehir gibi olduğu zaman?

Baş döndürücü bir mutluluğun dalgaları, kimliğimizi çoğaltarak bizi insanlardan dışarı fırlatır, kadınlara ve dostlara yönelik tebessümleri siler. Benlik kendi sonsuzluğunda kaybolur, hayat kendisini birkaç dünya arasında tereddütte bırakan yoğunluklar halinde genleşir. Olmuş olduğun her şeyden kala kala acınası bir soluk kalır.

Gecenin sonsuzluğu bu genleşmenin ufkunda bir sınır taşı gibi görünür ve sönüp gidiş bir sınır, can çekişmesi ise bir son durak olarak arzu edilir. Kim aşılardı zavallı bir kalbe sonsuzu?

İnsanlarda şiir kesatlığı var, demiri nereye atmalı ölümden başka? Nasıl bir prestij yansıtmaz ki yad-varlığın yakınlığını, *varlığın yavan ve rengi atmış manzarasının üstüne?*

Suda boğulmak, bir ipin ucunda sallanarak göğe yükselmek veya hayatına paldır küldür son vermek arzusu, can sıkıntısının yüce bir derecesinden yola çıkar: cehennemin dibinde bir flüt.

Anlardan bir mahvoluş şarkısı çıkarmak, zamanın kara sevdasında aşkın zehirler icat etmek, cinlerini kana ve oluş'a saçmak...

Zamanın metafizik hedefi bizi bireyselleşmenin yükünden kurtarmaktır. *Varolmak* zor bir girişimdir, çünkü biz yad-varlığa doğru *yükseliriz*: varoluşun yüce tereddisine doğru atılan bir boşluk.

Zaman yad-varlığa doğru bir *çıkıştır*.

Tüm duyularla nihayetin lezzetlerinin özlemini çekiyorum... Ne gibi gizli başarılar beni ona doğru itiyor? Hayatın ihanetine uğradıktan sonra nasıl keşfetmemeli ölümün büyüklüğünü!

İnsanların ve kendinin içini görmüş olan, denizlerin dibinde tiksintiden bir kale inşa etmelidir.

İnsan felakete ancak esas itibarıyla çelişkili bir mizaçta *rastlayabilir.*

Kendinden yorulmuş olan, benzerlerini de yorar, ki zaten onlar da onu aynı derecede yorarlar.

Tekrar eden düş kırıklıkları insanlık dışı ihtiraslar gerektirir. Gerçekten üzgün olanlar, her şeyi deviremediklerinden, kendilerini ideallerinin yıkıntıları olarak kabul etmiş olanlardır.

Zaman, can sıkıntısının bizi gerdiği çarmıhtır.

Harikaların istilasında ve arzularımı sınırsızlığa saçan esrime soluklarında, kendimden iğrenme tek barajımdır.
Bu kadar çok "ben" ile ne yapılabilir?

Bach bir dekadandır, ama *göksel anlamda.* Ancak böyle açıklanabilir, yarattığı dünyayla ne zaman karşılaşılsa kaçınılmaz biçimde hissedilen o etkileyici çürüme.

Can sıkıntısı zamanı koyulaştırdıkça, şeyleri saydam nitelikler halinde inceltir. Madde bu acımasız bozulmaya direnemez.

Canı sıkılmak nesnelerin arkasını görmek, doğayı buharlaştırmak anlamına gelir. Durugörü denen o hastalık musallat olunca, kayalar bile çözünüp duman olur.

İçimde, düşüncede gömmediğim *hiçbir duyum* bilmiyorum. (Tin doğanın mezarıdır.)

İntihar –her kurtuluş ayartısı gibi– dinsel bir eylemdir.

Samimiyet, hayatın özsel ikircimlerine uyarlanamazlığın bir ifadesi olduğundan, tereddütlü bir hayatiyetten türer. Samimiyeti yaşayan, genel olarak sanıldığı gibi kendini tehlikeye maruz bırakmış olmaz; zaten tehlikededir, doğruyu yalandan ayıran her insan gibi.

Samimiyete eğilim tam ve tipik bir marazi belirti, hayatın bir *eleştirisidir.* Her kim içindeki meleği öldürmemişse, mahvolmaktır kaderi. Hatasız bir an bile soluk alınmaz.

Sönmüş gözler ancak nostaljik ölüm arzusunda tekrar parlar; kan ancak bir can çekişme ilahisinde alevlenir.

Varlığın yokuşunu inmekte miyim yoksa çıkmakta mı?

Hayatı görüp de hâlâ yaşamak isteyen bir hayvan: insan. Dramı bu inatçı çabada tükenir.

İçine hiçbir şeyin yerleşmemiş olduğu bir kalbe aşkın çıkagelişi o denli ifade edilemez derecede yürek yırtıcıdır ki, bu geliş açılıp gelişecek yer bulamaz. Sadece bir kadını tavlamak söz konusu olsaydı, iş kolay olurdu! Fakat kendi hiçliğini çerçöpten temizlemek, kinde acı verici biçimde kendi ruhunun efendisi olmak, aşkına, kendine doğru bir yol açmak! Bu savaş –ki düşmanlıkla kendine karşı yürütülür– neden kendini aşkın ürpertilerinde istenenden daha zalimce öldürmenin asla istenmeyeceğini açıklar.

Beethoven'da ne yeterli baygın cazibe ne de yorgunluk var...

Şeytanın son incelikli numarası: cehennemle kalp arasındaki fark.

Sadece büyük ızdıraplarda, Tanrı'ya *fazla yakın* olunduğunda, Oğlu'nun aracı rolünün ne denli boş, o Haç simgesinin sakladığı kaderin ise ne denli önemsiz olduğunun farkına varılır.

Tin hemen her şeyi fiziksel acılara borçludur. Onlarsız hayat sırf hayattan ibaret olurdu.

Fakat hastalık yeni bir şey getirir. Beşinci mevsim değil mi?

Düşünce ve elemle her günlük Nirvana...

Ezgisiz bir dünyada bu kadar çok müzik taşındığı zaman...

İnsan hayat için yaratılmış bir hayvan değildir: bu yüzden ölmek arzusunda bu kadar hayatiyet harcar.

Hayatın yad-gerçekliği hiçbir yerde mutluluğun umutsuzlarındakinden daha kaygı verici değildir. Aşkın *dile gelmez* acı vericiliği buradan gelir.

İç seslerin tüm şiirselliği, hayat arzusunu ölüm arzusundan ayırma imkânsızlığına indirgenir.

Umutlar, sonlar için yumuşacık yuvacıklar gibidir. Yaşamak ve ölmek: aynı yanılsama için iki imge.

Tüm ağlayansız gözyaşları benim kanıma dökülmüştür. Ama ben ne bu kadar deniz ne de bu kadar burukluk için doğmuşum.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Şu olgunun anahtarını bulamıyorum: Esinlenmiş sevinçte Tanrı'yı taklit ediyor, hüzündeyse kendi tözümüzün külleriyle kalıyoruz.

Bir tefekkür bir sonenin iç şemasından bir şeye sahip olmalıdır. Yırtılışları kısaltma sanatı... mimarın müzikal parçalanışlarımıza müdahalesi...

Hüzün: *zayıflık yüzünden* bir sonsuz, kusurlardan bir gökyüzü...

İnsanın hayatı gözlere indirgenebilir. Bakışta reform yapmadan onlardan hiçbir şey bekleyemeyiz.

Aşk, ermişlik artı cinselliktir. Hiçbir şey ve hiç kimse bu yalçın ve yüce paradoksu yumuşatamaz.

Hamlet aşkı, intiharı hayata yeğlenebilir kılan "hastalıklar" arasında saymayı unutmadı. Fakat o, "hor görülen aşkın ızdıraplarından" bahseder. Sadece "aşk" deseydi, o ünlü monolog ne denli daha büyük olurdu!

Deniz kıyılarında, ıssız günlerin kuraklığı *–aynı susuzlukta–* mutluluk ve acı arzusunun toplamını alır. Kıyılarında her zaman *dinsel olarak* Tanrı'dan bağışık kalınır.

Akdeniz en sakin, en dürüst ve en az mistik denizdir. *–Dalgasız* oluşuyla– insanla Mutlak'ın arasına girer.

Kadın, *yalnız* olduğu için *vardır*.

Bir insanın kuvveti hayatındaki başarısızlıklarından gelir. Onlar sayesinde *doğa* olmaktan çıkar.

Efsunlamanın tanımı Wagner'den geçer. Müziğe "üç nokta"yı getirmiştir: sonu gelmez eritici... Ve motiflerin ezgili ve tanımsız bir mahzene sessizce tekrar düşüşünü. Sinirlerini gösteriş ve görkemle mitolojiye yansıtmış bir sanatçıda... kan nevrastenisi.

İşte bu yüzden, Wagneryen büyülenmede, günbatımı dolu uzak dalgalar yorgun alınlara çarpıp kırılır ve uykuya dalmış damarlara mahvoluş ve rüya ilaçları dökerler.

Ölümün tok ve şiddetli vuruşları varoluşun gramerlik manzarasını alacalar, can sıkıntısının onu aşırı sistemcilikle resmettiği şekilde ve sürpriz yokluğuna çare olarak, nöbetçi kulübesini bunaltımızın içine kurmak suretiyle, bizi tetikte olmaya zorlarlar.

Can sıkıntısı üzerinden, uzun bir süreç içinde Tanrı'ya demir atabiliriz. *Kendiliğinde*, O bir *din yokluğundan* ibarettir.

Üsluba aklımızı takarak hayatı unutuyoruz: İfade çabaları solunum güçlüklerini gizliyor, biçim tutkusu burukluğun negatif ateşini boğuyor, sözün cazibesi bizi anın yükünden azat ediyor, formül kusurları küçültüyor.

Düşmemek için tek çıkar yol: tüm başardıklarını bilmen, zehirlerini tinde tüketmen.

Dertler duyu algıları halinde bırakılmış olsaydı, çoktan artık varolunmazdı...

Tin hayata ancak *ifade* yoluyla hizmet eder: kendi düşmanına karşı kendini savunmakta kullandığı form.

Öğleden sonraların yorgunluğu, ruh üzerinde ebediyetin birikmiş pası ve baharın dokunduğu bir bahçenin ortasında baş dönmesinin soluğu ile...

Ebediyet, Tanrı'nın başlangıçtan beri, insanın da ara sıra, düşünceyle, içinde solduğu seradır.

Hayatiyet zaaflardan ayırt edilemediği, fakat onlarda yitip gittiği zaman, bu durum çelişkili bir insanın içsel bileşimini verir. *Birinin hesabına* psikoloji yapmak, hatta onu tedirgin eden kuvvetlerdeki saflık yokluğunu, öğelerin o acayip ve beklenmedik karışımını açığa vurmak anlamına gelebilir. Teorik açıdan, barbarlıkla dekadan melankolinin, hayatiyetle belirsizliğin, içgüdüyle incelmişliğin bileşimini tasarlamakta güçlük çekeriz. Fakat gerçekte o kadar çok insan, hâlâ güvenilir düşüncelerin içinde, hayat düzeyinin günbatımsal düşüşü yüzünden azap içinde kalır ki!

Kozmik olay dizilerini kucaklayan ve rüyanın belirsizlikleriyle donatan o uzun arzular: Nereden yola çıkarlardı, bizim radikal itkilerimiz zaaflarımızın yokuşunu inseler ama çıkamasalardı? Ve neden arzuların sağlam bir geçerli değeri yok? Kim kuruyor itkiler arasında bağı, kanın olumlamalarıyla yadsımalarının karışımı değilse? İçgüdülerimizin bir doğrultusu, zaaflarımızın başka bir doğrultusu olsaydı, iki kez yetkin olmaz mıydık, yetkinliğe iki yoldan ulaşmaz mıydık? Eğilimlerin paradoksal buluşması, indirgenemezlerin içinden çıkılmaz bağları, bir insanı o denli garip biçimde toparlayan ve çözen o gerginliği yaratırlar. Ve barbarlığın tekdüze ve serin göğü altında dekadanlığın tatlı ve sarhoş edici cehennemini taşımak, sırtında devasa bir yaşlılığın ağırlığıyla gençlikte gemini yürütmek, şafakların ürperişi içinde "yüzyıl sonlarını" sürükleyip durmak kolay değildir! Ne tuhaf bir

mukadderattır, hayatın mevsimlerini anların ekseninden sapmış ebediyetinde kaybetmiş olduklarından sonbaharda çiçek açan varlıkların kaderi.

Köklerin ölümün nabzını attırırken, neden gözlerini güneşe çeviriyorsun? Nasıl bir çılgınlık ve acıyla kendini tanrısal uçurumlara atacaksın! Tanrı'nın çölünde umutsuzluğun yayılımını durdurmaya ne tinde sınır ne dünyada ufuk var, ne de bundan böyle ortak felaketlerinin üzerinde çiçek açacak cennet. Yaratıcı da son nefesini yaratıkta verecek; nefessiz yaratıkta.

Hangi kül tadı türüyor dünyalar-ötesinden!

Şeytan'la baş başa. Neden Tanrı'ya kıyasla daha nadiren kendini gösteriyor? Yoksa Tanrı'yı fazla *şeytanice* yaşıyoruz da, bu garip karışım Şeytan'ın saf özünün açığa vurulmasını lüzumsuz hale mi getiriyor?

Her günlük arzuların yolu yerden göğe çıkar. Ters yol daha nadirdir. Bu yüzden Şeytan *dehşetli bir olasılıktır*, büyük Düşman'ına kıyasla daha az rastlanan.

Tin varlıktan azat olduğunda, şehvet artık zevkle elem arasında tercih yapmaz. İkisini de taçlandırır.

Duyu algılarının tuhaf yetkinliği, farkları askıya alır. Elem ve zevk eşanlamlı olur.

Düşünürken niçin önce kalp sonra da ruh kaybedilir?

Bunaltının cazibesi çözümlerden duyulan korkudan, soru sorulur sorulmaz *her şeyi bilme* olayından ibarettir. Her yanıt bir "avamlık" lekesi taşır. Dinin üstünlüğü, sorulara sadece Tanrı'nın *yanıt verebileceğine* inanmaktan gelir.

İnsanların gözyaşlarına gömülmek isterdim, her damladan bir mezar yaparak.

İnsanın her yarattığı, kendisine karşı döner. Yalnız her yarattığı değil, her yaptığı da. Tarihte, ileri bir adım geriye bir adımdır. Tasarlayıp yaşamış olduğu her şeyden, artık hiçbiri ona karşı dönmez, yalnızlıktan başka.

Anıların niçin artık bellekle bağı yok? Ya tutkular, niçin kandaki köklerinden sökülmüşler? Göksel Balkanlaşma...

Tanrı'dan çıkan dağınık ışınlar kendilerini sana ancak ruhun günbatımında gösterirler.

Esrimenin yakınlığı bir değerler hiyerarşisi için tek ölçüttür.

İnsan denen deneyim sadece onun Tanrı'ya inandığı anlarda başarılı olmuştur.

Ölümün harabe halinde cazibesiyle duyuların üzerine çöktüğü veya göklerin tüm bulutlarla birlikte düşüncelere indiği her durumda, Zaman görkemli bir köpük gibi bulanık dalgalar halinde yırtılır.

Atalarımızın düş kırıklığı eksikliğinin kefaretini ödüyorum, mutluluklarının sonuçlarına katlanıyorum, can çekişmelerinin umutlarını pahalı ödüyorum ve yaşayarak atasal cehaletin tazeliğini çürütüyorum. İşte dekadanlığın anlamı bu.

Kültür planında, birkaç yüzyıllık yaratı ve yanılsamalar —ki çaresizce bedellerinin ödenmesi gerekecektir, tesellisizlik ve durugörü ile. İskendercilik işte...

Başka yüzyılların bütün köylüleri için bedel ödemek, artık kanında toprak bulundurmamak... ve de tinin zayıflamakta olan ışıklarında yıkanmak kolay değildir...

Ancak müzikte ve esrimenin ürperişlerinde, sınırların hicabını ve formun batıl inancını kaybederek artık hayatı ölümden ayırmamayı başarabiliyoruz; yaşamsal ölümün, varoluşla yokoluş arasındaki kavuşumun üniter itkisine erişe-

biliyoruz. İnsanlar tefekkürle veya yanılsamalarıyla, müzikal oluş'un içinde ikircimli ebediyet cazibesi olanı, aynı motifin gelip gidişini algılarlar. Müzik mutlak zamandır, anların tözleşmesi, ses dalgalarıyla ebediyetin gözünün kamaşması...

"Derinliği" olmak; artık ayrımların aldatısına izin vermemek, artık "projelerin" kölesi olmamak, artık hayatı ölümden koparmamak anlamına gelir. Çeşitli öğelerden oluşmuş sonsuz, karanlık telaş, bütünü dünyaların ezgisel bir karışıklığında eriterek, bir yokluk ve doygunluk ürperişinde, varlığın en derin diplerinden yükselen bir ah çekişte kendini arıtır ve bize ebediyen bir müzik ve duman tadı bırakır...

İnsanların varoluşu, bize telkin ettiği buruk ve acı düşüncelerle haklılık kazanır. Bir burukluk mahkemesinde hepsi beraat edecektir, en başta da kadın...

Hiçbir şey seni tatmin edemez, Mutlak bile; sadece müzik, Mutlak'ın yırtılışı...

Ancak kendi günahlarımızdan sarhoş olarak taşıyabiliriz hayatın yükünü. Her namevcudiyeti zevke çevirmek gerekir: Tapınmayla yükseltelim yetersizliklerimizi. Yoksa insan boğulur.

Sen ki dünyaları devirmek istedin, hangi günahlar hâlâ bağlıyor seni, sonsuzluk ve boşluk dolu iki gözün bomboş cennetine?

Tanrı, insanın düşüşünü öngörerek ona bir telafi yanılsaması olarak kadını sundu. Peki o, kadın sayesinde, Cennet'i unutabildi mi? Dinsel ihtiyaç buna olumsuz yanıt veriyor.

Platon'la Alman Romantiklerini bir araya getirecek bir sempozyum aşk hakkında hemen hemen her şeyi söyleyebilirdi.

Ama asıl önemlisi: onu Şeytan'ın ilave etmesi gerekirdi.

Ermişliği reddedip dünyadan el etek çekmeyi reddetmemiş olan, hüsrana uğramış bir Uluhiyet'i kendi oluş'unun hedefi yapar.

Tanrı'ya hitap ettiğinde, ona zamirle seslen, yalnız ol; O'nunla *olmak* için. Yoksa, sen *insansın* ve asla O'nun yalnızlığıyla yüz yüze kalamayacaksın.

İlahiyat, Tanrı için sadece adının büyük harfle yazılmasını elde tuttu.

Çektiklerini benzerlerinden saklamakta, yaramaz bir kanserli rolü oynamakta o kadar zalimce asalet ve o kadar sanat var ki...

Gökyüzü eriyip can sıkıntısı damlaları halinde aktığı, mavilik ve ıssızlıktan bir enginlik damıttığı zaman, kendimi kendimden ve gökten, tinin Akdeniz sularında savunurum.

Felaketten, şenlikli kin nöbetlerinde veya her şeyi –en başta da aşkı– Hiçbirşey'e indirgeyerek arınır insan, kendini doğanın tüm cüruflarından temizler. Kin duyamayan, tedavi edici sırların hiçbirini bilmez. Her iyileşme bir yıkım eseriyle başlar, saflık böyle kazanılır. Biz de ancak kendimizi acımasızca çiğneyerek kendimiz oluruz.

Asla kimseye söylenmemesi gereken bir gerçek: Sadece fiziksel ızdıraplar vardır.

Aşkın ayartılarında, ben ile ölüm arasında mesafe yoktur.

Mutlak, evrenin arınmış bir erotizminin son durağına yerleşir. Dünyevi aşkı aşan her şey Tanrı'nın temellerini atar. Aşkla dünyayı barıştırmanın imkânsızlığı...

Her şeyde olduğumuzdan daha çok aşkta *varızdır* ve *var değilizdir*. Ölümle hayat arasındaki farklılaşmamışlık, âşık olma eyleminin tipik bir özelliğidir.

İlahiyatçı veya kinik düşünür olunca tarihe tahammül edilebilir. Fakat insana ve akla inananlar, düş kırıklığından nasıl delirmesinler, olguların sürekli yalanlaması karşısında nasıl dengelerini korusunlar? Halbuki oluş'ta, dava Tanrı'ya veya iğrenmeye temyiz edilerek kolayca işin içinden çıkılır... İlahiyatla kinizm arasında gidip gelme, yaralı ruhların erişebileceği tek çözümdür.

Düşüncelerin ölü sularında boğulan fırtınalarıyla o uzun, zalim, sessizce düşman geceler; onlara tahammül edilir, şu sorulmamış soruya nasıl yanıt verileceğini öğrenmeye duyulan garip susuzluk yüzünden: "Şafağa kadar kendimi öldürecek miyim, öldürmeyecek miyim?"

Madde acıyı emmiş süngerdir.

Tin dünyanın doruklarını aşacak kadar büyüdü mü, hayatın dar karakteri size seradaki bir filin ürperişlerini hissettirir.

Meçhul denizlerden hangi deli dalgalar gözkapaklarıma vuruyor ve ruhumu istila ediyor? –İnsan olma yorgunluğu öyle bir büyüklük saklar ki!

Uykusuz gecelerde denizin anısı, devasa büyüklük imgesini bize, orgdan veya umutsuzluktan daha iyi verir. Sonsuzluk fikri, uyku yokluğunun ruhta yarattığı boş uzamdan ibarettir.

İbiza'daki güneş saatinin kadranında şu yazılıydı: *Ultima multis*.

...Ölümden ancak *Latince* bahsedilebilir.

Herhangi bir şey hakkında kesinleşmiş bir görüşü olan, varlığın sırlarının hiçbirine yaklaşamamış olduğunu kanıtlamış olur.

Tin esas itibarıyla doğanın lehine ve aleyhinedir.

Uykusuzluklardan bitkin düşmüş bir bedende, bir iskeletin içinde yolunu yitirmiş iki göz parlar. Ve sarsılışın insanı altüst eden cazibesinde insan, olmadığı ve asla olmayacağı şeyde kendini arayıp durur...

Bir insan *dürüst olarak* ancak kendinden ve Tanrı'dan bahsedebilir.

Her ne zaman *–bütün kalbinle–* beylik bir şey söylersen, hayatın göbeğinde yer almış olursun...

Nasıl bir sır sayesindedir ki, kimi sabahlar gözlerimizde Cennet'in tüm hatalarıyla uyanıyoruz? Belleğin hangi maden yatağında içimizdeki gözyaşları mutluluk susuzluklarını gideriyor, hangi eski ışıklar tanrısal esrimeyi maddenin çölünün üstünde ayakta tutuyor?

... Böyle sabahlarda, Tanrı'ya direnmeyişi anlıyorum.

Gelecek: ölmek arzusu, zaman boyutuna tercüme edilmiş.

Ölüme karşı asla günah işlememenin asaleti...

Evren seslerini sende ateşlemiş, sense bulvardan geçiyorsun...

Gök gölgelerini senin kanında yakıyor, sense benzerlerine gülümsüyorsun... Kalbinin revaklarını ne zaman üstlerine devireceksin?

Ruhun sonsuzluğunda o kadar beklenmedik ve edepsizlik var ki! Kemiklerin kısırlığı ve tenin aşırı yorgunluğu bunlara nasıl tahammül ediyor?

Hüznün cazibesi ölgün suların görünmez dalgalarına benzer.

Tüm acı tefekkürleri kayda geçirme ihtiyacı, bir gün artık mahzun olmamayı başaracak olmaktan duyulan garip korku yüzünden...

Mistikler gibi esrime erişebileceği yerde olmadığından, insan, varlığın en derin bölgelerini yorgunluğun ağır tekrarlanışlarında keşfeder... Fikirler topluca kaynaklarına doğru geri çekilir, başlangıçtaki karışıklığa dalarlar ve tin hayatın fonları üzerinde dalgalanır.

Dünyanın delici algısı, sanrılı yorgunluklarda, şeyleri aldatıcı parlaklığından soyar ve artık hiçbir şey nihai bir şafak gibi saf kökensel bölgeye ulaşmaya engel değildir. Zamanın başlangıç sanallıklarına ilave ettiği her şey böyle kaybolur. Varoluş, neyse o olarak örtüsünden sıyrılır: hiçliğin çekip götürdüğü şey. Ve Hiçbirşey dünyanın sınırında bulunmaz, dünya Hiçbirşey'in sınırında bulunur.

Bilgi aygıtı olarak yorgunluk.

Umutsuzluğun gece ışığında yıkanan tin.

Tinin pek az ilacı vardır. Zira önce kendiliğinden iyileşmemiz gerekir. Doğaya ve kadına önce yaklaşılır, sonra onlardan kaçılır ve ardından, tahammülfersa mutluluk korkusuna karşın, daima onlara dönülür. Sürgünlük tadı bırakan manzaralar ve sevişmeler vardır; mutlakla zamanı karıştıran her şey gibi.

Bir kadının gözlerinde göğü seyrederken *orijinali* unutulmadığı zaman, tedavi edilemeyecek derecede hayatın oltasına takılınmış demektir.

Delilik, cesaret, tebessüm ve umutsuzlukla birlikte acı çekebilmek.

Kahramanlık, ermişliğe direnişten ibarettir.

Acı çekmede tehlike, *nazik* olmaktır: anlayışla katlanmak. Böylece, sonsuzca ölümlü etten yapılmış "olan" insandan, bir ikonaya doğru kayıldığı hissedilir.

Hiç kimse için yetkinlik örneği olma, kendinde izlenecek figür veya model olan her şeyi yok et.

İnsanlar senden insanın yollarından korkmayı öğrensinler. Izdırabının hedefi budur.

Tin –köklerinden koparılınca– kendisiyle yalnız kalmıştır.

Tüm sorular şuna indirgenir: En mutsuz olmamak nasıl başarılabilir?

Hastalığın dokunmadığı şey kabadır, ölümü üflemeyen ise sırdan yoksundur.

Derinliklerden gelen boğuk şarkı: Hastalık kemiklerde duasını ediyor.

Hayat ancak yıkıntılarının üzerinde çiçeklenen lezzetler uğruna yaşanmaya değer.

Ağıtlarda bir tür asalet bulunduğu zaman, aklın gözyaşlarını onun altında boğduğu formdur paradoks.

Hangi şafaklar uyandıracak onarılamazdan sarhoş ruhumu?

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ölme sürecim ne zaman duracak?

Cennetin müdahalesini talep eden yaralar vardır.

Tin bütün günahlarla ve hiçbiriyle, cehennemin dibine oturmuş, gözler de kımıldamadan dünyaya doğru bakmaktadır.

Hayat tutku ve iğrenmeyle sevilince, size yalnızca Şeytan acır ve şapşallaşmış eleminize ölümcül sığınağı sunar.

Tenin o yırtılışları ve düşüncenin o bunayışları, Tanrı yardımımıza gelseydi tümel ermişliğe baş eğeceğimiz zaman... Onun tereddütleri bizi hâlâ dünyada tutuyor.

Tanrım, beni neden embesil kubbelerinin altında ebedi bir ahmak yapmadın?

Tin: aşkın bir deliliğin darbesini yemiş ten.

Dövüş insanla insan arasında değil, insanla Tanrı arasında oldu. Bu yüzden ne sosyal problemler ne de tarih herhangi bir şeyi çözebilir.

Tanrı düşüncesi ancak ölmek için işe yarar. Ona gönüllü olarak değil, başka çare olmadığından yönelir insan.

Hiç kimse inanan olup olmadığını bilemez.

Bir fikre, bir uğraşa, bir kötü huy veya erdeme kendilerini gömen bu kadar çok insana bakınca, insanların şeylerle aralarında ellerinde bulunan mesafenin bu kadar küçük olmasına şaşılır. Bu kadar azını mı *görmüşler* acaba? Niçin hiçbir eyleme izin vermeyen bilgiye uğramamışlar? *Bilgi* doğaya, sırf bizim onda kalma istemimiz sayesinde tahammül eder. O zaman nesnelerle idealler arasında koşuşturulur, tutku kırıntılarına yapışarak, dindarlık ve burukluk yüzünden varlık arayışındaki gölgelere bir varoluş soluğu ihsan ederek.

Evren *ciddi* değildir. Onunla trajik bir şekilde *dalga geçilmelidir*.

Bilmek ile taban tabana zıttır *yapmak*.

Gökle yer arasındaki kararsızlıklar bizi, iki yüzü ızdırapta tek bir yüz olacak bir Janus kaderine mahkûm eder.

Ürpertiyle kuşku arasında askıda kalan kalp: esrimeye açık bir kuşkucu.

Pazar öğle sonralarında –diğerlerinden daha sık– akıl bir gök yokluğu olarak, fikirler de ebediyetin boş art alanı üzerinde siyah yıldızlar olarak, kendilerini gösterirler. Can sıkıntısı, doğadan kopmuş duyuların son bir kez geri alınmasından doğar.

Koyu melankolinin kozmik yayılımında (evrenin esnemesi) ormanlar yaprakların zafer alayında sizi omuzlara almak ister gibi eğilir, kalp ölü çöpler arasında yitip gitmiştir.

Can sıkıntısının müziği zamanın ürperişinden doğar: zamanın sönüşünün kısılmış nağmeleri.

Kalbim –ki içinden gök geçer– Tanrı'dan en uzak noktadır.

Hiçbir şey bana hayatı unutturamaz, her şeyin onu bana yabancılaştırmasına karşın. Ermişlikle hayattan eşit uzaklıklarda.

Dünyanın görkemlerine katlanacak kadar kuvvetim yok: Aralarında soluğumu yitirdim ve şimdi ancak güzelliğin umutsuzluğu için çıkacak sesim var.

İnsanlar ölümün düşüncesinden de kendisinden korktukları kadar korkarlar. Ben kendimi ebediyen [ölümün] düşüncesine bağladım. Geri kalan her şeyde diğerleriyle aynı saflarda koştum; hatta belki de onlardan daha hızlı.

Can sıkıntısı, aşkta mutlağı bulmayan erotik bir ruhu mesken edinir.

Varoluş dramının gösterişli bir şekilde üstünü örtmek için, kafanda bir havai fişek gösterisi düzenle ve onu gece gündüz canlı tut: Yanı başında kendi oyunundan paniklemiş zekânın geçici ve ebedi parlaklığını yarat; hayatı bir mezarlık üzerindeki parıldamalar haline getir. Zira insanın ruhu zaten alevler içinde bir mezar değil mi?

Duyulara deha işi bir doğrultu ver, bedene yıldızların komşuluğunu dayat; tene gelince, onu lütuf veya cinayetle göğe yükselt. Ve simgen şu olsun: bir baltanın üstünde bir gül.

Fikirlere bir anlık uzam bağışlamanın, varlığı bir hedef *edinmesine izin vermeden sevmenin, sensiz kendin olmanın* derin zevkini tatmayı öğren.

Doğanın ortasında, bir meleğin kanatlarının, bulutların yırtılmış işlemelerine dokunuşuna bakarken, düş kurarak bekleyişleri öğren.

...Ve hayatın derinliklerine doğru uçtuğunu, içindeki derin uçurumlar susuzluğunu gidermekte yetersiz kalan şarap tortusu bir göğün tesellisizliklerini kanatlarınla okşadığını hayal ederek...

Kaç kişi şöyle diyebilir: "Ben kendisi için Şeytan'ın varolduğu bir insanım"? Böyle bir itirafa eğilimli olanlarla nasıl olur da bir kader ortaklığı hissedilmez?

Bir katilin uykusuz geceleri boyunca doğan, bir meleğin saçmalıklarından çıkma bir parfümle yumuşatılmış düşüncelerden tam bir dünya tablosu çıkarılabilirdi.

Dayanak bir kez kendinde kaybedildi mi, ne yapılırsa yapılsın, başka bir dayanak ancak Tanrı'da bulunabilir. O olmadan hâlâ soluk alınabiliyorsa da, onun *fikri* olmazsa insan tinin teslimiyetlerinde kaybolurdu.

Umutsuzlukta insanı büyüleyen, bizi bir anda Mutlak'ın önüne atıvermesidir: En Sonuncu'nun ayakları dibine organik, direnilemez bir sıçrayış. Bunun ardından, düşünmeye ve umutsuzluğun metafizik öfkesinden çıkan durum tefekkürle aydınlatılmaya –veya karartılmaya– başlanır.

Kalbin ölümcül yalıtılmışlığıyla benzerlerimizden ayrılmış varlıklar olarak, deliliğin denizleri dalgalarını yalnızlığımızın üstüne dek yükseltmesinler diye Tanrı'ya sarılırız.

Şiir kadar hiçbir şeye inanılmaz, esine bir derece cazibe ilave edilir, zira nihilizm bir müzik eklentisidir; nesirde ise, kelimelerin boşluğu karşısında çıplak kalmamak için bir şeye yapışmak gerekir. Tin körlüğün ürünü "yüksek" hakikatlere doğru dönmediği zaman, düşünür olmak bir şans değildir.

Toprağın tek amacı ölümlülerin gözyaşlarını emmektir.

Müzik bize zamanın gökte ne gibi bir şey olacağını gösterir.

Her hastalıkta bir tür şarkı vardır.

Ölümün peşine düştüğü bir insanla diğerleri arasında artık köprü kurulamaz. Ne yaparsa yapsın, yaklaşma denemeleri ancak aradaki uçurumu derinleştirir ve kaçınılmaz bir kaderi vurgular.

Komşunla ilişkilerinde ya kayıtsız olmalısın ya da şen. Ama sadece coşkunluğu ve hüznü biliyorsan, hedefin kaçınılmaz biçimde insanların kaderine paraleldir. Ve yavaş yavaş, usulca, artık asla kimseye rastlamama noktasına gelinir.

Hüzünde –ölümle delilik yarışma halindedir– bastırılan umutlar, katil düşünceler şeklinde geri gelir. İnsan da olmuş olduğu embesil varlıktan çıkıp yad-varlığın rehinesi haline gelir.

Ebedi aptallığın gölgeleri ve cehaletin tazeliği niçin yayılmıyor üstüme? Bir umutsuzluk bozkırının hummaları...

Ölmüş bir beyinde, yıkıma doğru sefere çıkmış zamanlar, ah vahlardan ve yalnızlıktan yaratılmış bir Tanrı'nın anısını öldüremeyecektir.

Artık kimsemin olmadığı bu dünyada, elimde sadece Tanrı var.

Büyük yoğunlukları izleyen sessizlik: esin, cinsellik, umutsuzluk. Sanki doğa kaçıp gitmiş de insan yokoluşa benzer bir

uyanık gecede ufuksuz kalmış gibi. Doğa, ruhun hummalarının bir fonksiyonudur. Varoluş tam ve tipik olarak öznel anda yaratılır. Zira hiçbir şey *var değildir*, kalbin istilaları dışında.

İnsan bunaltıyı tahliye etmekteki yetersizliğinin acısını çeker. Aklın ufuklarını ancak terörle genişletebilmiştir.

... Göksel çürümüşlüklerin bir tebessümü üzerine inşa edilmiş bir müsamaha cenneti özlemi.

Nevroz, otomatik bir "Hamlet kompleksi"dir. Uğrayana, yeteneğin desteği olmaksızın, dehanın özniteliklerini ihsan eder.

Yerle gök arasındaki kararsızlık seni negatif ermişe dönüştürüyor.

Alpler'in veya Pireneler'in doruklarında, bulutlar altımda, kara ve göğe dayanık durumda, anladım ki:

–duyu algıları yükseklerdeki seyrelmiş havadan daha saf olmalıdır, –ne insanı ne yeri ne herhangi bir dünya nesnesini içermelidir, –an'lar esrime meltemleri, bakış da bir yükseklik burgacıdır;

–düşünceler artık maviliğe ve karlara dokunan rüzgârın melankolik mırıltısı gibi olmayan şeylerin parlaklığını okşar.

Üzerinde insan olmamış olduğun dağların tüm dorukları ve üzülmüş olmadığın tüm deniz kıyıları zihnine yansır. Can sıkıntısı deniz kıyısında müzik, dağ doruklarında esrime olur;

–artık "duygular" filan yoktur; zira olsalardı neye yöneleceklerdi? İnsan olmayı bıraktığın her durumda, artık ancak yad-varlığın güçlerini "duyarsın";

–artık ancak kaybolmuşlukta yaşanabilir. Tam çark et ve yıldızlara yürü. Her gün, yıldızların sana kendilerini zavallıca yalnız olarak gösterdikleri o gecenin dersini tekrarla.

Her yolculuktan sonra hiçliğe doğru ilerleme sizi çözülmezcesine dünyaya bağlar. Yeni güzellikler keşfedilerek, onların çekiciliği sayesinde, akla bile gelmedikleri sırada salınmış olan kökler kaybedilir. Bir kez onların cazibesine kapılınca, onlardan türeyen "yad-dünya"nın kokusunda, boş hayallerin yıkılışıyla büyümüş saf bir boşluğa yükselir insan.

Daha az şeye inanarak, güzelliğin gölgesinde daha çok ölürüm; bu yüzden, beni hâlâ hayata bağlayabilecek hiçbir şey olmadığından, artık ona karşı çevirecek hiçbir şeyim de yoktur. Sevmeye ancak umutlarım dağıldıkça ve dağıldığı ölçüde başlamıştım. Kaybedecek hiçbir şeyim kalmadığı zaman, onunla bir olacağım.

Don Juancılık iyi kullanılmamış bir ermişliğin semeresidir. Bütün ilanıaşklarda sadece Mutlak'ın önemli olduğunu hissediyordum ve bu yüzden istediğim kadar ilanıaşk edebilirdim, hem de kime olursa olsun.

Yaz sabahlarında, dağların gri art alanı üzerinde kardan parça parça yamalar: ezeli bir göğün kalıntıları.

Fikirler, ölmüş ezgilerdir.

İnsanlara kalbimizin davalarını Tanrı'sızca açıklamaya gücümüz yetmeyince, oradaki hançerleri paslanmaya bırakmamız gerekirdi. –Kalp doğal olarak, hayat denen o yoldan çıkışlar bahçesinde intihar çiçeğine eğilim gösterir.

İnsanın kaderi "şimdi"lerin devamlı yokluğunda ve "eskiden"lerin ısrarcı sıklığındadır; bu kaçınılmaz kader kelimesi: Onun uzatmalı yankılanışından tedavi edilemez bir mahvoluş ürpertisi yükselir.

Kanın safdilliklerine hiçbir şey ebediyetin müdahalesinden daha fazla dokunmaz. Ne felaketler dökerdi arzuların tazeliği üzerine, onları dağıtmak ve iz bırakmadan yok etmek için? Ebediyet hayat soluklarından yapılmış değildir: Cenazelik prestiji atılımları boğar ve gerçekliği bir yokluğa indirger.

Kösteksiz varlığı kaplayan hiçlik dalgaları üstünde, sadece arzular bir varoluş meltemi estirir.

Bütün dinlerde, sadece acıyla ilgili olan, çıkar gözetmeyen bir tefekkür için verimlidir. Kalanı saf yasa-koymadan veya elden düşme metafizikten ibarettir.

Can sıkıntısında zaman kanın yerini alır. Can sıkıntısı olmasaydı, anların nasıl aktığını, hatta var olduklarını bile bilmezdik. –O bir kez boşandı mı hiçbir şey onu durduramaz: O zaman can *tüm zamanla birlikte* sıkılır.

Düşünürün amacı şiirsel fikirler icat etmek, yasaların genelliğinden kaçarak mutlak imgelerle dünyanın eksikliğini gidermektir. Doğanın özü özdeşliğin reddinde ve ilkelerden nefrette kendini gösterir. Düşünce aklın yıkıntısı üzerinde yeşerir.

Hayata hizmet etmeyen bakışları ve üzerlerinde zamanı işittiğim dorukları severim. (Ruh dünyayla yaşıt değildir.)

Bir anını bile kaçırmayacağım ülkeler vardır, örneğin İspanya. Taşın umutlara meydan okuduğu, duvarlarda zamanı hatırlayan ebediyetin tembel tembel yayıldığı görkemli ve karanlık yerler, Uluhiyet'in öğle uykusu için uygun ayrıcalıklı köşeler de vardır ki buralar insanı mutlak surette kendisi olmaya zorlayan yerlerdir: Fransa'da Mont-Saint-Michel, Aigues-Mortes, Les Baux ve Rocamadour. İtalya'da... bütün İtalya.

Gerçeğin cazibesi terazide ağır çeker, onu iptal etmenin de yolu yoktur, fikirlerin yad-varlığın kaygan yüzeyinde kaymalarına karşın. Hiçbirşey'de şehvetle yaşamak...

Hayatı fazla tutkuyla sevdiğin zaman, düşünceler arasında ne aradın? Zaaflar ne zaman hayata bir aksiyom prestiji verse, tin devasa bir hatadır.

Ben şehvetlerin kemirdiği bir Sahra, güllerden bir lahidim.

Büyük şehirlerin ıssız sokakları: sanki her evde biri kendini asıyormuş gibi.

... Ve sonra kalbim: kim bilir hangi şeytanın ölçüsünde bir darağacı.

Ermişlik, hayatiyetin imkânları olmadan erişilebilecek en yüksek etkinlik derecesidir.

Nihilizm: iyi kalpliliğin en uç şekli.

Can sıkıntısı kâh kaba kâh yücedir. Kâh soğan kokan kâh bir ışık ışınının bedavalığından türemiş görünen evren de böyledir.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ancak deniz kıyılarında kendimi "evimde" hissederim. Zira kendime bir vatanı ancak dalgaların köpüğünden inşa edebilirim.

Düşüncelerimin gelgitinde, artık kimsem olmadığını pek iyi biliyorum: ülkesiz, kıtasız, dünyasız. Mutlulukla deliliği birleştiren gecelerde, uçucu aşkların durugörülü iç çekişleriyle yalnız kalmış halde.

Kendini beğenmişlik tutkusu için tek mazeret: dünyanın lüzumsuzluğunu *dinsel olarak* yaşamak.

Tanrı şahidimdir ki tüm duyu algılarına göğü karıştırdım, her öpücüğün üstüne pişmanlıklardan bir kubbe, o bayılmanın üstüne de başka arzulardan bir mavilik kondurdum.

Hiçbir şey doğaya aşktan daha az hizmet etmez. Kadın gözlerini kapadı mı, bakışlarımız onun gözkapakları üzerinden kayarak başka gökkubbeler arar.

Ani ve temelsiz umutsuzluklarda ruh, içinde Tanrı'nın boğulduğu bir denizdir.

Hayatın tek pozitif içeriği: ölmek korkusu. Bilgelik –düşünmelerin ölümü– onu yener. Fakat bilgeliğe düşmeden nasıl artık ölümden korkulmayabilir? Yaşamak olgusunu hiçbir şekilde ölmek olgusundan ayırmayarak, hayatı ve ölümü *çelişkinin şehvetinde* karşılayarak. Çelişkinin zevkleri olmazsa, durugörülü bir kafa doğanın karşıtlıklarını artık hoş göremez, varoluşun çözülmez problemlerine de tahammül edemez.

Tedavi edilemez olanın son basamağında Tanrı lehinde karar verilir. *İnanmak, hayatın görünüşleriyle* ölmek anlamına gelir. Din, bu küçülmeden çıkan erdemleri Tanrı'ya atfetmek için, ölümün mutlaklığını yumuşatır. O, ölüm her şey olmadığı ölçüde, büyüktür. Ve şimdiye dek kimse –coşkunluğun hataları dışında– ölümün her şey olmadığını savunma küstahlığında bulunmamıştır...

Dünyaya *inancımı* ne kadar yitirirsem o kadar Tanrı'da *oluyorum*, O'na *inanmaksızın*. Aklın ve kalbin gizli bir hastalığı mı bu, yoksa bir onuru mu ki insanı aynı anda hem kuşkucu hem mistik yapıyor?

Kelimelerin evreninde felakete yer yoktur.

Ebediyet zamanın yokluğunun yükünden ibarettir. Bu yüzdendir ki onu hiçbir yerde, yorgunlukta –ebediyetin fiziksel duyu algısı– hissettiğimizden daha yoğun hissetmeyiz.

Zaman olmayan her şey, zamandan fazlası olan her şey, derin bir kurumadan, organların meditatif uyuşukluğundan, varlığın ritminin kaybından doğar. Ebediyet, hayatiyetin sessizliklerinin üzerine yayılır.

Kendim olmamı sağlayan her şey sayesinde setlerimi yıktım. Tin körlüklerin kesinliğinde kendini iptal ederek onları tekrar yapabilecek mi? Hangi harikalar veya sihirlerle bilgiyi geri geri yürütebileceğiz? Uykusuzluklar ne zaman geri çekilecek? Tinin alçaklıkları olmadan varlık kurtarılamaz.

Ne zamana dek kalbin hedefi aklın can çekişmelerini terennüm etmek olacak? Ve kuşku ile hezeyan arasında hırpalanan tine nasıl son verilecek?

Lirizm, kendimizi bilginin ve durugörünün sonuçlarına karşı savunmada iş görebilecek azami hatadır.

Tenin dramıyla düşünceninki arasında fark gözetmemek... *Kanı* mantığa dâhil etmek.

Dünyadan *iğrenme*: can sıkıntısına kinin girişi. Can sıkıntısının "efkârına" yadsımanın dinsel niteliği böyle girer.

Hayat bana, Tanrı'yı unutmak için sığınılan ve haçları göğün hiçliğini delen bir manastır gibi gelir.

Ruh Tanrı'yı süzgeçten geçirdikten sonra kalan posa –bir ceza gibi– ruhun tözü olur.

Her şey lüzumsuz ve hedefsiz; belki ızdırabın saklı ezgisi dışında. Fakat pek çok şeye katlandıktan sonra, dünyayı estetik bir bahane, soylu ve marazi bir anlayışın seyirliği saymaya hakkımız vardır. O zaman ızdırabın *dışında* acı çekilir. Hangi acı zenginliğiyle *dinsel olarak* estet olunduğunu kimse bilmeyecektir.

Düşünceler içgüdülerin öz disiplininden fışkırır, ruh da hayatın güçlerini dul bırakır. Böylece insan *güçlü* olur; ama hayatiyetin araçları olmadan. İnsan fenomeni biyolojinin en büyük krizidir.

Başkalarının acılarını üstlenemediğimden kuşkularını aldım. Birinci usulde, yolun sonunda haça gerilmek vardır; ikincideyse Golgotha göğe kadar yükselir.

Izdıraplar sonsuzdur; kuşkular bitmek bilmez.

Artık dua edilemediği zaman, *Tanrı* yerine *Mutlak* denir. Soyutun önceliği dua yokluğudur. *Mutlak* kalbin dışında bir Tanrı'dır.

Tine yararsızlık tapıncını dâhil ettikçe, tanrısal kişiliğin tükeniş sürecinde ilerleriz. Mutlak neyimize yarayabilir? Ebedi-

yette her şey yararsızdır. Mistik atılım estetik jestin asaletiyle arındırılmalıdır. Varlığın son köklerine azami üslupla yaklaşalım. Doğrudan doğruya Kıyamet gününe sanatın prestijini atfedelim ve etkili bir kendini yadsıma içinde, dünyanın son hedefinde eriyelim.

❁

İnsanlar neden bulutlara secde etmemişler?

Bulutlar beynin üstünde, gökte olduğundan daha hafif bir şekilde yüzüyorlarmış da ondan.

❁

Dehşette doğan düşüncelerde, Bizans ikonalarının sırları ve taş kesilmiş gözleri vardır.

❁

Bütün yollar benden Tanrı'ya doğru gider, hiçbiri ondan bana doğru değil. Bu yüzden kalp bir Mutlak'tır; Mutlak da bir hiç.

❁

İçsel sürgünlük köksüz düşünceler için mükemmel bir iklimdir. Dünyada bir yere sahip olunduğu sürece, tinin muazzam yararsızlığına erişilemez. Daima düşünülür, çünkü bir vatan yoktur; tin, sınırı olmayanı hapsedemez. Düşünür bu yüzden hayatta bir göçmendir. Ve zamanında durmayı bilmeyince, avarelik dertlerimizin yegâne yolu olur.

❁

Melankoli aklın çöküşüne o kadar çok müzik karıştırır ki!

❁

İnsanlar dolaysıza yapışık olarak, avamilikle beslenirler. Onlarla ne hakkında konuşulabilir, insanlardan başka? Ve de ufak tefek olaylar, nesneler ve kaygılar, ama asla fikirler hakkında değil. Şimdi, avami olmayan sadece kavram vardır. Fakat soyutlamanın asaletini bilmezler, zira iktidarları konusunda cimri olduklarından, *olmayanı* –yani fikri– beslemek için enerji harcama yetenekleri yoktur. Avamilik: soyutlama yokluğu.

❁

Şeylerin etkili biçimde reddi duyarlığın iki kutbunu saptar; aşksız bir aşk ve kinsiz bir kin. Ve evren, içinde her şeyin bir meleğin gözlerindeki karanlık gibi saf ve yararsız olduğu aktif bir Hiç'e dönüşür.

❁

Hastalık, ancak şarap ve kadınla karşılaştırılabilecek, felaket bir lezzettir. İşte bu üç araç ki onlarla benlik her zaman daha çok veya daha azdır; aklın engin kararışlarında kapanan, Mutlak'a bakan pencereler. Zira delilik bilginin kendi önüne koyduğu bir engeldir, tin için tahammül edilemez olan.

❁

İnsanın ne kadar belirsiz sınırı varsa, Tanrı'daki *dip yokluğuna* o kadar kolay yaklaşır. O, doğa, kişi veya başka bir şey olsaydı, O'na rastlamış olur muyduk? Hakkında sadece şunu diyebiliriz: Derinlikte son durağı yoktur. Böylece insanın,

tanrısal azamete yönelirken, tanımlanmamış'tan başka köprüsü yoktur. Dip yokluğu tanrısal uçurumla beşeri uçurumun temas noktasıdır.

Sınırlarımızı yitirme eğilimimiz, sonsuza ve yıkıma meyledişimiz, bizi tanrısal soluğun solunduğu bir uzama yerleştiren bir ürpertidir. Bireysel durumun sınırlarıyla yetinseydik, Tanrı'ya doğru nasıl kayabilirdik? Belirsizliğimiz ve kesinsizliğimiz, bir mukadderata güvenmek veya kendini kibirle bir amaca terk etmekten daha önemli metafizik kaynakları temsil ederler. İnsanın zaafları dinsel imkânlardır; yeter ki derin olsunlar. Zira o zaman Tanrı'ya ulaşırlar.

İnsan denen varlığı çalkalayan hiçlik dalgaları, Uluhiyet'in sonsuz yokluğuna kadar dalga dizileri halinde devam eder. İnsanın anlamı, Tanrı'daki dip yokluğundan ibarettir.

Ben de bir şehidim; kuşkular uğruna ölmek isterdim. Kuşkuculuk –dinsel yanı olmadan– tinin bir tereddisidir. Aklın kuşkuları uğruna değil, haça gerilmenin kuşkuları uğruna. Kalın çiviler çaksınlar tinin çekirdeğine. Eğilsin vicdan ızdırapla dünyanın ufuklarına doğru; kan dökülsün tebessümlerle. Ne zaman yakacağım ateşler fikirlerde? –Düşüncenin sallanışlarında o kadar çok kor var ki! Tanrı'ya doğru bakarken kuşku duymak kolay değil!

Diz çöküşümle yeri delecek miyim? Duayı reddedişi sonuna dek götürecek miyim? Doğaüstü sefahat âlemlerimle Tanrı'yı aşağılayacak mıyım?

Ne kadar göğe çıkıyorsam o kadar kuvvetle yere iniyorum.

Her şeyden kopmuş tin aynı kuvvetle farklı doğrultulara yöneliyor. Eşdeğerli çekinceler koymadan bir şeye katılamaz insan: Her tutku eşzamanlı olarak kendi zıddını uyandırır. Karşıtlar insanın solunumunun tözüdür. Kendime ait olmadığımdan beri, dünyanın bütün doğrultuları benimdir.

Paradoks, *doğal olarak* dünyada olma yeteneksizliğini ifade eder.

Evren tinin verdiği bir moladır.

Kalbin hedefi "münacat" olmaktır.

Son tahlilde, kuşkuculuk ancak esrimede kendini gerçekleştirme, ona erişme, onda yaşama imkânsızlığından türer. Ancak onun ışıklı, yürek yırtıcı ve göz açıcı körlüğü bizi kuşkulardan tedavi eder. Balsamik ürpertilerden bir ölüm. –Kan göğe vuracak kadar çırpınırken nasıl kuşku duymalı? Ama bu kadar çırpınması o kadar nadir ki!

Kuşkuculuk: gökte olamamanın tesellisizliği.

Kategorilerin arasına salkım söğütler sokmak...

Ancak acı çektiğimiz ölçüde İsa'yı eleştirmeye hakkımız vardır; aynı şekilde, *dürüst olmak gerekirse*, dindar olunmadıkça dine karşı çıkılamayacağı gibi. *Dışarıdan*, hiçbir eleştiri hiçbir şeyi kanıtlamaz ve hiç kimseyi bağlamaz. Saldırı bir

konumun içinden yapılıyorsa, hasma değil, kendine ateş ediliyor demektir. Etkili bir eleştiri bir tür kendine işkencedir. Geri kalanı bir oyundur.

İnsan bir hakikatte karar kıldığı anda tarih bitmiş olurdu. Fakat insan gerçek olarak ancak her hakikat canını sıktığı ölçüde *yaşar*. Oluş'un kaynağı dünyanın hatasının sonsuz imkânıdır.

Bir devir bir hakikate dayanır ve ona inanır, çünkü onu tartmaz. O hakikat teraziye konur konmaz *herhangi bir* hakikate –bir hataya– dönüşür. Her şey *yargılandığında*, sarsılmaz bir kesinlik sebepsizce sallanan bir ilke olur.

Bir hakikat karşısında, onun da başına dert açmadan durugörülü olunamaz. Bir birey veya bir devir, bir ilkeyi olduğu şey olarak tanımak için, *bilinçsiz olarak* o ilkenin koşulsuzluğunda nefes almalıdır. *Bilmek* her türlü kesinlik izini devirir. Bilinç –aklın sınır fenomeni– bir kuşku kaynağıdır; ancak uyanık tinin günbatımında yenilebilecek kuşkuların. Durugörü hakikat için bir felakettir, ama bilgi için değil, ki bunun temelleri üstünde hatalardan oluşmuş karmaşık bir mimari yükselir, –sadeleştirme gayretiyle– *tin* adı verilen.

Ruhum artık ancak metafizikte ve Dualar Kitabı'nda tatminkârlık buluyor.

Her anda Tanrı iç geçirir; zira zaman O'nun duasıdır.

Şans ve sağlık bizi doyurduğu zaman, düşüncelerimiz külle kaplanır ve tin geri çekilir.

Felaket tinin en güçlü uyarıcısıdır.

Kalp ideal özüne, yani Haça Gerilme'ye indirgenseydi, oraya umutların asıldığı haçlar dikilirdi, deliliklerinin tüm kibirli cazibesiyle.

Durugörü: içgüdülerin sonbaharı.

Izdıraplardan değil, sonuçları olan kadere boyun eğişten korkarım. Keşke ebediyen acı çekebilseydim, tesellisizce ve sadaka istemeden!

Hastalık maddenin sınırlarında yer alır; onun sayesinde beden Mutlak'a doğru bir yol olur. Zira bedenin yenilgileri, elemi felaket içinde bir cennet yapar.

Hastalık tine hizmet eder, hiçbir dolambaç yapmadan. Ya da belki daha fazlası: Tin *soyut planda* bir hastalıktır, insanın *bulaşık madde* olması gibi.

Yalnızlık sayesinde, duyuların denetiminden kaçan –başlangıçta görülmez olan– her şey bir dolaysızlık karakteri kazanır. İnsansız ve dünyasız olmak; yani hiçbir aracı olmaksızın esasta bulunmak. Böylece, nadir bir ürperişte, gecenin, ışığın ve düşüncenin tözel vizyonu açılır. O zaman orada *mutlak kalıntı*, bir şey duyular için var olmaktan çıktığında ondan kalan şey, toplanır. Gecenin son sırrı anlaşılır, fakat

duyular artık geceyi hissetmez. Ya da müzikle sarhoş olunur ve artık hiçbir ses kulağı okşamaz. Tinin acımasız yalnızlığı, görünüşlerin temelinin lekesiz hiçliğini, her şeyin tabanının tanrısal veya şeytansal saflığını açığa vurur. Ve o zaman tinin son amacının sonsuzluktan hasta düşmek olduğu anlaşılır.

Ne zaman batacağım çaresizce Şeytan'a ve Tanrı'ya?

Cennette, mavilik bizim için toprak işlevi görüyordu. İki insan-yaratık mavi bir çölde yürüyorlardı. Bu yüzden orasını *tanıyamazlardı*; oysa burada, yeryüzünde, toprağın acılı rengi üzerinde, yapacak başka bir şey yok.

Bir çiçek veya yabani ot koparın ve neden beslenerek büyüdüğünü gözlemleyin: katılaşmış pişmanlıktan.

Âdem'in ilk gözyaşı tarihi harekete geçirdi. Bu tuzlu, saydam ve sonsuzca somut damla ilk tarihsel an, uğursuz atamızın kalbinde bıraktığı boşluk da ilk idealdir.

İnsanlar yavaş yavaş, ağlamak yeteneğini yitirerek, gözyaşlarının yerine fikirleri koydular. Kültürün kendisi de ağlamanın imkânsızlığından ibarettir.

Tüm günlük yorgunlukların toplandığı ve bizi doğrudan Mutlak'ın ortasına getirip koyan tözel bir yorgunluk vardır. İnsanlar arasında yürünür, etrafa gülücükler dağıtılır veya alışkanlık gereği hakikatler aranır ve içeride bir yerlerde dünyanın temellerine dayanılır. *Seçim hakkı yoktur*: İnsan oraya iteklenir. İster istemez, varoluşun son katmanlarında yatılır. O zaman –her anın bu dramatik "o zamanı"– hayat Mutlak'ın manzarasından çıkıp gelen bir rüya, her şeye uzaklığımızdan

doğmuş bir ham hayal gibi görünür. Belli belirsiz içgüdülerle dünyaya tutunmak zorundayken bir yandan da sınırsız kozmosun yamaçlarından böyle kayarken, kaderimizin çelişkisi, bir kır mezarlığında ilkbaharın yeniden doğuşundan daha acı vericidir.

İnsan, Mutlak'ın kazazedesidir. Ona doğru *yükselemez*, ancak onda boğulabilir. Ve onu orada hiçbir şey büyük yorgunluklardan, sonsuzun ve can sıkıntısının esnemesinde uzamı açan o yorgunluklardan daha iyi boğamaz.

Varlıklar olarak, sınırlarımızın ötesine bakmaya hakkımız yoktur. Varlığın cennetinden çıkmış insanlar olduk. *Mutlak* idik, şimdiyse onun *içinde* olduğumuzu biliyoruz. Bilgi insanla mutluluk arasına aşılmaz bir duvar ördü. Izdırap, *Mutlak*'ın bilincinden ibarettir.

Fikirler uykusuz gecelerin ezgisi gibi engin ve dalgalı olmalıdır.

En müphem olan, yani Tanrı. Sadece Fikri kendisinden daha müphemdir.

...Ve bu Müphemlik, öteden beri, insanın en yürek yırtıcı ızdırabıdır. Ölüm ona hiçbir netlik ve kesinlik getirmez; sadece bireye [getirir]. Zira ölürken Tanrı'yı daha yakından tanımayız, çünkü varlığımızın bütün eksiklikleriyle sönüp gideriz ve böylece ne olmadığımızı veya ne olabilecek olduğumuzu öğreniriz. İşte o zaman ölüm son kez bilginin yükünü sırtımızdan alır.

Hiçbir şeyle kıyaslanamayan o *can sıkıntısı korkusu*... Acayip bir hastalık kanı ısıtır ve adsız saatlerde sizi kemiren sessiz boşluğu haber verir. *Can sıkıntısı* yaklaşır, zamanın damarlara dökülmüş zehri. *Sizi istila eden korku, kaçışı çağırır:* İşte böyle hiçbir yerde huzur bulamamaya başlanır.

Bu dünyanın anlaşmazlıkları tanrısala ve şeytansala dek yaşanmalıdır. Hiçbir durumda duygular aşamasında kalmamak, her şeyi *aynı zamanda* Tanrı'ya ve Şeytan'a "göndermek" lâzımdır.

Bach ve Wagner, görünüşte temelden farklı iki müzisyen, gerçekte sanıldığından daha fazla benzeşirler. Müzikal mimarileriyle değil, duyarlıklarının alt katmanıyla. Müzik tarihinde, tanımlanamaz bir hal olan "melankolik halsizliği" daha geniş ve daha tamam olarak ifade etmiş iki yaratıcı var mıdır? Bu halin birincide tanrısal, ikincide erotik olması, ya da biri ruhunun halsizliğini mutlak kesinlikte bir sessel yapıda yoğunlaştırırken, öbürünün ruhunu biçimsel olarak halsizlik çeken bir müzikte sürüklemesi, hiçbir şekilde aralarındaki derin duyarlık ortaklığını sakatlamaz. Bach'ta, Tanrı yüzünden artık dünyada değilizdir, Wagner'deyse aşk yüzünden. Önemli olan, ikisinin de dekadan olmaları, bir tür negatif atılımda hayatı yırtmaları ve bizi kendimizin dışında ölmeye davet etmeleridir. Ve ikisinin de ancak yorgunlukta, hayati hiçliklerde, yokoluşun lezzetlerinde anlaşılabilmesidir. Ne biri ne öteki varolmamak ayartısına panzehir işlevi görebilir.

Nasıl bakılırsa bakılsın, cinsellik gizemlidir, ama özellikle artık dünyaya ait olunmadığı zaman. O zaman, anlatılamaz bir şaşkınlıkla onun açıklamalarına dönülür ve, bu kadar eski bir pratik tarafından etkilenmiş ve fethedilmiş olarak, gerçekten artık dünyaya ait olup olunmadığını sorgulamak zorunda kalınır.

Fakat ola ki, kendi yoluna koyulmuş düşüncenin amacı çelişkilerin gerilimi ve çözülmezin derinleştirilmesinden başka bir şey değildir. Dünyadan vazgeçişten başka hiçbir yerde bunlara bu denli kolay ulaşılamaz. Sonsuz ve geri döndürülemez esrime rahatlığın tepelerini deler, problem, bunaltı ve sorun kaynağı bir yönelim şaşması yaratır. Düşüncelerin aşırılığı altında ezilen bir ruhta, sevişmeler ve orgazm ayrışan düzeyleri ve bağdaşmaz dünyaları bir araya getirir. Erotizmde evrenin iki yüzü, tinle tenin düşmanlığı barışır. Bir an için barışırlar. Sonra düşmanlık tekrar başlar, hem de daha yırtıcı, daha acımasız bir kuvvetle. Önemli olan, hâlâ buna şaşılabilmesidir. Ve bu türden hiçbir fırsat kaçırılmamalıdır. Diğer insanlar tenin şaşkınlıklarına boyun eğerler, fakat tinle tenin kesişim noktasında ortaya çıkan şaşkınlıkları da, onların suç ortaklığının şehvet ve acı dolu huzursuzluğu da bilmezler.

Nevrasteni: ruhun kölelik anı.

Ruhumuz olmasaydı müzik onu yaratırdı.

Doğaya ait olmayan her şey hastalıktır. Tarihsel oluş bunun derecelerini ifade eder. Bunlar eksiklikler değil, yükselişte kriz anlarıdır. Zira "sağlık", pozitif bir kavramı ancak tinin ortaya çıkışına kadar temsil edebilir.

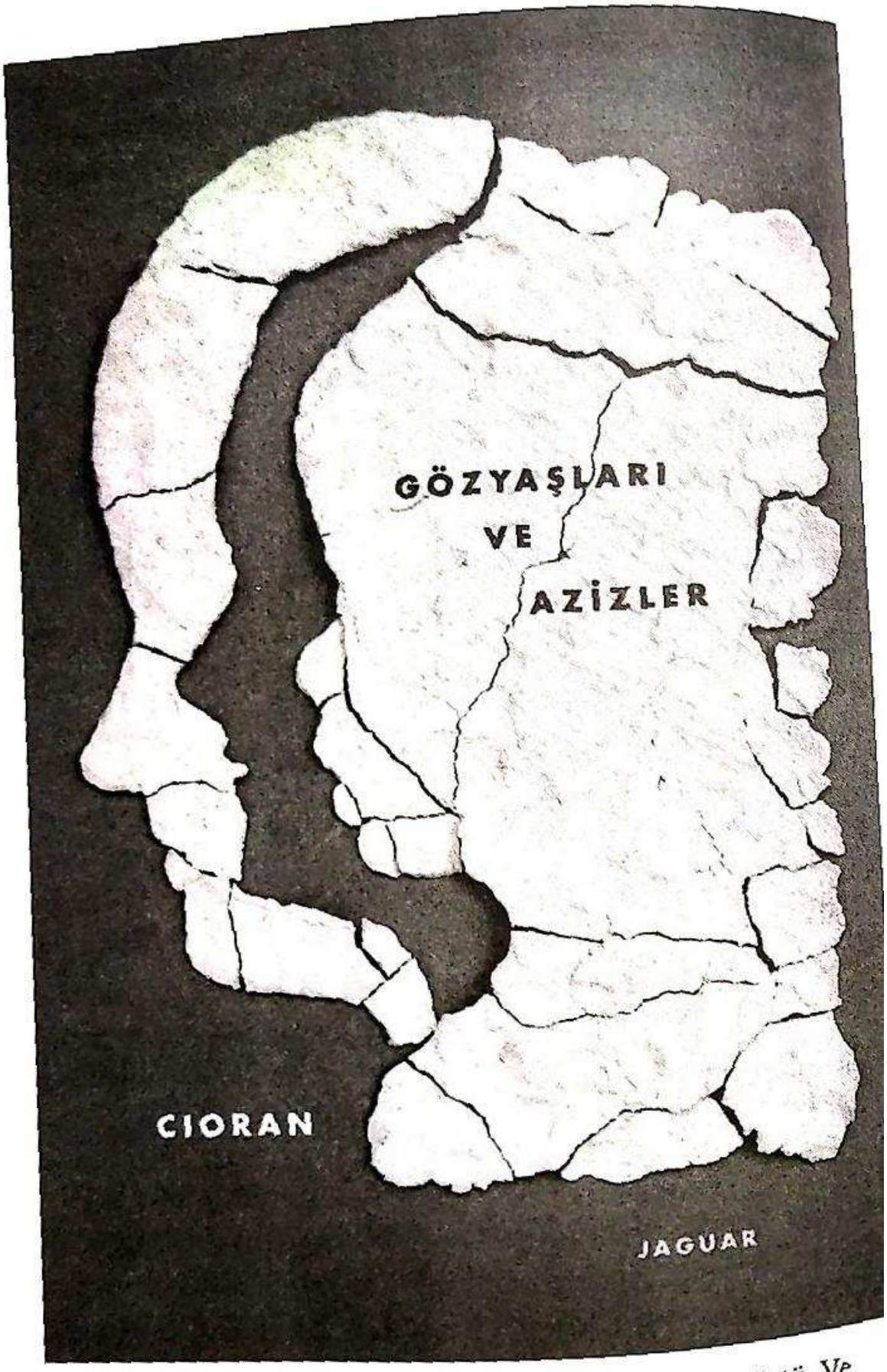
Dünya, özdeşliğin keskinleşmesiyle, başlangıçtaki sessizlikten çıkmıştır. Kökendeki dengeyi neyin "vurduğunu" bilemeyiz, ancak kendi-olmak sıkıntısının, statik sonsuzluğun bir tür zayıflamasının, dünyayı harekete geçirdiği açıktır. Hastalık, oluş'un bir ajanıdır. Metafiziksel amacı budur.

...Ve işte bu nedenle, her can sıkıntısı anında, başlangıçtaki melankoli refleksleri geri gelir, sanki ruhun hüzünlü manzarasında, kendiliklerinde donup kalmış şeylerin *varolmayı* bekledikleri, zamanın vahaları yayılıyormuş gibi.

Evlilik kurumunda o kadar çok akıl ve vasatlık var ki, deliliğe düşman güçler tarafından icat edilmiş gibi görünüyor.

Aklımı kaybetmek istemezdim. Ama onu korumakta da o kadar kabalık var ki! Dünyanın ve Tanrı'nın anlaşılmazlığına boş yere göz kulak olmak ve bilimden ızdırap çıkarmak! Kinden ve kendimden sarhoşum.

Hüzün bir armağandır; sarhoşluk, iman, varoluş ve büyük olan her şey gibi, acı verici ve direnilmez. Hüznün lütuf ve inayeti...

"Ben hiç ağlamadım çünkü gözyaşlarım düşüncelere dönüştü. Ve düşünceler gözyaşları kadar acı vermez mi?" diye soran Cioran'ın *Gözyaşları ve Azizler*'i İsmail Yerguz'un çevirisiyle...

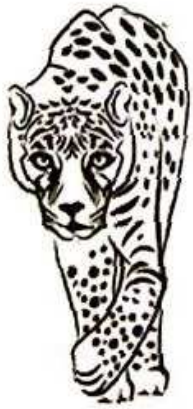
E.M. CIORAN

JAGUAR

Umutsuzluğun Doruklarında

Cioran'ın tüm felsefesinin ve üslubunun "kilit taşı" olarak nitelendirilen *Umutsuzluğun Doruklarında*, Orçun Türkay'ın çevirisiyle...

"Mutlu azınlığa!"

Dünyadan en uzak yıldızı arıyorum, orada kendime bir beşik ve bir tabut yapmak için, benden yeniden doğmak ve bende ölmek için.

Düşüncelerin Günbatımı, Cioran'ın anadilinde yazdığı son kitap. Başka bir ifadeyle, "O zamanlar beni genelevler ve kütüphanelerden başka hiçbir şey cezbetmiyordu" diye tanımladığı yıllarının son çılgınlık ürünü.

Cioran'ın hayatında bir devri kapatıp yeni bir devri açan bu yapıt, sönen yıldızlara parlayan fikirlerle karşılık veriyor: Yaşamı ölümle açıklayan bir zihinde aşk, müzik, acı, hüzün, yalnızlık ve varoluş da yeni anlamlarla ışıldıyor.

Düşüncelerin Günbatımı, İsmet Birkan çevirisiyle ilk kez Türkçede.

Kierkegaard, Nietzsche ve Wittgenstein çizgisinin en seçkin ismi.
—Susan Sontag

"Mutlu azınlığa!"

Kapak Tasarım: David Drummond

9 786257 027601